

**KİMLİK VE AİDİYET BAĞLAMINDA
TÜRKİYE'DEKİ MÜLTECİLER VE UYUM:
MÜLTECİLERİN EV VE YABANCI OLMAK
BAĞLAMINDAKİ GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE BİR
DEĞERLENDİRME**

**2022
YÜKSEK LİSANS TEZİ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

Rojhat ACUN

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Kadir ŞAHİN**

**KİMLİK VE AİDİYET BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DEKİ MÜLTECİLER VE
UYUM: MÜLTECİLERİN EV VE YABANCI OLMAK BAĞLAMINDAKİ
GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME**

Rojhat ACUN

Dr. Öğr. Üyesi Kadir ŞAHİN

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalında

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Eylül 2022

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
DOĞRULUK BEYANI	4
ÖNSÖZ	5
ÖZ.....	6
ABSTRACT.....	8
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	10
ARCHIVE RECORD INFORMATION	11
ARAŞTIRMANIN KONUSU	12
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	14
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	16
ARAŞTIRMA PROBLEMİ.....	18
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	19
1. MEKAN SOSYOLOJİSİ VE BİR MEKAN OLARAK EV	21
1.1. Geleneksel Evreden Modern Evreye Evin Dönüşümü	22
1.2. Mekân, Aidiyet ve Kimlik.....	29
1.3. Ev ve Güvenlik.....	31
1.3.1. Bir Yuva Olarak Ev	33
2. GÖÇ VE EVSİZLEŞME	37
2.1. Göç, Evsizleşme ve Yersiz-Yurtsuzlaşma.....	40
2.2. Savaş ve Zorunlu Göç	43
2.3. Mültecilik ve Mekânsızlaşma	45
3. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE MÜLTECİ GÖÇÜ.....	50
3.1. Dünyada Mülteci Göçü	53

3.2.	Türkiye’de Mülteci Göçü ve Suriyeli Mülteciler	54
4.	ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLANMASI	58
4.1.	Demografik veriler	58
4.2.	Savaş ve Yerinden Edilme	61
4.2.1.	“Bir baktık sabah uçaklar gelmiş bombalıyor. Her yer bomba, her yerde insanlar kaçıyorlar.”	61
4.2.2.	“Ondan sonra ben karar verdim ve her şeyimi olduğu gibi bırakarak kaçtım.”	63
4.2.3.	“Evimiz artık yok, yerimiz gitti. Zaten Suriye’ye geri gönmemiz artık imkansız.”	65
4.3.	Mülteci Olmak	69
4.3.1.	“Aşlında mülteci istikrarsız, geleceği yok.”	69
4.3.2.	“Zor, çok zor. Herkes sana bakıyor yabancı gibi yani ikincil insan gibi.” 71	
4.3.3.	“Nerede bir problem olsa Suriyeliler yapmıştır diyorlar.”	75
4.3.4.	“Yabancı olmak, yerli olmak gibi değil.”	76
4.4.	Evin Anlamı	81
4.4.1.	“Suriye’deki ev güvenimdi, benimdi.”	82
4.4.2.	“Tüm evler önce hayatı hedefler.”	83
4.4.3.	“Zaten evden çıktıktan sonra hayatta savaş başlıyor.”	84
4.5.	Evsizleşme, Yersiz-Yurtsuzlaşma	87
4.5.1.	“Ailemiz paramparça oldu”	89
4.5.2.	“Savaştan önce ev, gerçek bir ev gibiydi. Kendini ona aiy hissettiğin bir ev.” 90	
4.5.3.	“Yurt bir ağacın kökü gibidir, insan sabit kalabilir.”	93
	SONUÇ	94
	KAYNAKÇA	96
	TABLolar LİSTESİ	99
	ŞEKİLLER LİSTESİ	100
	EKLER	101
	Ek1. Görüşmecı Listesi ve Demografik Veri Tablosu	101
	Ek2. Yapılandırılmış Görüşme Formu	102
	ÖZGEÇMİŞ	106

TEZ ONAY SAYFASI

Rojhat ACUN tarafından hazırlanan “KİMLİK VE AİDİYET BAĞLAMINDA TÜRKİYE’DEKİ MÜLTECİLER VE UYUM: MÜLTECİLERİN EV VE YABANCI OLMAK BAĞLAMINDAKİ GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Kadir ŞAHİN

.....

Tez Danışmanı, Sosyoloji Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Sosyoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 27/09/2022

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Doç. Dr. İbrahim YENEN (KÜ)

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Kadir ŞAHİN (KBÜ)

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Cihan AKKAYA (KBÜ)

.....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans/Doktora tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Rojhat ACUN

İmza :

ÖNSÖZ

Bu çalışma 2018 yılında danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Kadir ŞAHİN'den almış olduğum 'Göç Sosyolojisi' dersleri aracılığı ile anlamlandırdığım bazı kavramların gündelik hayatımda karşıma çıkması ile temellenmiştir. Son dönemlerde ülkemize gelen Suriyeli mültecilerin yaşamış oldukları zorunlu göç ve buna bağlı olarak yaşadıkları tüm süreçleri anlamlandırma hissi içime doğmaktaydı. Özellikle karşılaştığım mültecilerin 'evlerini' kaybetmek üzere kurdukları cümleler can alıcı nitelikteydi. Karşılaştığım mültecilerin söylemleri ve 'Göç Sosyolojisi' dersi aracılığıyla anlamlandırdığım kavramların uyuyor olması beni bu çalışmayı yapmaya teşvik etti.

Öncelikli olarak tüm lisans ve lisans üstü eğitim hayatım boyunca beni destekleyen ve bana öğrettikleri ile akademik hayatıma yön veren, yine lisans ve yüksek lisans tezlerimi yazarken gerek sabrıyla gerekse de yönlendirmeleriyle beni bu noktaya getiren, her koşulda yanımda olan ve beni destekleyen, beni motive eden danışman hocam Kadir ŞAHİN'e, her motivasyonum düştüğünde beni motive eden, hem duygusal olarak hemde fiziksel olarak sürekli yanımda olan beni destekleyen, çalışmalarımda zorlandığım zamanlarda bana verdiği desteklerle işimi kolaylaştıran hem eşim hem de bölüm arkadaşım Nazife ACUN'a, yaptığım çalışmanın alanını yaparken bana destek veren, referansları ile beni görüşmecilerimle buluşturan, gerekli yönlendirmeler yapan sevgili arkadaşım Ozan YİGEN'e ve bu günlere gelmem için gerek ekonomik gerekse duygusal anlamda beni destekleyen anne-babama ve tüm kardeşlerime teşekkürlerimi sunarım.

ÖZ

Bu tez mekân kavramını sadece fiziki yönüyle ele almamaktadır. Bir çok disiplinin aksine sosyoloji mekânı sosyal içerikleri üzerinden de ele almaktadır. Sosyoloji için mekân, ancak içerisinde bir sosyallik barındırıyor ise anlamlı hale gelmektedir. Bu yönüyle mekânı bir ‘sosyal mekân’ olarak tartışmak onun en temel çabalarından birisidir. Mekân sorunsalını Tekeli’nin perspektifinden ele alınca, mekânın göç ile ilişki boyutu da oldukça anlamlı hale gelmektedir. Ona göre; “göç olgusunun gerisinde herkesin mekânda bir yaşam noktasıyla özdeşliği kabul edilmektedir” (Tekeli, 2011, s.63). Çünkü insanlar yaşadıkları mekânlarda hayatına dair anlam kurguları sunan sosyalizasyon inşa etmektedirler. İnşa ettikleri bu sosyalizasyonlar mekânsallıklarla çok sıkı ilişkisi olan kimlik edinme pratikleri de sunmaktadır. Bu haliyle de bireyin kendisini inşa noktasında işlevsel olan temel noktalar bir anlamıyla mekânsallıklar vasıtasıyla açığa çıkan sosyalizasyonların oluşturduğu kimliklerdir. Bu da ancak bir mekân aracılığıyla gerçeklik boyutuna taşınabilir hale gelmektedir.

Bireyin kendi sosyalizasyonlarını inşa ettiği en temel mekân evdir. Özneler tüm hayat denklemini ev ve evin dışı arasındaki bölmelenmeler vasıtasıyla kurgulamaktadır. Çünkü insan hayatının merkezindeki mekân onun evidir. Ev istikrarın ve doğal olarak güvenliğin mekânıdır. İstikrarlı olan ev insana güven içerisinde yaşadığı hissini vermektedir. Bu da kişinin ontolojik içerimlerini ortaya koyabilmesinin en temel dinamiklerinden birisidir. O halde evini kaybeden insan içerisinde inşa ettiği tüm sosyalizasyon ile beraber tüm gündelik hayat stratejilerini ve güvende olma hissini de kaybetmektedir.

Bir bakıma evsizleşme içinde büyük bir ontolojik kriz barındırmaktadır. Savaş sebebi ile evini, yerini, yurdunu kaybeden insanlar; zorunlu olarak göç etmekte ve hiç planlamadıkları bir dünyada yeni bir sosyalizasyon inşa etme sürecine girmektedirler. Evini kaybeden insan; kimliğini, aidiyetini, yuvasını ve tüm sosyal içerimlerini kaybettiği düşünüldüğünde onun ontolojik düzlemdeki yaşadıklarına dair gerçeklikler

de kavranabilir olmaktadır. Yerini-yurdunu kaybeden insan mülteci konumuna düşerken aslında büyük bir varoluşsal krizin eşiğine gelmektedir. O halde evsizlik ve dahası yersiz-yurtsuz olmak, mülteci konumuna düşmüş özneler için ne tür anlamlar içermektedir? Evsizliğin sonucundaki yersiz-yurtsuzluğun sosyal yıkımı kadar varoluşsal çıktıları hangi boyutlardadır? Bu yöndeki sorular bu çalışmanın temeldeki çıkış noktası ve erişmek istediği çıktılar niteliğindedir.

Bu çalışmanın sahası istanbul olarak belirlenmiştir. Görüşmecilere networkler üzerinden ulaşılmış, sonrasında görüşülen kişilere ise onların networkleri üzerinden ulaşılmıştır. İstanbul'daki Suriyeli mültecilerle yapılan görüşmeler doygunluk noktasına gelene kadar devam ettirilmiştir. Saha görüşmelerinde elde edilen veriler kayıt altına alınarak deşifre edilmiştir. Elde edilen veriler 'söylem analizi' tekniği kullanılarak ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mülteci; Mekân; Kimlik; Ev/Yuva; Evsizleşme ve Yersiz-Yurtsuzlaşma; Ontolojik Varoluş

ABSTRACT

This thesis does not deal with the concept of space only in its physical aspect. Contrary to many disciplines, sociology also deals with space through its social content. For sociology, space becomes meaningful only if it contains sociality. In this respect, discussing space as a 'social space' is one of his most fundamental efforts. Considering the spatial problem from Tekeli's perspective, the relational dimension of space with migration also becomes very meaningful. According to that; "Behind the phenomenon of migration, everyone's identity with a living point in space is accepted" (Tekeli, 2011, p.63). Because people build socialization in the places where they live, which offers meaning fictions about their lives. These socializations they build also offer practices of acquiring identity, which are closely related to spatialities. In this state, the main points that are functional at the point of the individual's self-construction are, in a sense, the identities formed by the socializations revealed through spatialities. This becomes portable to the reality dimension only through a space.

The most basic place where the individual builds his own socialization is the house. The subjects construct the whole life equation through the divisions between the home and the outside of the home. Because the place at the center of human life is his home. Home is the place of stability and, naturally, security. A stable house gives people the feeling of living in safety. This is one of the most basic dynamics of one's ability to reveal ontological implications. In that case, the person who loses his home loses all his daily life strategies and the feeling of being safe, along with all the socialization he has built in himself.

In a way, homelessness contains a great ontological crisis. People who lost their home, place and homeland due to war; they are forced to migrate and enter the process of building a new socialization in a world they never planned. The person who lost his home; Considering that he has lost his identity, belonging, home and all social

implications, the realities of his ontological experiences can also be grasped. While a person who has lost his homeland becomes a refugee, he actually comes to the brink of a great existential crisis. So, what kind of meanings does being homeless and, moreover, being desolate have for subjects who have become refugees? What are the existential outcomes of homelessness as a result of homelessness, as well as its social destruction? Questions in this direction are the starting point of this study and the outputs it wants to reach.

The field of this study was determined as Istanbul. The interviewees were reached through networks, and then the interviewees were reached through their networks. Interviews with Syrian refugees in Istanbul continued until they reached the saturation point. The data obtained from the field interviews were recorded and deciphered. The data obtained were presented using the 'discourse analysis' technique.

Keywords: Refugee; Place; Identity; House/Nest; Homelessness; Displaced-Deterritorialization; Ontological Existence

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Kimlik ve Aidiyet Bağlamında Türkiye'deki Mülteciler ve Uyum: Mültecilerin Ev ve Yabancı Olmak Bağlamındaki Görüşleri Üzerine Bir Değerlendirme
Tezin Yazarı	Rojhat ACUN
Tezin Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Kadir ŞAHİN
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	Eylül 2022
Tezin Alanı	Sosyoloji
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	106
Anahtar Kelimeler	Mülteci; Mekân; Kimlik; Ev/Yuva; Evsizleşme ve Yersiz-Yurtsuzlaşma; Ontolojik Varoluş

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Refugees and Integration in Turkey in the Context of Identity and Belonging: An Evaluation of Refugees' Views of Being Home and Foreign
Author of the Thesis	Rojhat ACUN
Advisor of the Thesis	Dr. Öğr. Üyesi Kadir ŞAHİN
Status of the Thesis	Master's Degree
Date of the Thesis	September 2022
Field of the Thesis	Sociology
Place of the Thesis	KBU/LEE
Total Page Number	106
Keywords	Refugee; Place; Identity; House/Nest; Homelessness; Displaced- Deterritorialization; Ontological Existence

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Mekânın insanlar üzerinde etkisi nedir? Bir mekân olarak ev, insanlar için ne anlam ifade etmektedir? İnsanlar mekânlar aracılığı ile nasıl bir sosyal derinlik inşa etmektedirler? Sahip olunan mekânsallıklar bireylere kimlikleri açısından neler vaat etmektedir? Bu yöndeki sorular mekânın izdüşümleri açısından önemli çıktılar vaat etmektedir. Ancak sahip olunan derinliği kavramanın yolu bazen onun varlığını sorgulamakla değil, onun yokluğunu sorgulamakla mümkün hale gelmektedir. Bu nedenle de bir mekân olarak evin yitimi sonrasında ‘evsizleşmeyi’ deneyimlemiş mülteciler aslında modern insanların evi kavraması adına önemli bir misyonu ortaya koymaktadırlar. Çünkü mülteci olmak bir anda ortaya çıkan bir sebepten (savaştan) ötürü insanların ‘tüm her şeylerini’ (kimliklerini, evlerini ve dahası varoluşsallıklarını) ve inşa ettikleri tüm sosyalizasyonlarını (öyle ki ailelerini bile) kaybederek hiç bilmedikleri bir ülkeye göç etmek zorunda kalmalarıdır. Ancak mülteci olmak tüm bu gerçekliklerin yitimi nedeniyle, göç ettikleri yerlerde kişinin kendi olmaksızın yaşaması anlamına gelmektedir. Dahası bu bireyler gittikleri yerlerde çoğu zaman istenmeme durumuyla karşı karşıya da kalabilmektedirler. Bu nokta ontolojik tarifi kılanın mekânın (evin) yitimi peşinden de bir ontolojik krize dönüşmeye başlamaktadır. Bu çalışmanın konusu da mülteci sorunsalını bu yöndeki ekseninde tartışabilmek olmaktadır.

Savaş nedeni ile göç etmek zorunda kalan ve yaşam mücadelesi veren göçmen grupları son yıllarda Türkiye’ye beklenenin çok üstünde bir kitlesellikle gelmektedir. Bu mülteciler sahip oldukları popülasyonun genişliği nedeniyle kimi zamanlarda dışlanmakta, kötenci eğilimlere maruz kalmakta ve kimi zamanlarda da bir ekonomik problem olarak algılanmaktadır. Ancak bu insanların gelinen toplumdaki görünürlükleri bu yönde sorunlar yumağı şeklinde olsa bile, mültecileşen öznelerin görünürlüğü açıkta durmayan bir ontolojik krizin taşıyıcısı oldukları da asla gözlerden kaçmaması gereken bir meseledir. Evini kaybeden insanların yaşadığı bu derin kaygılar bütünlüğü de sosyolojik açıdan anlamlandırılması gereken çok önemli bir meseledir. Çünkü evini kaybetmek bir anlamıyla bireyin hayatı boyunca oluşturduğu tüm kişisel izdüşümleri de yitirmesi anlamına gelmektedir. Çünkü tüm bireyler hayat denklemlerini doğup büyüdükleri mekânsallıklarla yani evle ve evin dahil olduğu lokalizasyona dair çıktılarla var edebilmektedir. Evin bu yöndeki fenomenal derinliği,

mülteciyi düşünürken ‘evin fenomenolojisini’ oldukça anlamlı hale getirmektedir. Bireyin tüm arkadaşlıkları, aile bağları, işleri ve dahası sosyallikleri; yaşadıkları evle ve evin çevresindeki sosyal derinliklerle kurgulanabilmektedir. Doğal olarak evin hiç planlanamayan bir anda yok olması, aslında bir anlamıyla hayatın da kestirilemeyen bir anda yok olması anlamını ortaya çıkarmaktadır. Dahası gidilen ülkede mevcuttaki “biz” kurgusunun dışına çıkıp “ötekiler” statüsüne düştüklerinde, mekânsızlaşma sorunsalı bir anda ontolojik bir probleme karşılık gelebilmektedir. Bu açıdan “evsiz” ve dahası “yersiz-yurtsuz” kalmanın ne anlam ifade edebileceğini, bir mülteci için bunun sosyal boyutlarının ne olacağını sosyolojik açıdan anlamlandırabilmek tam da bu nedenle çok anlamlı bir hal almaktadır. Bu açıdan çalışma mültecilerin ‘evsizleşmesini’ merkeze koyarak, mülteci olmanın ontolojik derinliğini kavramak çabasıdır. Çalışmanın merkezine de bu gerekçeyle Türkiye’ye sığınan Suriyeli mülteciler yerleştirilmiştir. Onların öznel deneyimleri üzerinden de mülteci olmak ve evsizleşme ilişkisi açık edilmeye çalışılmıştır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Her dönemin sorunu olan göç meselesi küresel dünyanın da en büyük problemlerinden birisidir. Her yıl binlerce insan evini, yurdunu terk ederek başka ülkelere bir takım nedenlerle göç etmek zorunda kalmaktadır. Zorunlu sebeplerle göç eden insanlar başka ülkenin sınırları içerisine dahil oldukları andan itibaren hem geldikleri ülke için hem de kendileri için bir takım problemler yığınyla karşılaşmaktadırlar. Göçmenler gidilen ülkenin sınırları içerisine dahil olduklarında ekonomik ve sosyal problemler kendini görünür kılmaktadır. Pek çok ülkede göçmenlere ‘ucuz işgücü’ gözüyle bakılmaktadır. Göçmenlerin işverenler için az maliyetli olarak görülmesi, gidilen ülkelerde işsizlik oranlarını da yükseltme nedeni olmaktadır. Çünkü gayri resmi yollarla işveren, daha az maliyetle pek çok göçmeni çalıştırılabilmektedir. Bu da genel olarak o ülkenin vatandaşları ile göçmenler arasında bir takım problemlerin ortaya çıkmasına da sebep olabilmektedir. Mültecilerin bu yöndeki nedenler yanında, kalıcı ikametgahlarını zorunluluklar nedeniyle terk etmeleri, sahip oldukları hayatın ontolojik köklerine dair sorunlar da üretebilmektedir.

Örneğin yaşadıkları ‘evsizleşme’ onların sahip olduğu kalıcı güvenlik aygıtlarına dair sorunlar yaşayabilmelerine neden olmaktadır. Çünkü ev insan hayatının merkezidir. Evini kaybetmiş bir kişi aslında hayatını var eden merkezi enstrümanları da kaybetmektedir. Bu çalışmayı da önemli ve anlamlı kılan asıl mesele mülteci sorunsalı, onların evsizleşmesi ve dahası yersiz yurtsuzlaşması üzerinden tartışmaya çalışmasıdır. Çünkü bir insanın hayatının merkezini belirleyici olan kalıcı nokta olarak ev ortadan kalktığında, bireyin kendini tanımlamasını mümkün kılan tüm yaşam stratejileri de bir bir alt üst olmaktadır. Tam da bu nedenle ki tüm güvenlik mekânizmaları çökmekte, dahası onlar adına istikrar vaadinde bulunan pek çok şey yerini istikrarsızlığa bırakmaktadır.

Sosyal izdüşümleri açısından mekân çok boyutlu bir gerçekliktir. İnsanlar tüm hayat kurgularını öyle ya da böyle mekânsal bağlamlar üzerinden şekillendirmektedirler. Mekân aracılığıyla bireyler tüm hayatları boyunca farklı sosyalizasyonlar inşa etme olanağını edinirler. İnsanlar mekân kurgusu içerisinde yapıp ettikleriyle anılar biriktirmekte, anıları üzerinden öznel derinlikler üretmekte ve o kişisel hafızası yoluyla hayata dair anlamlılık stratejileri inşa edebilmektedir. Ev ise bireyin hayatına dair en temel mekânsal izdüşümdür. Daha açıktan bir tabirle ev,

insanın hayatının merkezidir. Çünkü ev Bachelard'ın tabiriyle tüm hayatımız boyunca bizi koruyan kollayan yegane güvenlik aygıtı ve dahası varoluşsal beyanı sunabilen bir bir konuma sahiptir. Evin savaş ya da başka bir nedenle bir anda ortadan kalkması, bir anlamıyla bireyin hayatının tüm istikrar mekânizmasının ve beraberinde de tüm güvenlik algılarının ortadan kalkması anlamına gelmektedir. Bu çalışma ile “evsizleşmenin” ve bunun bir çıktısı olarak “yersiz-yurtsuzlaşmanın” ne anlam ifade ettiği Türkiye'ye gelen Suriyeli mülteciler üzerinden anlamlandırmaya çalışılacaktır. Savaş sebebi ile evlerini (yuvalarını) ve hatta kimilerince de ailelerini kaybeden insanlar için evsizleşmenin anlamının ne olduğu oldukça önemli bir meseledir. Yerinden edilen insan yabancı bir ülkede, hiç bilmediği bir mekânda, hiç tanımadığı insanlarla yaşarken kendisini evindeymiş gibi hissedebilir mi? Evini, ailesini, yuvasını kaybederek savaştan kaçan insanların yaşadığı süreçler ve bu süreçleri kendilerince anlamlandırma biçimleri nelerdir? Evin sahip olduğu ontolojik arka planı yitirmiş insanlar için mülteci olmanın anlamı nedir? Bütün bu yöndeki sorular ve sorulara dair anlamlandırma çabası bu çalışmanın temel amacını teşkil etmektedir. Çünkü bu yöndeki sorulara, bu deneyimi yaşamış mülteciler üzerinden cevaplar üretebilmek, evin derinliğini kavramayı evsizleşme deneyimi üzerinden mümkün kılabiliriz. Bütün bu gerekçelerle de bu çalışmanın temeldeki amacı ve öneminin mülteci sorunsallığı 'evin' -ya da evsizleşmenin- ardındaki derinliği kavrayabilmek üzerinden tartışacak olmasıdır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmada 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş nedeniyle ülkelerini terk ederek Türkiye’ye gelen mültecilerin ev kurguları irdelenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda ‘evin anlamının ne olduğu’, ‘evsiz kalmanın insanlar üzerindeki etkisinin’ ve dahası ‘yersiz-yurtsuzlaşmanın mülteciler için anlamı’ konu edinilmektedir. Ersoy ve Saban'ın (2017) aktarımıyla Merriam ve Tisdell nitel araştırmayı, bireyin deneyimlerini yorumlama şeklini, dünyalarını nasıl yapılandırdıklarını ve deneyimlerine ne anlamlar yüklediklerini kavramaya çalışan bir araştırma yaklaşımı biçimi olarak tanımlamaktadırlar. Yine Creswell (2016) tarafından nitel araştırmalar varsayımlarla ve bireyler veya grupların bir sosyal ya da insan merkezli sorununa atfettikleri anlamlara değinen ve araştırma problemlerinin incelenmesini içeren yorumlayıcı/kuramsal çerçevelerin kullanımı ile başlayacağı söylenmektedir. Joseph A. Maxwell (2018) "nitel araştırma için kısa bir tanım şu şekilde olurdu: Çalıştığımız insanların anlayış ve bakış açılarını fark etmenizi, dünyayı kendi bakış açınız yerine onların bakış açısından görmenizi sağlayan, bu bakış açılarının onların fiziksel, sosyal ve kültürel ortamları tarafından nasıl şekillendiğini ve bunların o ortamları nasıl şekillendirdiğini gösteren ve bu olgu ve ilişkileri değiştirmeye ve sürdürmeye ilişkin süreçleri daha iyi anlamınıza yardım etmek için yapılan araştırmalardır" (s.6) şeklinde vurgular yapmaktadır.

Bu araştırmada yukarıdaki vurgular doğrultusunda savaştan kaçan ve bu deneyimleri neticesinde ‘evsizleşen’ (bu yöndeki deneyime çalışma kapsamında sıklıkla yersiz-yurtsuzlaşma da diyeceğiz) mültecilerin yaşadıkları mekânsal güvensizleşme süreçleri kendi deneyimleri ve anlamlandırma süreçleri üzerinden irdelenmeye çalışılmıştır. Yaşanan bu süreci ve sürece dair anlamsal derinliği kavrayabilmek adına öznelliklerin nasıl değişimler yaşadığı ile ilgili derinlemesine bir veriye ihtiyaç duyulmaktadır. Böylesi irdemeler etrafında oluşturulmak istenen derinlemesine verilerin araştırmanın hedefleriyle daha uygun olduğu kanısına varılmıştır Bu nedenle de çalışma nitel yöntemle sürdürülmeye karar verilmiştir ve çalışma bir örnek olay (vaka/durum analizi) yöntemiyle sürdürülmüştür. Çalışma nitel araştırmanın doğası gereği açık uçlu sorulardan hareketle derinlemesine veri toplama çabasına girilmiştir. Örneklem grubuyla yapılacak görüşmelerde ise ses kayıtları

alınarak ve derlenen tüm ses kayıtları ‘söylem analizi’ çerçevesinde irdelenerek, araştırma bağlamında ifade edilebilir hale getirilmiştir. Çalışmanın kapsamına dahil olan örneklemelere ise sahip olunan sosyal networklar üzerinden erişilmeye çalışılmıştır. Networkler üzerinden başlatılan, ‘iç savaştan kaçan Suriyelilerle görüşme süreci’, sonraki ilerletilme süreci açısından sıklıkla kartopu tekniği çerçevesinde olmuştur. Çünkü erişilen bireyler üzerinden çalışmanın amacıyla uyumlu olan benzer profillere sahip bireylere erişebilmek mümkün hale gelmekteydi. Ayrıca birbirleriyle aynı gerçeklikleri yaşayan bireylere onların networkları üzerinden ulaşılması daha mümkün olacağından hareketle bu yöndeki ilerleyişte her hangi bir sakınca görülmemiştir. Ayrıca bu yöndeki ilerleyişin çalışmanın amacına uygun bağlamlarda bakabilmesini de mümkün hale getirmesi daha olası bir gerçeklik haline gelmekteydi.

Bu çalışma kapsamında merkeze konulan kitle Suriyeli mültecilerdir. Çünkü sahip oldukları kitlesel büyüklük onların merkeze konulması noktasında temeldeki teşvik edici nokta olmuştur. Çalışmanın alanı boyunca 13 kişiyle görüşülmüştür. Araştırma alanının 13 kişi ile sonlandırılmasının temel sebebi katılımcılardan elde edilen verilerin doygunluk noktasına ulaşmasıdır. Yapılan görüşmelerde elde edilen ses kayıtları deşifre edilerek söylem analizi çerçevesinde irdelenmiştir.

ARAŞTIRMA PROBLEMİ

Bir mülteci için savaşın ilk anlamı, sahip olduğu temel güvenliklı mekânın (evin) yitirilmesi olmaktadır. Bachelard, bir evin mekânsal derinliğinin salt fizik bir bağlam olmadığını ortaya koymaktadır. Dahası ona göre bir ev fizik kapasitesinin çok ötesinde, bireye ontolojik derinlik sunan, bireye varmak istediği güvenlik alanını ona vaat ederek istikrarlı bir yaşam alanı olma misyonuna sahip olan en yegane mekândır. Bu açıdan bir ev, bireyin kendini dünyaya karşı ontolojik düzlemde ifade edebileceği bir yaşam alanıdır. Nitekim bu çalışma kapsamında problematize edilen en temel şey; evin böylesi bir psikolojik derinliğinin olduğu yerde evsizleşen mültecinin, ‘yitirilen eve’ dair zihninde ve anlam dünyasında nasıl derinlikler yaşadığının ortaya konulmasıdır. Çünkü evin vaat ettiği bu yöndeki içerimler, evin yitirildiği noktada görünenin de ötesinde bir anlam krizine ve dahası güvenliğe dair ontolojik bunalımlara gebe olması oldukça muhtemel bir durumdur. Bu araştırmanın temel problemi olarak: Savaş gerekçesiyle ülkesini terk eden bir mülteci için ‘evin’ anlamının özellikle de yitirilmişlikler düzleminde neye karşılık geldiğinin araştırılmasıdır. Çünkü bireyler yaşamları boyunca açıktan ya da örtük şekillerde evlerine pek çok anlam yüklemektedir. Tüm hayatları boyunca içerisinde anılar biriktirdikleri, sosyalizasyonlar inşa ettikleri en temel mekân evdir. Ev bu sebeple insan için çok önemli bir konuma sahiptir. Savaş sebebi ile evini hiç beklenmedik bir zamanda ve beklenmedik bir şekilde kaybeden insanlar aslında “her şeylerini” kaybetmekten ötede kendilerini ontolojik düzlemde tarif edebilme olanaklarını da kaybetmektedirler. Zorunluluklar nedeniyle göç eden ve başka ülke sınırları içerisinde mülteci konumuna düşen insanların, artık kendilerini güvende hissedecekleri ve onları koruyacakları bir “yuvaları” yoktur. Bu sebeple mültecilerin yersiz-yurtsuzlaşma deneyimleri böylesi bağlamlar özelinde araştırmanın temeldeki hareket noktası olmaktadır. Çünkü evini yitiren bireyin yaşadığı yersiz-yurtsuzlaşmanın merkezindeki en önemli nokta evdir. Bu nedenle de bu çalışmanın temel problematize ettiği noktada savaş düzleminde açığa çıkan bir yersiz-yurtsuzlaşma halinin evsizleşme düzlemindeki açığa çıkan derinliğini anlaşılabilir kılmaktır.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Bu çalışma savaş sebebi ile Suriye'den Türkiye'ye gelmiş mülteciler nedeniyle yasal düzlemde –resmi söylemlerde- her ne kadar ‘düzensiz göç’ olarak ifade edilseler de çalışma kapsamındaki sosyolojik içerimleri merkeze konulan bu bireyler, savaş nedeniyle sığındıkları gerekçesiyle mülteci olarak tarif edilecek ve kendilerine dair belirleyici kavram da bu olacaktır. Sorunun resmi düzlemdeki tarifinden ziyade sosyolojik tekabuliyeti, bu konudaki belirleyici tavır olarak öne çıkmış ve bu yöndeki kullanımda herhangi bir sakınca görülmemiştir. Bu çalışma ‘evlerini’ kaybeden ve bu nedenle de yersiz-yurtsuzlaşarak mülteci konumuna düşen, bunun sonucunda da Türkiye'ye gelen Suriyeli kişileri kapsamaktadır. Doğal olarak araştırma evreni bu yöndeki hareketliliğin kapsamına giren Türkiye geneline yayılmış olan milyonlarca insanı kapsamaktadır. Dahası son zamanlardaki mülteci sorunsalı ele alındığında, konunun Türkiye’de Suriyelileri de aşan bir noktaya taşındığını ortaya koymaktadır. Ancak bu çalışma kapsamında merkeze konulan kitle ise Suriyeli mülteciler olmuştur. Çünkü sahip oldukları kitlesel büyüklük onların merkeze konulması noktasında temeldeki teşvik edici etken olmuştur. Mülteciler yaşamış oldukları süreç itibari ile kırılğan bir yapıya sahiptirler. Evsiz kalmanın mülteciler üzerinde oluşturduğu sosyal derinlik ve mülteci olmanın beraberinde getirdiği ‘yabancı olmakla’ beraber, ‘dışlanmaları’ ve kimi zaman köktenciliklere maruz kalabilmeleri sebebi ile araştırmanın alanının yürütülme süreci bir hayli zorlaşabilmekteydi. Zaten yaşadıkları süreç gereği kırılğan bir yapıya sahip olan mülteciler, yaşadıkları güvensizleşmeler nedeniyle içlerine kapanmakta ve tanımadıkları kişilerle de sıklıkla ‘görüşmek istemediklerini’ ortaya koyan türde tavırlar sergilemektedirler. Bu yöndeki tavır alış halleri çalışmanın alanındaki en belirleyici zorluklardan birisi olmaktadır. Çalışmanın alanı boyunca öncelikle referans kişilerden destek alınarak ilerlenmesi bu yöndeki sorunu aşmaya yardımcı olan bir çözüm olmuştur. Çalışmanın başka bir zorluğu ve sınırlayıcı etkeni de Türkiye'nin çevresindeki bölgelerin son yıllarda yaşadığı güvensizleşmeler nedeniyle, Türkiye'ye yönelen kontrolsüz nüfusun büyük oranlara erişmesi ve ülkenin dört bir tarafına yayılmış olmasıdır. Sayıları bugün milyonlarla ifade edilen bu kitlenin gerek mekansal gerekse demografik düzlemde kontrol edilebilmesi böylesi bir çalışma açısından oldukça güç bir konu halini almaktadır.

Ancak Türkiye'deki Suriyeli mülteciler dikkate alındığında demografik temsil açısından en yoğun kitlenin İstanbul'da olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda düşünüldüğünde alanı temsil kapasitesi nedeniyle araştırma evreni İstanbul ile sınırlandırılmıştır.

Araştırma kapsamında görüşülen kitlenin en belirgin özelliği 'konuşulan dil' problemydi. Kimi katılımcıların dil bilmemesi nedeniyle görüşmelerde tercüman kullanmak zorunda kalınmıştır. Bu konudaki sorun da sıklıkla erişilen referans kişiler vasıtasıyla aşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca referans kişilerin bu konuda üstlendiği rol, var olan güvensizliklerin aşımı konusunda da pozitif etkiler üretmiştir. Fakat her ne kadar referansla da gidiliyor olsa araştırma alanında bazı zorluklarla karşılaşmıştır. Konunun hassasiyeti bakımından bazı katılımcıların, konunun Türkiye bağlamında kritik bir noktada olması nedeniyle görüşmek istememeleri alanda sıklıkla karşılaşılan bir durumdu. Sahanın doygunluk noktasına erişme süreci bu yöndeki tavır alış biçimi nedeniyle oldukça uzun bir zaman aralığına tahminlerin de ötesinde bir şekilde yansımıştır

Yine araştırma sahasının İstanbul olmasının kendi içinde özel bazı güçlükleri olmaktadır. Mültecilerin İstanbul'daki geniş yayılımı ve farklı farklı yerlerde ikamet ediyor olmaları, şehir özelinde kontrolü çok zor konu haline gelmekteydi. İstanbul'un büyük ve kalabalık bir kent olması sebebi ile ulaşılan görüşmecilerin oturduğu bölgelere gidip gelmek çok meşakatli bir işe dönüşmekteydi. Dahası bu deneyimleri yaşarken ulaşılan görüşmecilerle araştırma üzerine konuşmaya başladığımız ve onu bilgilendirip ses kaydı almak istediğimizi söylediğimizde de bazı görüşmecilerin araştırmaya katılmayı reddetmesiyle çok sık karşılaşıldı. Çünkü yaşadıkları sürecin onlara güvensizlik hissi vermesi bu yöndeki karar alışlarının belirleyici noktası olmaktadır. Bazı katılımcılar ses kaydı alınmasını istememelerinin sebebinin "kendi başlarına bir şey gelmesinden korkuyor olmalarını" da açıktan dile getirmişlerdir. Ayrıca görüştüğümüz katılımcıların bazıları ise görüşmeler esnasında bizi yönlendirerek kendi ses kayıtlarını duyurmaya da girişmekteydiler. Çünkü yaptığımız araştırmanın bir haber kanalında ya da bir gazetede yayınlanacağı yönünde düşüncelere sıklıkla kapılmaktaydılar. Bu yöndeki farkındalığı üretebilmek de her türlü anlatıma rağmen aşılması oldukça güç bir konuydu.

1. MEKAN SOSYOLOJİSİ VE BİR MEKAN OLARAK EV

Mekân birçok disiplinde farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Fakat mekân en temelde “yer” anlamına gelmektedir. Hasan Taşçı’ya (2014) göre “sözlük anlamı olarak yer; bulunulan yer, ev, yurt anlamlarında kullanılmakta olan mekân, insan ve diğer canlıların hareketine izin veren veya kısıtlayan yerdir” (66). Farklı disiplinler tarafından mekânın nokta, lokal, yer, alan, uzam gibi bir çok anlamda kullanılması bir anlam karmaşası yaratmaktadır. Ancak bütün bu kullanımlar mekânın bir fizik gerçeklikten ibaret olmadığını anlatımını yapan türdendir. “Bu karmaşıklık Giddens’ı (1983:79) mahal (locale) terimini sosyal ilişkilerin üzerinde kurulduğu yer (place) sözcüğünün yerine geçebilecek şekilde kullanılabilmesi önerisinde bulunmasına sevk etmiştir” (Giddens’tan akt. Çetin, 2012; s.74).

Mekân içerisinde sosyalliği barındırdığında fiziki mekânın ötesine geçmekte, sosyal bir mekâna dönüşmektedir. Çetin (2012)’de bu duruma gönderme yapmaktadır: “doğal mekân (fiziki mekân) insanların onu kullanmaya başlamalarıyla birlikte sosyal bir olguya veya sosyal mekâna dönüşür. Etrafına çitler örülür, anlam yüklenir, sahiplenilir, fiyat biçilir vs. mekân böylece bir arazi parçasına veya arsaya dönüşür” (72) demektedir. Mekâna çitlerin örülmesi, sahiplenilmesi ve mekâna anlamlar yüklenmesi mekânı bir mahale dönüştürmekte ve ona sosyalizasyonlar vermektedir. Bizim sosyalizasyonu açıklayabilmemizin en temeldeki repertuarı fiziki mekânın dışına çıkıp sosyal mekânı işletebilme halimizdir. “Bir mekân bir değer olur olmaz büyür. Değer atfedilmiş mekân bir fiildir; ister bizde ister bizim dışımızda olsun asla bir “nesne” değildir” (Bachelard, 2020, s.244). Yine Bachelard “içinde yaşanmış bir ev, atıl bir kutu değildir. İçinde oturlan mekân geometrik (fiziki) mekânı aşar” (2020; s.78) vurgusunu yapmaktadır. Bu nedenle de sosyal derinliği görülmedikçe mekân sosyolojik açıdan anlamlı bir bağlama erişmemektedir. Mekânın anlamlı olabilmesi için mutlaka sosyal derinliğinin keşfedilmesi ve dahası bu yönde bir niteliğe erişmesi gerekmektedir.

Örneğin ev sınırları belli bir lokaldir. İnsanlar yaşadıkları mekâna öncelikle bir form verirler. Aile tam da bu nedenle ki mekân olarak eve form vermektedir. İnsanlar mekâna verdikleri bu türden bir form ile kendi gerçekliklerini de inşa etmeye başlarlar. Ev/mekân insanlara dahil olabilecekleri bir ritim vermektedir. Tüm insanlar hayat

kurgularını ev ve evin dışında kalan mekânlar arasındaki ayrıştırmalara yerleştirir. Bu tür ayrışmalar belirli bir düzen dahilinde ortaya konulmaktadır. Bu durum evin içerisindeki özeller ile evin dışarısındaki toplumsallıklar (ve komşuluklar) arasındaki düzeni ortaya koymaktadır. Dolayısıyla mekânsallıklar üzerinden kurulan düzen, beraberinde bireye uyabileceği bir düzen kadar hayatını kurgulayabileceği bir form da sunmaktadır. Örneğin “bir mekân olarak ev hafızanın şekillenmesinde ve devamlılığında önemli bir rol oynar” (Urry’den akt. Çetin, 2012, s.77). Bu nedenle ki bir bireyin mekânsal izdüşümleri onun kişisel koordinatlarının ana hatlarını belirleyen türdendir.

İnsanlar mekâna dayalı gerçekliklerden bir sosyal mekân kurgusu inşa etmektedirler. Sosyal mekân denildiğinde insanların başkaları ile bulunma haline bir kod kazandırılmaktadır. İnsanlar kendilerine ait sosyal mekânın içerisinde kendilerine özgü olan yaşamları inşa etmektedirler. Bireylerin hayatında inşa edilmiş en temel sosyal mekân da ev olduğundan, insanlar bu yöndeki derinlikleri evlerine kutsallıklar atfederek sürdürmektedirler. Evin kutsanmasının en temeldeki nedeni insanların kendilerine ait gerçeklikleri dünyanın bir lokalizasyonu üzerinden izah edebilmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle ki her bireyin kendini tanımlayan bir noktanın üzerinden gerçekleşebilmektedir.

“Ev, insana istikrarlı olması için nedenler ya da yanılsamalar sunan bir hayaller yekünüdür. İnsan, kendi gerçekliğini sürekli yeniden hayal eder: bu hayallerin tümünü ayırt etmek, evin ruhunu dile getirmek, eve ilişkin gerçek bir psikoloji geliştirmek anlamına gelir” (Bachelard, 2020, s.48).

Bu sosyal derinlik insanın dünyada var olma halini anlatmaktadır. Dünyadaki var olma halini insan istikrar ve güven algısıyla izah etmektedir ve bunu yaparken de her defasında mekânsal karşılıklar üretmek durumunda kalmaktadır.

1.1. Geleneksel Evreden Modern Evreye Evin Dönüşümü

Geleneksel evrede ev insanlara kalıcılıklar bağlamında bir hayat sunmaktaydı. Hayatın geleneksel olması, evinde geleneksellik bağlamında kurgulanmasına etki etmektedir. Geleneksel hayatın rutinleri bireylerin hayarlarında güvenle oturma ve kalıcılıklar çerçevesinde bir hayat yaşama imkanı sunmaktadır.

Heidegger insanların ölümü bilen tek canlı olduğunu ve bu keşiflerinin türün en önemli keşfi olduğunu ileri sürmektedir. Fakat bu keşif insanları emniyet duygusundan

uzaklaştırmaktadır. Çünkü er ya da geç ölüm gelip insanı bulacaktır ve ne zaman geleceği belli değildir. Bauman, Heidegger'in bu görüşlerini şu şekilde aktarmaktadır;

"İnsan türünün yaptığı en büyük keşif, onu bu derece özel, kafa huzuruna, emniyet hissine kavuşmasını da bu derece güç kılan keşif, ölümlülük olgusuydu: Türün tek tek her bir üyesini bekleyen evrensel, kaçınılmaz, yola getirilmez ölüm olgusu, insan, öleceğini ve ölümden kaçış olmadığını bilen tek canlıdır" (Bauman, 2018a, s.40).

Ölümü biliyor olmak, insanın ve bu dünyanın geçiciliği, insana neden var olduğunu sorgulatmaktaydı. Bu cevabı muğlak kılan sorgulamanın kültürün oluşmasına katkı yaptığı ileri sürülmekteydi.

"Dünyayı ziyaretim geçici bir şey olduğuna göre, niye buradayım -ve eğer varsa, hangi amaçla? Bilinen her türlü insanı, on sekizinci yüzyıl sonlarında geriye doğru bir bakışla kültür adı verilmiş olan o telaşlı, genellikle de çılgınca faaliyete iten şey işte bu bilmeceydi; kültürü ve onun açıklayıcı/avutucu hikâyelerden oluşan o yoğun ağını, ölümlülüklerinin farkında olan yaratıklar için en önde gelen değer- hatta, olmazsa olmaz bir değer haline getiren şey işte bu muammaydı" (Bauman, 2018a, s.41-42).

Sorulan bu sorunun bir muamma yaratması ve bu belirsizliği sorgularken oluşturulan kültürün işlevi aslında hayatı ölüme rağmen yaşanılır bir hale getirmektir. Bauman (2018a) "insanın kültürel yaratıcılığının, bu belirsizliği çözmeye ya da belirsizliğin çözülmüş olduğu izlenimini verip, ölümün gölgesinde sürdürülen hayatı yaşanılır hale getirmeye uğraşırken, tek tek ya da hep birlikte kullandığı bir dizi stratejinin olduğunu" (s.42). söylemektedir. Bu stratejileri tarihdel perspektifi dikkate alarak 'yaderk stratejiler', 'yaderk-özerk stratejiler' ve 'özerk stratejiler' olarak üç gruba ayırmaktadır.

"[Premodern evre için] En belirgin strateji yaderk'ti [heteronomous]. Bu strateji geçip giden zaman dünyasını sonsuzluğun bitimsizliği içindeki geçici bir ışık aksi; insanın asıl olana, yani sonsuz hayata hazırlanmak için bir geceliğine kaldığı, yol üstündeki bir han olarak sunar. Ne varış zamanı ne de ayrılış anı gezginin kendi seçimidir; aşağıdaki dünyaya kimse kendi seçimiyle gönderilmiş değildir ve yine kendi seçimleri olmayan bir zaman geldiğinde herkes ayrılacaktır. Ancak meselenin can alıcı noktası, ne kadar fani olursa olsun hayatın, ölümden sonra gelen sonsuz varoluş için çok önemli sonuçlar doğurmasıdır. İnsan, verilmiş olan hükümlere, neyi emrettiklerini iyice anlamaya çalışmaksızın ya da onların böyle olmasına neden olan niyetlere nüfuz etmeye çalışmaksızın uymalıdır" (Bauman, 2018a, s.42).

Bauman burada yaderk stratejilerin sorgulanmadan inanç ya da gelenekler tarafından belirlenen kurallara uyma yönünde bir strateji olduğunun vurgusu yapmaktadır. Çünkü bu yöndeki tavır alış insanlara rutinler bağlantısıyla hem istikrar hem de güven vermektedir ve insanın kendini emniyette hissetmesini sağlamaktadır. Ölümden sonra bir hayatın olduğu yönündeki anlayış ve asıl hayatın ölümden sonraki hayat olduğu fikri burada egemendir. Eğer bu hayat geçici ve ölümden sonraki hayat da kalıcıysa, bu hayatta yaptıklarımızla bir sonraki hayatı kazanmamız gerekmektedir.

O halde kendi isteğimizle gelmediğimiz ve yine kendi isteğimizle ayrılmayacağımız bu dünyadaki yapıp ettiklerimiz, bizleri bu dünyaya getiren şeyin kurallarına uyulması yönünde telkinlerde bulunmaktadır. Bu nedenle toplumsal anlamda inançların getirdiği kurallar ve de toplumsal gelenekler sorgulamadan uygulanabilen kurallardır. Burada uyumu mümkün kılan asıl nokta kuralların niteliği değildir. Daha çok uymaya dönük vaat ettiği öznel ve komünal çıktılardır.

Bauman'a göre yaderk stratejinin bir dizi önemli avantajı vardır. Birincisi, "acı ilacın acısını alır bu strateji: Ölüm, ölen kişinin kabahati değildir, tıpkı doğumun onun erdemi olmadığı gibi" (2018a, s.42). Ölümün kaçınılmazlığı kişinin kontrol alanının dışındadır ve bu da ölüm olgusunu normalleştirir. Yani ölüm bu yolla acı bir şey olmaktan çıkar. İkincisi, "bu strateji sıkıntı verici seçme emrinin yerine onun kadar sinir bozucu olmayan kurallara uyma buyruğunu geçirir" (Bauman, 2018a, s.42). Seçim yapmak, insanlara seçimlerinin sonucunda neyin olup olmayacağı yönünde belirsizlikler vermektedir. Öznel seçimlerin bireyi nereye götüreceği de çoğunlukla belli değildir. Bu da insani olan hayata dair zor bir durumun çıktısı niteliğindedir. Rutine dönüşen bu yönlü içerikler kişiye, nelere dair ne yönde tavır alacağını bilgisini daha baştan sunmaktadır. Sıradışı olanın belirsizliği de bu yolla savuşturulmuş olmaktadır. Nitekim kuralların vaat ettiği bu yönlü güvenli adacıkları, bireyleri geleneksel (premodern) toplumlarda uyumluluklara sevk etmektedir. Kurallar ve rutinler insanlara güven vermekte, insanların kendilerini emniyette hissetmelerini sağlamaktadır. Bir üçüncüsü de "yaderk çözüm, tanımı gereği bütün testlere ve deneylere kapalı olduğu için, yanlış ya da yanıltıcı olduğunun kanıtlanması mümkün değildir; bu yüzden de verdiği emirler onu daha yakından inceleme yönündeki her türlü girişimin gözünü daha en baştan korkutur, ileride duyulabilecek gönül bulandırıcı şüpheleri savuşturur ve insanı boş şeylere güvenmiş olmanın getirebileceği suçluluk duygusundan muaf tutar" (Bauman. 2018a, s.43).

Bauman'ın bahsetmiş olduğu ikinci strateji ise yaderk-özerk stratejilerdir. Yaderk stratejilerde bugünü yaşamının koşulu kurallara ve rutinlere uymaktan geçmektedir. Yani bu günü yaşamak için geçmişten gelen referanslara bakılmakta bu da insanlara güven vermektedir. Fakat yaderk-özerk stratejilerde sadece geçmiş referanslara ve uhrevi kurallara bakmak bugünü yaşamak için yeterli değildir. Bugünü yaşamak için geçmişten gelen referanslarla birlikte kişinin kendi seçimleri de göz

önüne alınmalıdır. Bauman bu yönüyle yaderk-özerk stratejilerin modern toplumlara özgü stratejiler olduğunu ifade etmektedir.

"Miras alınmış ya da öğrenilmiş kurallar yeterli olmaktan çıkmıştı ve vahyedilmiş ya da başka bir şekilde ulaşılmış bilgelik ile daha önce eşine rastlanmamış, haritası çıkarılmamış durumların karmaşıklığı arasında genişleyen mesafe ancak insanların kendi yapacakları seçimlerle - tehlikeli, hatta kumarı andıran hamlelerle, eksik bilgi sahibi olarak ve çıkacak sonuçlar konusunda hiçbir kesinliğe sahip olmaksızın alınacak kararlarla-doldurulabilirdi" (Bauman, 2018a, s.43).

'Yaderk stratejilerle' 'yaderk-özerk stratejiler' arasında benzer özellikler görülmektedir. Bauman'a göre "yeni, modern strateji bir açıdan yaderkti: Modern öncesi kendi önceli gibi her fani bireysel hayatın o daha ortaya çıkmadan önce oluşmuş ve yok olup gittikten sonra da sürececek olan bir varlık zinciri içine önceden belirlenmiş bir biçimde dahil edilmesine dayanıyordu" (2018a, s.43). Yaderk-özerk stratejiler adından da anlaşılacağı üzere hem yaderk özellikler hem de özerk özellikler göstermektedir. Bu yönüyle de modern toplumlar için geçmiş referanslar kadar, gelecek referansları da değerli hale gelmektedir. Modern toplumun hikayeleri ve de hedefleri bireylere bu yönde stratejileri henüz sunabilen türdendi.

"Modern öncesi salt yaderk stratejide olduğu gibi burada da, kaderi kucaklayıp benimsemekten ve aslında temel hatları kalıcı bir totaliteye mensup olmak tarafından önceden belirlenmiş fani bir hayat sürmekten öte pek bir şey kalmıyordu bireye. Ama modern strateji aynı zamanda özerkti de, zira söz konusu totalitelerin insanlar tarafından yaratıldığını ayan beyan ortaya koyuyordu; üstelik, uzun süreli totalitenin her bir üyesi tarafından seçilen hayat güzergâhı ile bu totalitenin süresinin karşılıklı olarak birbirlerine bağımlı olduklarını net bir şekilde gözler önüne seriyordu" (Bauman, 2018a, s.44).

Burada vurgusu yapılan totalite aslında toplumu ve aileyi vurgulamaktadır. Çünkü yaderk toplumlarda biz kurgusunu inşa eden şey toplum ve ailedir. Bunun da anlamı modern toplumların henüz yaderk stratejisinin var olduğunu ve özerkliklerle yan yana getirildiğini ortaya koymaktadır. Ailenin bu yöndeki içerimi modern toplumun da tıpkı premodern toplumlarda olduğu gibi aileye (ya da eve) önrmli misyonlar biçtiğini ortaya koymaktadır. Yaderk-özerk toplumlarda ailenin insanların seçimi sonucunda oluştuğu ortaya konulmaktadır. Aileyi kurmak seçim olduğu gibi dağıtmak da bireyin seçimlerine bırakılmaktadır. Bu nedenle ki yaderk toplumlardaki geniş aile parçalanmakta ve çekirdek aileler ortaya çıkmaktadır.

"Barındırdığı bütün o yaderklik kalıntılarına rağmen, yeni stratejide birey bir fail, hem de çok önemli bir fail durumundaydı. Kalıcı bir totaliteye, kişinin kendi seçimi olmayan bir ortama mensup olmak, öteki türlü kısa ve anlamsız olacak bireysel hayata anlam veren bir şey olarak görülüyor, ama bireylerin kendileri gereken çabayı göstermedikleri takdirde bu belirlenim eksik kalıyordu; kendi hayatına, totaliteyi gerçekten kalıcı kılacak ve anlam verme işlevini yapabilecek hale getirecek bir yörünge vermek bireyin kendi göreviydi artık" (Bauman, 2018a, s.44).

Yaderk stratejilerin ortaya çıkardığı totalitelerin başında aile gelmekteydi. Yaderk-özerk stratejilerde aile kadar öne çıkan bir diğer totalite de millettir. "Millet imgelemi, başka çok az modern icatta görülen bir şey yaparak, zorunlulukla seçimi, var olmakla yapmayı, ölümsüzlükle ölümlü hayatı, kalıcılıkla geçiciliği birbirlerine tam olarak uydurdu" (Bauman 2018a, s.44). Yani millet imgelemi yaderklik ile özerklik arasında kusursuz bir köprü kurdu.

"O halde seküler bir biçimde mukadderatı sürekliliğe, olumsuzluğa anlama dönüştürmek gerekiyordu. Daha sonra göreceğimiz gibi, bunu yapmaya çok az şey ulus kavramı kadar elverişliydi ve elverişlidir. Ulus-devletler yaygın biçimde "yeni" ve "tarihsel" kabul edilse de, siyasi ifadesi ulus-devlet olan ulusun kadim bir geçmişten ortaya çıktığı; daha da önemlisi, sınırsız bir geleceğe doğru süzülmesi düşünülür... Debray gibi biz de "Evet, Fransız olarak doğmam tamamen raslantı, ama Fransa'nın kendisi ebedi" diyebiliriz" (Anderson, 2020, s.29-30).

"Böylece geçicilik ve kalıcılık iç içe geçmektedir. Bireysel ölümlülüğün saçmalığı, bütün ölümlü hayatların katkıda bulunduğu milletin ölümsüzlüğü sayesinde artık başa bela olmaktan çıkmaktadır" (Bauman, 2018a, s.45). Yaderk toplumlarda aile, kabile ve kılan üzerinden oluşturulan biz kurgusu modernleşmeyle birlikte gelişen yeni stratejide (yaderk-özerk) aile üzerinden ve daha çok millet üzerinden inşa edilmekteydi. Çünkü millet imgelemi ölümlü olan birey karşısında bir ölümsüzlüğü içerisinde barındırmaktaydı. O zaman asıl olan millettir ve birey milletin ölümsüzlüğünü gerçekleştirmek üzere kurgulanan bir araca dönüşmektedir. Millet kavramı modern öncesi toplumlardaki aile, cemaat gibi biz olgusunu oluşturan bölgesel kavramları kendi potasında eriterek bölgeler üstü (ülkeler gibi) bir yapı inşa etmekteydi. Bauman'a göre;

"Modern zamanlara damgasını vuran millet inşa etme hamlesinin, bölgesel temelli ve doğrudan ulaşılabilen cemaat ve gelenekleri eritip kaynaştırarak bölgeler üstü ve uzak, hayali varlıklar haline getirme çabasının, artık takatini yitirip iktidarsızlaşan modern öncesine özgü yaderk strateji yerine modern koşullara daha uygun ve en etkili nedenlerinden biri olan modern ruha daha uyumlu yeni bir strateji geçirmek gibi acil bir ihtiyaç içinde olduğunu tahmin edebiliriz" (2018a, s.45).

Ancak içinde bulunulan akışkan modern (geç modern) aşama önceki iki strateji türünün de artık geçersiz olduğunu ortaya koyan türdendir. Bauman'a göre modernitenin şimdiki (geç) aşaması 'yaderk' ve 'yaderk-özerk' stratejilerin yerini 'özerk' stratejilere bıraktığı bir aşamadır. Burada bütün kalıcılıklar istikrar aygıtı olan şeyler ve dahası gelenekler işlevini yitirerek yapıbozumuna uğratılmışlardır.

"Modernlik, doğuşunda, ölümü aşkın (ve yaderk) anlamından mahrum bırakmıştı. Ancak şu an içinde bulunduğu [akışkan modern] aşamaya gelirken, ölümün komünal anlamını da yadsıdı ve böylece yaderk/özerk stratejinin yaşayabilirliğini tüketti. Durkheim, Tanrı'nın en baştan beri

kılık değiştirmiş cemaatten öte bir şey olmadığını iddia ediyordu; ama -ister büyük olsun ister küçük, ister hayali olsun ister elle tutulur- artık cemaat, Tanrı'yı oynayamayacak kadar zayıftır” (Bauman 2018a, s.48).

Yani yaderk stratejilerde de yaderk-özerk stratejilerde de var olan biz kurgusu özerk stratejilerde ortadan kalkmakta ve ortaklıkların dışına çıkarılan öznellikler öne geçmektedir. Bauman'a göre "Fanilik ile sonsuzluk arasında kolektif olarak inşa edilmiş olan köprüler kullanılmaz hale gelmiştir ve birey kendi katışıksız varoluşsal emniyetsizliğiyle karşı karşıya kalmıştır. Şimdi ondan bu durumun sonuçlarıyla kendi kendine başa çıkması beklenmektedir" (2018a, s.48). Özerk toplumlarda bugünü yaşamının koşulu ne geçmiş referanslarda ne de uhrevi kurallarda aranmaktadır. Bugün yalnızca geleceği planlayarak inşa edilebilir. Yani bugünü yaşamının koşulları bireyin seçimlerine bağlıdır. Artık toplumsallık değil bireysellik ön plana çıkmaktadır. "Bugünlerde aile de daha iyi bir durumda değil; insanın kendi yaralanabilir ve geçici olduğu kabul edilen varoluşuyla demir atabileceği emniyet verici, kalıcı bir limandan başka her şeyi getiriyor akla. Başlatması kadar bitirmesi de, kurması kadar yıkması da kolay olan ailenin, onu meydana getirenlerden daha uzun süreceğine güvenilemiyor artık" (Bauman 2018a, s.50). Bu durum da artık çekirdek aileyi de parçalanmakta ve gitgide ortadan kalkmasının da etkisiyle radikalize edilen bireysel yaşamlar ortaya çıkmaktadır.

“[Bu evrede] üreme işlevinden kurtulan cinsel birliktelik, doğanın devamlılığa açılan kapısı, cemaat inşa etmekte kullanılan bir araç ve yalnızlıktan çıkmanın bir yolu olmaktan çok, yalnız duyum-toplayıcının hayatının bölündüğü, birbirini takip eden epizotlar içinde diğer duyumlarla birlikte anında tüketilecek haz verici ama kısa bir duyumdan ibaret” (Bauman, 2018a, s.50).

Burada cinsel birliktelik bir haz aracına dönüşmektedir. Ne doğanın devamlılığını sağlama ne cemaat inşa etme ne de ölümsüzlük gibi bir amacı yoktur.

Buraya kadar uzun uzun anlatılan konunun amacı aslında ev ve aile kurgusunun modern öncesi dönemden modern döneme, modern dönemden de geç modern döneme nasıl değişim, dönüşüm yaşadığını ortaya koymaktır. Çünkü geleneksel evlerde biz kurgusu soy üzerinden işlemekteydi. Bu yüzden aile bağları çok güçlü olan insanlar kabileleriyle ve genelde geniş aileler şeklinde yaşamaktadırlar. Kabilenin yaşayabilmesinin nedeni ideoloji, doktrin aşılama ve propagandanın olmamasıdır. Çünkü bu üçü temelinde bireyselliği barındırmaktadır. Fakat millet dediğimiz gerçeklik bunlar olmadan yaşayamaz. Çünkü milliyetçi düşüncenin bir gerçeklik olabilmesi için bir değer haline gelmesi gerekmektedir. “Millet, diğer cemiyetlerin tersine, diğer bütün bağlılıkları aşan tek ya da en üst bağlılığı talep edebilmek için,

kabilenin bu kadar söze başvurmadan, hatta belki de farkına bile varmadan olduğu şey olduğunu açık açık ortaya koymak zorundadır: Kan ve toprak meselesi, ama çok daha önemlisi ortak tarih meselesi” (Bauman, 2018a, s.172). Milliyetçi düşüncenin bir değer haline gelmesi de ortak tarih anlatısı üzerinden gerçekleştirilir.

“[Buradaki cemaat] hayal edilmiştir. Çünkü en küçük ulusun üyeleri bile diğer üyelerin çoğunu tanımayacak, onlarla tanışmayacak, çoğu hakkında hiçbir şey işitmeyecektir; yine de her birinin zihninde birlik ve beraberlik hayali yaşamaya devam eder” (Anderson, 2020, s.24).

Burada inşa edilen biz kurgusu bireylerin kendi mekansallıkları (ülkeleri, ulusları, milliyetleri gibi kavramlar) üzerinden ortaya koyulmaktadır. Bu birlik ve beraberlik, hayali bile olsa bireylere ontolojik anlamda güvenlik vermektedir. Ev de bu güvenli ortam içerisinde bireylerin en derin (poetik) anlamlar yükledikleri mekansallık olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2. Mekân, Aidiyet ve Kimlik

Modern öncesi toplumların gündelik hayatlarında tevekkül ve tevekküle dair güven algısı çok yoğundur. Çünkü modern öncesi toplumlar kaderci toplumlardır ve bu nedenle de ilişki sistemleri gelenekselik üzerine kurulmaktadır. Bu toplumlarda gündelik hayatlarının merkezinde geçmişleri olduğundan ve geçmişle bağları çok kuvvetli olduğundan, böylesi insanların hayatlarında rutinler gündelik hayatlarında çok yoğun olarak hissedilmektedir. Geleneksel toplumlarda rutin olan güvenlik vermektedir. Bu toplumlarda soy, kabile ve kılan gibi somut birlikteliklere dayanan bir 'biz' kurgusu görülmektedir. Burada aidiyet, somut bir biz kurgusu üzerinden gerçekleşmektedir. Geleneksel toplumların uhrevi inaçları güçlü olduğundan biz kurgusunu var eden şey soya dayalı gerçeklikler ve cemaatler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Moderniteyle birlikte bu durum değişmektedir. Modern toplumlar bilgi temelli toplumlar olduğundan rutinler geri plana itilmektedir. Onlar için önemli olan bilgi, bilimsel bilgidir. Aidiyeti var eden şey somut birliktelikler ile beraber hayali bir birliktelik olan milliyet kavramıdır. Modern toplumlarda asıl olan kişinin ölümsüzlüğü değil, ulusun sürekliliğidir. Bu sebeple tüm güvenlik stratejileri devlet aracılığı ile işletilmektedir.

“Modernlik ve mobilite öncesi zamanlardaki kadın ve erkeklerin beşikten mezara kadar hayatlarını geçirdikleri yerelliklerden oluşan ‘karşılıklı tanışıklığa dayalı mini-toplumlardan’ farklı olarak ‘ulus’, Lebenswelt’e (yaşam dünyası, varlıklar alemi) ancak herhangi bir kavramın hünerli arabuluculuğu sayesinde dahil olabilen hayali bir varlıktır” (Bauman, 2020 , s.33).

Kimlikleri var eden şey insanın geçmişten bu gününe kadar yapıp ettikleridir. Aidiyeti ortaya koyan şey ise kimliğin oluşmasında etkili olan biz kurgusunun işletilebilmesini sağlayan mekânlardır. Mekânsal bir form olmadıkça kimlikler anlamsızlaşmaktadır. Geleneksel evrede biz kurgu aile, kabile ve kılan kavramları üzerinden işletilmektedir. Fakat modern zamanların biz kurgusu aile ve hayali cemaatlerdir. Bu sebeple mekân ve aidiyet sadece ev değil, vatan, yurt, devlet, ülke gibi kavramlar üzerinden işletilmektedir. İnsanlar ortaya koyduğu bütün gerçeklikleri kendilerine ait bir mekânsallık içerisinde ifade etmedikleri sürece, mekânın kendi içerisinde bir kurgusal anlamı olması mümkün değildir.

“Sosyal bir ürün olarak mekân ile kimlik arasında doğrudan bir etkileşim bulunmaktadır. Üretilen mekâna kimlik atfedilir. Atfedilen bu kimlik sosyalleşme sürecinde inşa edilmiş bir kimliktir ve uzun erimde mekânı kullananlar üzerinde belirleyici bir değeri oluşturmaktadır. İnsanlar kendilerini tanımlarken bir mekâna yerleştirmekten çok, kendilerini o mekânla ilişkilendirir, ona karşı bir aidiyet duygusu geliştirirler” (Çetin, 2012,s.77).

Mekân insanlara kimlik yükleyerek onları anlamlı birlikteliklere açık hale getirmektedir. Mekân toplumsal ritim verir. Toplumsal hafızayı içerisinde barındırır. Bu nedenle insanlara kim oldukları sorulduğunda insanlar, ülkelerinin neresi olduğunu ya da doğup büyüdüğü şehrin neresi olduğunu söylemektedirler. Aslında mekân insanları anlamlı birlikteliklere açık hale getirir derken onları ortak mekân kurgusuyla ortak davranış kategorileri geliştirdiklerine atıfta bulunmaktadır.

“Boş bir araziye kenti ve kentin içindeki evleri, sokakları, parkları vs. inşa eden insan bu yerlere isimler verir. Buralarda yaşadığı süre boyunca bunlara anlamlar yükler, mekânlara izini bırakır. Mekânlar da buna karşılık onun yaşamı üzerinde etkide bulunur. Böylece karşılıklı etkileşim sonucunda bir yaşam ve kültür oluşur. Bireyler yaşadıkları mekânla anılmaya başlar ve kendilerini o mekânla ifade eder ve tanımlar. Mekâna aidiyet duygusunun gelişmesi mekân ve kimlik arasındaki ilişkinin kurulmasının başlangıcıdır. Böylece, anlam ve değere sahip olan mekânlar sosyal yaşamın da önemli bir parçası haline gelir” (Çetin, 2012, s.78).

Kimlik, aidiyet, güvenlik ne dersiniz deyin bir mekânsal formda karşılık bulduğu sürece anlamlı olmaktadır.

1.3. Ev ve Güvenlik

Geleneksel (premodern) evrede insanların mekân kurgusunda asıl olan dünya değildir. Dünya, asıl olan mekâna geçiş için bir araç olarak bireyin karşısına çıkmaktadır. O zaman dünyada yapıp edilenler bireyi asıl neden olarak görülen ‘öbür dünyaya’ vordırarak nitelikteki ara bir mekandır. Bu sebeple gelenekten gelen öğretiler premodern bireyin dünyadaki yaşama şeklini bu yönde etkilemektedir. Çünkü gelenek insana rutinler verir ve rutin olan güvenlidir. Kurallara ve rutinlere uymak önemlidir. Kurallar ve rutinler insanlara ontolojik bir güven vermekte, insanların kendilerini emniyette hissetmelerini sağlamaktadır.

“Grubun içinde doğmuş ya da yetişmiş her üye, ona atalardan, öğretmenlerden ve otoritelerden miras kalmış standartlaşmış hazır kültürel örüntü şemalarını, toplumsal dünya içinde meydana gelebilecek her türlü durum için sorgulanmamış ve sorgulanamaz bir kılavız olarak kabul eder. Kültürel örüntüyle ilintili bilgi, kanıtını kendi içinde taşır ya da daha doğrusu, aksine bir kanıt yoksa bu bilgi doğru kabul edilir. Bu, her durumda minimum çabayla istenmeyen sonuçlardan kaçınarak en iyi sonucu alabilmek için toplumsal dünyayı yorumlamanın, şeylerle ve insanlarla başa çıkmanın güvenilir reçetelerinin bir bilgisidir” (Schütz, 2019, s.40).

Geleneksel dönemdeki inanç ve asıl olan mekânın öbür mekân olması sebebi ile biz kurgusu soy bağları ve cemaatler üzerinden şekillenmektedir. Çünkü insanları bir arada tutan şey aynı mekânsal form içerisinde benzer profildeki insanların bulunmasıdır.

Ev sınırları belli bir lokaldir. Sınırları belli olan bu lokal insana içerisi ile dışı arasında iki kutuplu bir dünya denklemi sunmaktadır. Evin içi özeline yaşandığı ‘biz’e ait yerdir. Evin dışı dediğimiz denklem ise bize ait olmayan (onlar’a ait olan) mekânsallıkların, toplumsallıkların başladığı yerdir. “Sanki bir yerde kendimi evimdeymiş gibi güvende hissetmen için yabancıllığın saldıdığı korkuya ihtiyaç duyarım. “İçeri”nin değerini gerçek anlamda vermek için bir “dışarı” olmalıdır” (Bauman, 2018b, s.58). Evideki sınır insana güvenlik verir. Bu sınır bizi dışarıdaki kaostan korumaktadır. “Çatı, varlık nedenini daha ilk bakışta ortaya koyar: yağmurdan ve güneşten sakınan insanın üstünü örter” (Bachelard, 2020. S.48). Ev, evin dışında gerçekleşen kaosu normalleştirir. Bizim güven içerisinde yaşamamızı sağlar. “Ne var ki gök gürültüsünün indirdiği darbelerle sarsılmaz ev. Bizimle birlikte ve bizim yüzümüzden titremez. Birbirine yaslanmış evlerimizde daha az korkarız” (Bachelard, 2020, s.59).

“Tüm karşıtlıkları evden ev-olmayana doğru kolayca sıralayabiliriz. Evde, her şey farklılaşır, çoğalır. Kış, evi içsellikle, içsellikğin incelikleriyle doldurur. Evin dışındaki dünyadaysa, kar ayak izlerini siler, yolları karıştırır, gürültüleri boğar, renkleri maskeler. Evrensel beyazlık, kozmik bir olumsuzlamanın iş başında olduğunu hissettirir. Ev düşçüsü bütün bunları bilir, hisseder ve dış dünyanın varlığı azaldıkça, bütün içsellik değerlerinin şiddetinin arttığı görülür” (Bachelard, 2020, s.71).

Ev huzurun mekânıdır, güvenlik mekânıdır, istikrarın mekânıdır. “Ev, insana istikrarlı olması için nedenler ya da yanılsamalar sunan bir hayaller yükünüdür” (Bachelard, 2020, s.48). Ev istikrarlı olduğu zaman insanların hayatındaki sosyal mekânsallıklar da kendi içerisinde istikrar algısını inşa etmektedir. “Aile eviyle ilgilenenlerin bu kadar çok olması, evin bizim için rüyaya olanak tanıyan rahat ve güvenli özel bir mekân anlamına gelmesi nedeniyledir...”(Eiguer, 2013, s.9). Ev insana güven verir. İçerisinde huzur ile oturulmasını sağlar.

İnsanlar mekâna dayalı gerçekliklerden bir sosyal mekân kurgusu inşa etmektedirler. Kendilerine ait bu sosyal mekânın içerisinde kendilerine özgü yaşamları inşa ederler. Mekâna atfedilen bu sosyal derinlik insanın dünyada var olma halini anlatmaktadır. İnsan dünyada var olma halini istikrar ve güven algısıyla izah edemediği sürece kendisine dair ortaya çıkan ontolojik problemleri de aşabilme ihtimali yoktur. Evsizlik bu nedenle ki bireyin önce mekansız kalması ve bunun da bir sonucu olarak yersiz ve yurtsuz olmasına neden olmaktadır. Ancak bu yersiz ve yurtsuz kalma hali mekansız olmanın da ötesinde bir ontolojik problemi tarif eden bir gerçekliğe karşılık gelmektedir. Dolayısıyla insanlar aslında dünyayı bir mekân boyutuyla kavrarlar. Bu mekânda kendilerine ait bir gerçeklik varsa orayı güvenli bir yer olarak görürler. Şimdilerde göçmenlerin dünyada sürekli bir güvenlik halesiyle karşılanmasının nedeni, insanların mekânsallıklarına tecavüz etmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu mütecavizkarlığın ortaya konulmuş olan sistemsel koşulların ve istikrarı bozma halinden kaynaklandığının altının çizilmesi gerekmektedir. Çünkü mekansız göçmenler, gittikleri ülkedeki bireylerin mekan sabitlerini bozma ihtimali olan mütecavizkarlardır. Bu kadar yoğun tepkiyle karşılaşmalarının en önemli nedenlerinden birisi de budur. Doğal olarak göçmenlerin başka bir ülkenin sınırları içerisine dahil olması beraberinde istikrarsızlığı ve güvensizliği tetikleyici önemli bir faktör olarak görülmektedir.

1.3.1. Bir Yuva Olarak Ev

İnsanlar tüm hayat denklemlerini ev ile evin dışı arasında kurgulamaktadır. Ev insanlara gündelik hayatın sürdürülebilirliğine dair ritimler vermektedir. Bu ritimler bireylerin özeller ile kamusal rolleri arasındaki rolleri biçimlendirmektedir. Dahası bütün bu kurguların akışı arasında ev insanların her koşulda geri dönmek istedikleri dahası zorunda oldukları yegane mekândır.

“Ev-yuva hiç de genç değildir. Hatta biraz bilgiçlik taslayarak bunun, ikamet etme işlevinin doğal yeri olduğunu söyleyebiliriz. Hep geri döneriz oraya, kuşun yuvaya, kuzunun ağıla dönmesi gibi, bir gün oraya geri dönmenin düşünüyü kurarız. Bu geri dönüş işareti, sonsuzca kurulan düşlerin belirtisidir, çünkü insanın geri dönüşleri, insan yaşamının büyük ritmi içinde gerçekleşir, bu ritim yıllara direnir, tüm mevcut olmayışlarla düşler vasıtasıyla mücadele eder. Aralarında yakınlık kurulan yuva ve ev hayallerinde, sadakatin içsel bileşenlerinden biri çınlar” (Bachelard, 2020, s. 132-133).

Ev kavramı her ne kadar günümüz evleri bağlamında kullanılsa da aslında ilkel barınaklardan bu yana ev, insan için hep bir yuva yani dönülecek yer (mekân) olmuştur. İlkel dönemlerde barınak olarak kullanılan mağaralar ile günümüzdeki evler arasında aslında sosyal kurgu açısından bir fark bulunmamaktadır. Çünkü “gerçekten ikamet edilen her mekân, kendinde ev kavramının özünü barındırır” (Bachelard, 2020, s.35). Ev geçmişten günümüze insanı koruyan, kollayan ve ona güvenlik veren temel mekân olarak karşımıza çıkmaktadır ve onun bu yöndeki misyonunun da en temeldeki nedeni budur. İnsan, içerisine dahil olduğu her mekânı, bir güvenlik parametresi etrafında kurgulamak istemesi de buradan kaynaklanmaktadır. Dahası bu olgu ve işleyiş evin, evsizleşme karşısındaki misyonundan kaynaklanmaktadır.

“Sığınak büzülmüştür. Ve daha koruyucu hale gelmiş, dışarıya karşı daha da sağlamlaşmıştır. Sığınakken, tabyaya dönüşmüştür. Saz damlı kulube, korkuyu yenmeyi öğrenmesi gereken yalnız insan için, bir cesaret şatosu haline gelmiştir” (Bachelard, 2020, s.77).

Dolayısıyla ev sadece fiziki bir mekân değildir. Evi anlamlı kılan şey onu yuvaya dönüştüren sosyalliklerimiz ve evin içerisindeyken buna dair yapıp ettiklerimizdir. “Yuvaya biçimini dayatan, yuvanın içidir” (Bachelard, 2020, s.134). İnsan bir mekânın içerisine girdiği andan itibaren ona anlamlar yüklemektedir. Yüklediği bu anlamlarla birlikte içerisinde yaşadığı tüm anılarını biriktirmektedir. Eve dair hatırlananlar aslında orada yaşanan tüm anılar ve sosyallikler çerçevesinde

şekillenmektedir. Her ne kadar insan evin içinde yaşasa da biriktirdiği anılar ile ev de insanın içerisinde yaşamaktadır. Bu nedenle ki ev güvenlik vaadini sunarken, bunu da en temelde ontolojik bağlamlarda sunmaktadır. Hal böyle olunca eve dair hafıza, kişiye dair varoluşsal cevaplar sunabilen türden olmaktadır. Öznenin evi/yuvayı yitirdiği yerde karşılaşması muhtemel kendini tarif sorunu da buradan kaynaklanmaktadır.

“Ruhumuz bir konuttur. Ve “evleri”, “odaları” hatırlayarak kendi içimizde “konaklamayı” öğreniriz. Eve ilişkin hayallerin iki yönde birden ilerlediği daha şimdiden görülüyor: biz onların içinde olduğumuz kadar, onlar da bizim içimizdedir” (Bachelard, 2020, s.30).

Ev, insan için görünenün de ötesinde bir öneme sahiptir. Çünkü ev insanın kendisini yer yüzünde konumlandırın en temel noktadır. Bu kendini konumlandırma hali en temelde varoluşsal boyutuyla karşılık bulmaktadır. İnsan hayata dair tüm anlamlandırmalarını, dünyanın bir köşesindeki kendine ait olan bir mekân üzerinden ortaya koymaktadır. İnsanın dünyadaki köşesi bu nedenle ki evi olarak karşımıza çıkmaktadır. “Yaşadığımız mekânı, yaşamın tüm diyalektikleriyle uyum içinde nasıl doldurduğumuzu, “dünyanın bir köşesine” gün be gün nasıl kök saldığımızı söylemek gerekir. Çünkü ev, bizim dünyadaki köşemizdir. Çok kez söylendiği gibi, ilk evrenimizdir. Ev, gerçek bir kozmozdur” (Bachelard, 2020, s.34). Bu kozmoz, insanın dünyanın bir noktasında güvenle oturmasını sağlamaktadır. Ev insan için tam da bu nedenle ki güvenin yegane merkezidir.

“Ev, insan yaşamındaki olumsuzlukları savuşturur, süreklilik yönünde verdiği öğütleri çoğaltır. Ev olmasa, insan dağılmış bir varlık olurdu. Ev, insanı gökten inen fırtınalara karşı koruduğu gibi, yaşamdaki fırtınalara karşı da ayakta tutar. Ev hem beden hem de ruhtur. İnsan varlığının ilk dünyasıdır. Aceleci metafiziklerin vazettiği gibi insan “dünyaya fırlatılmış” bir varlık olmadan önce, evin beşiğine yatırılmış bir varlıktır. Kurduğumuz düşlerde ev hep büyük bir beşiktir. Somut bir metafizik bu olguyu, bu basit olguyu bir kenara atamaz; öyle ki bu olgu bir değerdir, kurduğumuz düşlerde dönüp dolaşıp geldiğimiz önemli bir değer. Varlık, hemen bir değer olup çıkar. Yaşam güzel başlar; evin kucağında kapalı, korunmuş, ılık mı ılık” (Bachelard, 2020, s.37).

Ev insana koruma sağlayan barınma mekânizmasıdır; ev bu yüzden bir barınaktır. “Barınak güç vericidir. Basitliğin verdiği büyük güvenle, içinde basitçe oturulmasını talep eder” (Bachelard, 2020, s.81). Evin insan için bir çok anlamı bulunmaktadır. Fakat “evin en değerli lütfu nedir diye sorulsa, şöyle cevaplardık: ev, düşlemeyi barındırır, düşleyeni korur; ev, huzur içinde düşünmemizi sağlar”

(Bachelard, 2020, s.36). Ev insanı dışarıdaki tüm olumsuzluklara karşı korumaktadır. İnsana dışarıda olan her olumsuzluğa karşı koyma cesaretini vermektedir. Evsizleşmeyi düşünebilmeyi ya da sorgulayabilmeyi anlamlı kılan da burasıdır.

“Yalıtılmış ev, ona güçlü hayaller, yani direnmesi için öğütler verir. Böylece, fırtına ve kasırganın hayvani biçimlere bürünmüş düşmenliği karşısında, evin koru(n)ma ve direniş değerleri, insani değerlere aktarılmış olur. ... Böyle bir ev, kozmoza karşı koymak için bir enstürmandır... Ev bizim, her şeye doğru ve her şeye karşı şunu söylememizi sağlar: Dünyaya rağmen, bu dünyada oturan biri olacağım” (Bachelard, 2020, s.77).

Dünyanın tüm olumsuzlukları evin koruması altında olan insan için ortadan kalkmaktadır. Ev insana istikrar verir. İstikrarlı olan ev insana güven içerisinde yaşama olanağı sunmaktadır. “Ev, dişi bir kurt gibi üstüme kapandı, kokusunun zaman zaman anaçlıkla kalbime kadar indiğini hissediyordum. O gece, ev haikaten benim annem oldu. “Ondan başka beni koruyacak, kollayacak kimsem yoktu. İkimiz baş başaydık” (Bachelard, 2020, s.76).

İnsanlar yaşadıkları mekânlara görünenin de ötesinde anlamlar yüklemekte ve bu mekânlarda sosyalliklerine dair bütün edimlerine de form kazandırmaktadır. Sosyalizasyonlarını inşa ettikleri en temel mekân olarak ev, dünyalarının da belirleyici noktasıdır. İnsanlar için ev bu nedenle ki alelade bir mekân değildir. İnsanlar tüm sosyalliklerini oluşturdukları bu mekânları yani evleri sahiplenmektedirler. “...neşeli bir ev, güçlü bir yuvadır, yeşil ağaçkakanın, yuvasını gizlediği ağacın sağladığı barınağa duyduğu güven ise bir konutu sahiplenmedir” (Bachelard, 2020, s.130). İnsanların sahiplendikleri bu mekânları yuvaya dönüştüren şey, bir anlamıyla evin içerisinde kurguladıkları yaşama biçimleridir. Ev içerisinde huzur ve neşe varsa yuvaya dönüşür. “Yuva şakıyan bir yaprak demetidir. Bitkisel huzura katılmıştır. Ulu ağaçların mutluluk havası içinde bir noktadır o” (Bachelard, 2020, s.137). Yine “yuva, tüm durma, dinleme hayalleri gibi, yalın ev hayaliyle dolayısızca birleşir. Yuva hayalinden ev hayaline geçiş ya da bunun tam tersi ancak bir yalınlık atmosferinde gerçekleşebilir” (Bachelard, 2020, s.131). İnsan ile ev/yuva arasındaki karşılıklı ilişki ve anlamlandırma, aslında insanın iç dünyasını yansıtmaktadır. İnsan evi sahiplenerek bir yuvaya dönüştürürken, ona dair içerisinde de bir takım sosyalizasyonlar kurgulamaktadır. Örneğin bir evin, aileye dönüşümü tam da bu nedenle ki evlenmeye/evliliğe karşılık gelmektedir. Ev olmaksızın aile de sakatlanmaktadır.

“Duvar örmeyi, barınağımızın çevresini saran dünyanın hamurunu karmayı neden bırakalım ki? İnsanın yuvası, insanın dünyası hiç bitmez. Ve hayal gücümüz bunu sürdürmemize yardımcı olur” (Bachelard, 2020 s.138). İnsan yuvasından ayrılrsa dahi anıları ve hayal gücü aracılığıyla o yuvanın varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Nitekim bir mültecinin evsizleşmesi de tam da bu gerekçe ile zihnindeki ev izlerini değerli hale getirmektedir. Evini yitiren mültecinin izinde evsizleşmeyi sorgulamak da bu nedenle değerli olmaktadır.

“Doğduğumuz ev, anıların ötesinde, fiziksel olarak içimize kaydedilmiştir. Bir organik alışkanlıklar öbeğidir. Aradan yirmi yıl bile geçmiş olsa, bilmediğimiz onca merdiveni çıkmış da olsak, çıktığımız “ilk merdiven”in reflekslerine yeniden kavuşuruz, ötekilerden biraz daha yüksek olan o basamağa takılmayız artık. Evin varlığı da bize, bizim varlığımıza sadık kalarak tümüyle açılır. Gıcırdayan kapıyı aynı el hareketiyle iteriz, uzaktaki tavanarasına ışığı yakmadan gideriz. En küçük kapı mandalına bile elimizle koymuş gibi ulaşırız” (Bachelard, 2020, s.45).

Çünkü insan için doğduğu, büyüdüğü ev hatırlanmaya değerdir. Ve insan doğup büyüdüğü evi, içerisinde yaşadığı tüm anılarla birlikte hafızasına kaydetmektedir. Bu nedenle de bir mültecinin evsizleşmesi karşısında, savaş dönemi öncesindeki evin imgelerinin, onun zihnindeki karşılığı sorgulanmaya değer olmaktadır. Güvenlik nedeniyle kaçışın getirdiği evsizleşmenin, ontolojik güvenlik alanında nelere tekabül ettiğinin sorgulanması da tam de bu gerekçeyle çok değerli hale gelmektedir. Çünkü bir mülteci evsizleşirken, öncelikle dünyasını yitirmektedir. Ardından da yitirdiği dünyanın güvensizlikleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Gidilen ‘güvenli ülke’ aslında ontolojik güvensizliklerin de başladığı yer olmaktadır.

2. GÖÇ VE EVSİZLEŞME

Bir çok düşünür göç kavramını farklı cümlelerle tanımlasa da en temelde göç dünya üzerindeki bir noktadan başka bir noktaya doğru yer değiştirmek anlamına gelmektedir. “Göçün literatürdeki temel kavramsal karşılığının, bu temel kavramsal karşılığa sadık kalınarak pek çok farklı tanım yapılsa da, ‘yer değiştirme’ olduğu bugün, genelde tüm sosyal bilimciler özelde de sosyologlarca genel kabul gören bir gerçeklik haline gelmiştir” (Şahin, 2008, s.85). Bir diğer tanım ise şöyledir:

“En genel şekliyle (göç) uzamsal hareket, bir mekândan diğerine, bir toplumsal veya siyasal birimden diğerine doğru bir aktarım olarak anlaşılabilir...Göç, yaşanılan yerin, daimi veya yarı-daimi olarak, genellikle bir çeşit idari sınırın dışına doğru değiştirilmesidir” (Faist, 2003, s.41).

Bu tanıma göre göç kavramının daha çok mekân değişikliğine vurgu yaptığı görülmektedir. Diğer bir tanım olarak “göç, coğrafi mekân değiştirme sürecinin sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarıyla toplum yapısını değiştiren nüfus hareketleridir” (Özer, 2004, s.11). Bu tanımda ise daha çok göç kavramının toplum yapısına etkisi ön plana çıkarılmaktadır. Fakat göç temelde her iki tanımı da kapsamaktadır. “Göç olayı, toplumsal değişimin göstergelerinden biri olarak kabul edilir. Bu bakımdan göç, özellikle toplum bilimciler tarafından, toplumdaki değişmelere bağlı olarak nüfusun mekânda yeniden dağıtılmasını sağlayan bir süreç olarak da tanımlanır” (Erder, 2006, s.23).

Bireyi var eden şey onun tüm hayatı boyunca yapıp ettikleriyle oluşturduğu kimliğidir. Kimliği var eden şey ise içerisinde büyüdüğü sosyalizasyondur. Çünkü içerisinde büyüdüğümüz toplum, içerisinde yaşanılan koşullara dair belli kodlar barındırır. Her birey bu kodlar aracılığı ile toplumsal hayat içerisinde var olmaktadır. “Bireyin kişiliğinin en derin parçası toplumsal mirasın, az çok uyumlu örüntüleriyle şekillenir ve bu örüntülerle özdeşleşir” (Stonequist, 2019, s.83). Her insan içerisinde doğup büyüdüğü toplumsal yapıyı ve ona dair kodları bir kimliğe dönüştürerek, hayat boyu onunla olan ilişkiselliğini devam ettirmektedir. Göç en temelde bu yöndeki evini/yurdunu terk etmek, tüm sosyal ilişkilerini geride bırakmak anlamına gelmektedir. “Dağılıp kaosa dönüşecek bir dünya: Bu dünyaya karşı toprak [mekân] bir kalıcılık ölçüsü olarak durur; toprağın varlığı kişinin kendi oluşunun meşakkatinin karşısına yerleştirilir” (Sennett, 2017, s.87). Ev savaş sebebiyle yıkılıp gittiğinde

asında insanlar her şeylerini kaybetmektedirler. Öncelikle mekânsal bir hareket gibi görünen bu süreç, beraberinde büyük bir sosyalliğin de yitirilmesidir. Bu nedenle ki göçmenlerin risk eşikleri aslında çok yüksektir. Çünkü yeni bir başlangıç en temelde eskiye dair oldukça büyük bir yitirme süreci anlamına gelmektedir.

Göçmenler zorunlu olarak evsiz, mekânsız kalmalarının yanında bir de gittikleri ülkelerde çeşitli problemler yaşamaktadırlar. Gidilen ülkelerde göçmenlere yönelik tepkiler oldukça sık karşılaşılan bir durumdur. Hatta göçmenlerin, yerli insanların mekânsallıkları içerisine dahil olmasına da sıklıkla karşı çıkılmaktadır. Çünkü her toplumun kendi mekânsallıklarına dair bir istikrar algısı vardır. Evsiz göçmenlerin ise mekânsızlığa dair geri bildirimlerle, yerel insanın mekânsal sabitlerine dair bir takım tehditler ortaya koymaktadır.

“Avrupa’nın sığınma arayan mültecilerin akınına karşı gösterdiği tepkinin dolambaçlı yollarının anlaşılması zor. Bu insanlar ölümcül hastalıklar taşıdıkları, El Kaide ya da “İslam Devleti”nin hizmetinde oldukları, Avrupa’nın refah sisteminde otlanmaya çalıştıkları ya da Avrupa’yı islamaştırmayı ve şeriat kurallarını getirmeyi istedikleri yönünde çeşitli şekillerde suçlandılar” (Bauman, 2019, s.69).

Göçmenlerin bu şekillerde suçlanıyor olmaları onların toplumsal yapıya dahil olmalarını, yani gidilen yer ile entegrasyonu daha da zor hale getirmektedir. Toplumsal yapıya dahil olamayan göçmenler kendilerine yeni bir mekân yeni bir ev kurgusu inşa edememektedirler. Dahası gidilen yerde elde edilen barınma doğal olarak bir barınak olsa bile, ontolojik açıdan bir eve karşılık gelmemektedir. Böylece evsizlikleri ve dahası yersiz-yurtsuzlukları onlar için kalıcı hale gelmektedir.

“Kamplar “artık kırılğan mültecileri hayatta tutmak için değil, her türden istenmeyen nüfusu koymak ve muhafaza etmek için kullanılacak... Biz ise çadırlarda ve mülteci ya da sığınmacıların kamplarında değil evlerimizde yaşıyoruz. “Artıklar” “sayısız kampı, kilometrelerce geçiş koridorunu, adaları ve yüzen platformları ve çöllerin ortasındaki çitleri” dolduruyor” (Bauman, 2019, s.75).

Mültecilerin bu denli tepkiyle karşılaşması görüntüde bir dışlanma hali olsa da gerçekteki durum bir evsizin mekânsız formunun, mekân sabiti olan kişilerde uyandırdığı mekânsızlaşma hisleridir. Mekânsızlığın ürünü olan ontolojik problemler sadece mülteciye dair problemler değildir. Gidilen ülke insanının da içine dahil olduğu büyük bir güvensizlik nedenidir. Böyle bir durum da mültecinin evsizleşme halini daha

da büyük bir soruna dönüştürmektedir. Çünkü bir mültecinin evsizleşme süreci tam da bu nedenle ki varılan ülkede mekânsal sabitler edinebilmeyi artık imkansız bir noktaya taşımaktadır. Evini yitiren mültecinin içine düştüğü bu yeni durum aslında onun yersiz-yurtsuzluğu da deneyimleme nedeni olmaktadır. Aidiyet mekânsal bir kurgu ile var olurken mülteciler kalıcı olarak evsizleşmekte, mekânsızlaşmaktadırlar.

2.1. Göç, Evsizleşme ve Yersiz-Yurtsuzlaşma

İnsanın yersiz-yurtsuz olmasını engelleyen en temel şey, onun kendi dünyasına dair var ettiği mekânsal sabitin, yani evinin ortaya koyduğu simgesel derinliktir. Çünkü ev insanın kendini bir yere ya da bir ortaklığa ait hissetmesini sağlar. Nitekim ev insana rutinler vaat eder ve bu rutinler çerçevesinde de güvenlik sunar. “En yaygın ve gayretle güdülen hedef, bölgesel ve kategorik yerliliğin ‘içerisi’ ile ‘dışarı’ arasında derin ve mümkün olduğunda geçilmez hendekler kazmaktır. Dışarıda fırtına, kasırga, dondurucu soğuklar, yol boyu tuzaklar ve her yerde tehlike vardır; içeride ise sıcaklık, samimiyet, güvenlik, emniyet ve yuva hissi” (Bauman, 2020, s.74). Bu yöndeki duygu, bireyin aradığı ontolojik güvenliğe karşılık gelmektedir. Çünkü ev, dışarının güvensizliğini yalıtarak bireylerin “içeride” güvenle oturmasını sağlamaktadır.

“Fakat “ev” dediğimizde ne anlaşılmalıdır? “Ev, kişinin başladığı yerdir” der şair. “Ev, insanın uzak kaldığında geri dönmeyi istediği yerdir” der hukukçu. Ev, hem başlangıç noktası hem de son istasyondur. İçinde yönümüzü bulabilmek için dünyaya attığımız koordinat sisteminin sıfır noktasıdır. Coğrafi olarak “ev” dünya üzerindeki belirli bir nokta anlamına gelir. Bulduğum yer, benim “ikametgahımdır”; kalmayı düşündüğüm yer, benim “meskenimdir”; geldiğim ve dönmeyi istediğim yer, benim “evimdir”. Zira ev sadece bir bina ya da toprak – konutum, odam, bahçem, kasabam- değil evin temsil ettiği her şeydir” (Schütz, 2019, s.55).

Bu yönüyle de ele alındığında göç görünenin de ötesinde bir derinlik kazanmaktadır. Çünkü göç insanın hayatı boyunca ortaya koyduğu bütün sosyalizasyonunu ve bu sosyalizasyonun ürünü olarak en kalıcı mekânı olan evin bırakılarak, yeni bir hikayeye doğru gidilmesi sürecidir. Göç başka bir mahale, başka bir lokale doğru bir yolculuktur. Ancak bunun anlamı sahip olunan evin bütün derinliğiyle geride bırakılmasıdır. Bu açıdan göç yeni bir sosyalizasyonun başlama sürecidir. Ancak bunun anlamıysa bir ontolojik krizle de yüzleşilme sürecidir.

“Göçün belirli bir zaman dilimi içinde belli bir yerleşme alanından dışarıya çıkan yer değiştirmeler olarak tanımlanması, kişileri yeni bir toplumsal çevreye götüren dolayısıyla yeniden uyum sağlama sorunlarıyla karşı karşıya bırakan bir süreç olarak ele alınmasını zorunlu kılmaktadır” (Özer, 2004, s.12).

Göç sebebi ile insanlar var olan sosyalizasyonlarını bırakıp, yeni bir sosyal ilişkiler sürecini başarı ile gerçekleştirebilirler bile kendi evlerini, geçmişte yaşadıklarını ve bırakıp gitmek zorunda kaldıkları tüm sosyal çevrelerini asla

sıfırlayamamaktadırlar. “İnsan, doğduğu evin düşünüyü kurduğunda düşlemenin en derin yerinde o ilk sıcaklığa geri döner, maddi cennetin o ilk ılık maddesinin ilk sıcaklığının bir parçası olur. Koruyucu varlıklar işte böyle bir ortamda yaşar” (Bachelard, 2020, s.38). Yine de ev herkes için aynı anlamı taşımamaktadır. Bir mülteci için anlamıyla, varılan ülke yerlisinin algılarındaki ev bire bir şekilde özdeş değildir. Ancak bu farklı hislerin her biri, bireyin kendini tarifinin en yegane unsurları niteliğindedir. Çünkü bireye dair koordinatları belirleyen çıktılar ancak bu şekliyle somutluklar kazanabilmektedir.

“Ev, farklı insanlara farklı şeyler ifade eder. Baba evini ve anadili, aileyi, sevgiliyi, arkadaşları ifade eder kuşkusuz. Sevilen bir manzarayı, “annemin bana öğrettiği şarkıları”, belirli bir şekilde hazırlanan yemeği, gündelik hayatta kullanılan bildik şeyleri, gelenekleri ve kişisel alışkanlıkları, kısaca, benzer şekilde sevgiyle hatırlanan, küçük ve önemli öğelerden oluşan özgün bir yaşam tarzını ifade eder” (Schütz, 2019, s.55).

Evinde olan için evin anlamı farklı, evsiz kalan için çok farklıdır. “Dolayısıyla ev, evden hiç ayrılmamış biri için bir şey ifade ederken, evden uzakta yaşayan kişi için başka bir şey ifade eder” (Schütz, 2019, s.56). Bir evsiz için “evinde hissetmek” aşinalığın ve yakınlığın tam bir ifadesidir” (Schütz, 2019, s.56). Çünkü evinden uzakta olan kişi, evinin her bir noktasını hala bilmektedir ve ona aşındır. Evinden uzak olmak ile evsiz kalmak arasında sosyolojik olarak farklar bulunmaktadır. Evsiz kalmak eve dair her şeyi yitirmektir. Onu ontolojik krize taşıyan da burasıdır. Schütz (2019) evinden uzakta olan kişi için; “uzakta olan, bu örüntünün genel tarzını bilme avantajına sahiptir. Bu kişi, karneye bağlama sistemi içinde evi çekip çevirme görevini üstlenen annenin nasıl bir tavır takınacağını, kız kardeşin silah fabrikasında çalışırken nasıl hissedeceğini, keyif gezintisinin olmadığı bir pazar gününün ne anlama geleceğini önceki deneyimlerinden çıkarabilir” (s.62) ifadesinde bulunmaktadır. Fakat bu durum evi yerinde olan, kendisi evden uzakta olan kişi için geçerlidir. Evi tamamen ortadan kalkmış yersiz-yurtsuz kalmış bir kişinin durumu, yukarıdaki vurgunun açıklamasında oldukça farklıdır. Çünkü yukarıda vurgusu yapılan “bu evin felaketler ya da düşman faaliyetleri karşısında şiddetli bir şekilde yıkılması durumunda geçerli değildir. Fakat o durumda, sadece ev yaşamına dair örüntünün genel biçimi değişmez, evin kendisi de ortadan kalkar. Dolayısıyla, orada olmayan kişi gerçek anlamda “evsizdir” ve dönecek bir yeri yoktur” (Schütz, 2019, s.62). Ancak birey evsiz de olsa, dönecek bir yeri olmasa da yitirdiği evini düşsel olarak diri tutmanın da çabasına

girişmektedir. Çünkü kendi varoluşsallığını diri tutabilmek için buna oldukça ihtiyacı vardır. “Geçmişte oturduğumuz konutlar içimizde yıkılıp gitmediğinden, eski evlerin anılarını birer düşleme olarak yeniden yaşarız” (Bachelard, 2020, s.36). Düşlediğimiz evler, çoğunlukla yitirdiğimiz evler olduğundan, ona yüklediğimiz anlamlar da çok derindir. “İnsan doğduğu evde düşsel olarak oturması, bu evde anılarla oturmasından daha fazla bir şeydir; yitip gitmiş o evde düşünüyorduk gibi oturmaktır” (Bachelard, 2020, s.47). Çünkü birey zihninde hala otururken kendisine dair ontolojik cevaplar da bulabilen kişi olmaktadır.

İnsanlar sahip oldukları mekânlar ve sosyalizasyonlar aracılığı ile bir kimlik sahibi olmaktadır. Tüm sosyal ilişkileriyle beraber mekânsallıklarını kaybeden göçmenler, dahil olunan yeni mekânda yeni bir kimlik inşa etmenin çabasında olmaktadır. Bu yeniden inşa süreci bilindik deneyimlerin de oldukça dışında bir süreçtir. Her ne kadar yeni bir kimlik inşa etseler ve yeni bir mekânsallık içerisinde kendilerine yer bulsalar da bu yeni deneyim hali asla kendilerini yuvalarında hissettirecek bir süreç olmamaktadır.

“Kimlikler havada salınıp durur; bazılarını kişi kendisi seçerken diğerleri etraftakiler tarafından şişirilip fırlatılır ve kişi birincileri ikincilere karşı korumak için sürekli uyanık olmak zorundadır; yüksek miktarda yanlış anlaşılma ihtimali vardır ve müzakereden geriye sonsuz bir denge oyunu kalır. Kişi böylesine müphem koşullarla başa çıkmak için ihtiyaç duyulan zorlu becerileri ne kadar çok geliştirir ve onlara hakim olursa, keskin uçlar o kadar körelir ve o kadar az acı verir; güçlükler bunaltıcı ve bezdirici olmaktan çıkar. Kişi kendini her yerde chez soi, yani ‘evinde’ hissetmeye bile başlayabilir -fakat kişinin ödemesi gereken bedel, artık hiçbir yerin kendisi için gerçekten ve tam anlamıyla yuva olmayacağını kabullenmektir-” (Bauman, 2020, s.22).

Bu haliyle düşünüldüğünde mülteci olmak, içinde bir evsizleşme(yuvanın yitimi) deneyimi olarak, büyük bir ontolojik krize karşılık gelmektedir. Dolayısıyla yerini yurdunu (mekânsallıklarını) kaybeden insanlar aslında onları mümkün kılan yuvalarını da kaybetmektedirler. Yuvalarını kaybeden insanlar, yeni bir yuva edinmek umuduyla göç etseler de genellikle durum pek umdukları gibi olmamaktadır. Çünkü kendi mekânsallıklarını yitiren insanların, başka mekânsal sınırlara dahil olmaları onlar için yeni bir süreci tarif etse de eskiye dair koordinatların bitmeyen varoluşsal krizine dönüşmesi ihtimali ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle ki bir mültecinin ontolojik düzlemdeki evsizleşme deneyimi beraberinde bir yersiz-yurtsuzlaşmaya karşılık gelmektedir.

2.2. Savaş ve Zorunlu Göç

İnsanların buldukları mekânları sosyal ve ekonomik yetersizlikler, savaş, dini, siyasi ve etnik baskılar vb. sebeplerle terk etmesi zorunlu göç olarak tanımlanmaktadır. “Bu tür göç sürgün, köle ticareti, kitlesel yer değiştirme ve dinsel, ırksal yahut siyasi baskı altında olan insanların hareketlerini kapsamaktadır” (Erbaş, 2019, s.63). Savaş sebebi ile göç etmek zorunda kalan insanların sayısı dünya geneli dikkate alındığında bir hayli fazladır. “Keyfi şiddet düzeni yüzünden evlerini ve kıymetli mülklerini terk etmeye itilen mültecilerin, ölüm tarlalarından kaçarak sığınak arayan insanların akını... “Ekonomik göçmenler”in sabit akışını aştı” (Bauman, 2019, s.13). Bu durum göç alan ülkeler nezdinde de bazı sorunlara yol açmaktadır. Savaş nedeni ile göç etmek zorunda kalan insanlar başka ülkelere sığınmak zorunda kalmaktadırlar. Bu toplumlardaki istikrarın bozulma hali onlarda güvene dayalı bazı problemler ortaya koymaktadır. Çünkü mülteci ve kontrolü mümkün olmayan göç hareketlilikleri, varılan mekânlardaki bireylerin mekânsızlaşma tehdidine dönüşmektedir.

“İnsanları yeniden karıp toplumsal kimliklerini altüst ediyorlar. Kaşla göz arasında bizi sabit adresleri ve kimlikleri olmayan serserilere dönüştürebilirler. Kimlik kartlarımızı çekip alabilir veya onaylı kimliklerimizi geçersiz hale getirebilirler. Zaten önceden reddedilmiş, hayatlarının peşinde koşmaya zorlanmış veya evlerinin dışında yaşam savaşını vermek zorunda bırakılmış, kimlikleri ve özgüvenleri çalınmış insanları bizim kapımızın önüne hafriyat kamyonu ile dökercesine döktüklerinde bunu bize hissettirirler” (Bauman, 2020, s.113).

Bu durum çok da yeni bir gerçeklik değildir. Modernizm ile başlayan milliyetçilik hareketlerinin ve ulus devletlerin ortaya çıktığı dönemden beri varolan bir durumdur.

“Savaşların ya da despotizmelerin canavarlığından veya açlık ve beklentisiz bir varoluş yüzünden kaçan mülteciler, modern zamanların başlarından bu yana diğer halkların kapılarını çalıyor. Bu kapıların ardındaki insanlar için, onlar şimdi olduğu gibi her zaman yabancı. Yabancılar tam da “yaban” yani korkutucu şekilde öngörülemez oldukları için kaygıya neden olmaya eğilimlidir; çünkü hepimiz biliriz ki kitlesel yabancı akını değer verdiğimiz şeyleri yok edebilir ve bu, avutucu şekilde aşına olduğumuz yaşam şeklimizi sakatlamak ya da yok etmek anlamına gelebilir” (Bauman, 2019, s.14).

Savaş ya da herhangi bir sebeple göç etmek zorunda kalan insanlar, kendi mekânsallıklarını yitirmiş insanlar olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Her toplumun kendi toplumsal yapısı içerisinde geliştirdiği istikrarı bulunmaktadır. İstikrarlı olan

toplumsal yapılarına istikrarsız bir göçmen grubu dahil olduğunda, insanlar kendi istikrarlarının da bozulacağından kaygı duymaktadırlar. Yabancılar öngörülemez olduklarından kaygı verici olarak görülmektedirler. Bu yabancılarla karşılaşmak ülkemizde olmayan savaş durumunu bize hatırlatmakla kalmayıp gözler önüne sermektedir. Fakat bu durum aslında bireysel bir durum değildir. Daha çok toplumsal bir problemdir. Hatta öyle ki toplumsal olan bu problem her an her ülkenin de başına gelebilir niteliktedir. Fakat kişiyi aşkın şekillerde ortaya çıkan bu sorunları bireylerin kendi başına çözmesi beklenmektedir. Savaş siyasal tercihlerle ortaya çıkan bir süreçtir ancak bu yöndeki siyasal kararların en belirgin sosyal çıktısı ise mülteci sorunudur. Bu sebeple insanlar göç etmek zorunda kalmakla beraber evlerini, yerlerini-yurtlarını ve dahası her türden edinimini kaybetmektedir. Fakat kaybettikleri her şeyin karşılığında çözüm kriterlerinin neredeyse tamamen bireysel düzlemde kalması bu sorunun en önemli boyutlarından birisidir. “Geç dönem Ulrich Beck’in söylediği gibi toplumsal olarak üretilen sorunlara bireysel olarak çözümler bulmak imkansız bir görevdir ve bu imkansız görev artık bireylere aittir” (Bauman, 2019, s.50).

2.3. Mültecilik ve Mekânsızlaşma

Bu çalışmanın sınırları içerisinde mültecilik ve mekânsızlaşmadan kast edilen, savaş nedeniyle yerinden edilen göçmenlerin gittikleri yerlerde yabancı konumuna düşmeleri ve biz kurgusunun dışında kalmaları olmaktadır. Çünkü modern çağın en temel kurgusu ulus ve millet gibi kavramlar üzerinden ortaya koyulan biz kurgusudur. Mekânsızlaşan insanlar, yeni bir mekân kurgusu üzerinden yeniden kendi yaşamlarını anlamlandırmak istemektedirler. “Bir yabancı haline gelmiş biri için millet iki tehlike getiriyordu: Biri unutma tehlikesi, diğeri hatırlama tehlikesi; birinde yabancının asimile olma arzusu onu küçültürken diğesinde özlem yüzünden mafoluyordu” (Sennett, 2017, s.77). Bu nedenle ki yerinden olan mültecinin mekânsızlaşması sabitlik beyanı sunan her türden modern enstrümanla savaşa girişmektedir.

“Göç; hemen hemen her ülke ve her kent, ırkların ve tabiiyetlerin bir erime potası olduğu ölçüde bireyleri ve kültürleri başka bir yere nakleder. Böyle bir ortamda yetişen bireyin kendisini, erime potasına özgü sorunlarla, çatışmalarla ve kararlarla, belki de beklenmedik şekilde karşı karşıya bulması muhtemeldir. Bu özellikle, en fazla uyum göstermesi beklenen kişiler için, yani bir azınlık grubu ya da ülkede daha aşağı bir statüye sahip grubun üyeleri için gereklidir. Daha güçlü ya da baskın olan grubun diğelerine uyum sağlaması beklenemez. Uyum sağlaması, ayak uydurması ve asimile olması ya da uzakta durması beklenen tabi gruptur” (Stonequist, 2019, s.84).

Erime potası içerisinde asimile olanlar biz kurgusuna yeniden dahil olmaktadır. Fakat yabancı yapısı gereği hem grubun içinde hem de dışındadır zaten. O ne içerisi olmayı becerebilir ne de dışarısı. Biz kurgusunu var eden şey aslında bir anlamıyla bizden olmayandır. Mültecinin aradığı da aslında içinde olduğu yer için bile her defasında dışarısı olarak görülmesinden ileri gelir. Dahası mülteci dail olduğu dünyada içeride olması hiç mümkün olmayan bir karakterdir. Onun doğal hali bile içeride olanın tehlike tarifine uygun hale gelmektedir.

“Gerçekte, yabancı, sadece evrensel insan benzerliklerine dayanan her ilişkide olduğu gibi, aynı anda hem yakın hem uzaktır. Fakat bu iki yakınlık ve uzaklık faktörü arasında olağandışı bir gerilim mevcuttur, çünkü ortaklığın sadece mutlak bir genellikle sınırlı olduğunun bilinci, ortak olmayana özel bir vurguyu beraberinde getirir. Bir ülkeye, şehre, ırka ve benzerine yabancı olan biri için vurgulanan yine, bireysel bir şey değildir, pek çok diğ yabancıyla ortaklaştığı ya da ortaklaşabileceği bir nitelik olarak kökeninin yabancı oluşudur. Bu nedenle, yabancılar bireyler olarak algılanmaz pek, belirli bir tipte yabancılar olarak algılanırlar. Uzaklıkları yakınlıklarından daha az genel değildir” (Simmel, 2019, s.33).

Yukarıda tartışılanlar her ne kadar bir süreç olarak ele alınmaya çalışılsa da aslında bu süreç hiç bir zaman tam bir uyum şeklinde gerçekleşmemektedir Çünkü yabancılar ve dahası mülteciler genel olarak gittikleri mekânsallıklarda -ülkelerde- çok hoş karşılanmamaktadırlar.

“Neoliberal sürecin koşullarını yaşayan 'geç modern bireylerin' içinde buldukları kalıcı belirsizlik halleri, kentsel hayatın kendisini onlar adına radikal bir korkunun ürünü olarak yeniden inşa etmeye başlamıştır. Bu durum artık 'yabancı'nın' tanıdık olmayan, sıradan bir insan olabilmesi ihtimalini ortadan kaldırmaktadır. Çünkü 'gündelik hayatı tamamen kuşatan kalıcı belirsizlikler' karşısında inşa edilen izole hayatlar, yabancıya dair her türden sıradan imgeyi dahi bir korkutuculuk faktörüne dönüştürmektedir” (Şahin, 2019, s.739-740).

Yabancıdan beklenen genel anlamıyla yereldeki mekânsallıkların içerisine dahil olmamalarıdır.Eğer kalıcı şekillerde dahil olmak gibi bir beklentileri ortaya çıkarsa da onlar kalıcı bir tehlike olarak algılanır bir hale gelmektedir.

“Otlar” genelde göze hoş gelir, güzel kokar ve huzur verirler; eğer ormanda ya da bir kırdaki gezerken rastlarsak elbette, onlara vahşi hayatın hayranlık veren türleri olarak saygı duyarız. Onların “hatası” kesin çizgileriyle çim alanı, çiçek tarhı, sebze bağı ve gül bahçesi olarak ayrılması gereken bir yerde davetsiz bitmeleridir” (Bauman, 2018b, s.76).

Davetsiz misafir olarak mülteciler gittikleri her yerde bir istenmeme, dışlanma hatta köktenciliklere maruz kalma durumlarıyla karşı karşıya kalabilmektedirler. Mülteciler, “eşi görülmemiş konfor ve bolluğunun zaferiyle övünürken, sefalet, aşağılama ve onursuzlukla kendilerini dışlayan bir toplumun içinde yaşıyorlar” (Bauman, 2019, s.17). O yer mülteciye bu kadar karşıyken mültecilerin kendilerini evinde hissetmeleri pek mümkün değildir. Bu açıdan ontolojik probleme dönüşen mekânsızlaşma (evsizleşme) bir bakıma gidilen yerin ‘bizi’ tarafından da teşvik edilen bir durumdur. Dahası iyi niyetli gibi görünen ‘misafir’ söylemi bile dışarılığın kalıcı hale getirilmesinden ötede değildir.

Mülteci olmak size her şeyiyle dışarılığı hatırlatan bir yerde tutunmaya çalışmaktır. Bu nedenle ki “yabancı olmak, memleketi dışında yaşarken bir türlü iç rahatlığına kavuşamamak demektir” (Sennett, 2017, s.52). Mülteci olmak ise yabancı olmanın en trajik hallerinden birisidir. İki koşulun birbirine yaklaşma nedeni olan şey, kendi mekânsızlıklarını başka mekânsallıklar aracılığıyla gidermeye çalışmalarıdır. Fakat bu durum mülteciler için görünenden de ötede bazı sorunlar ortaya

çıkarmaktadır. Çünkü o bu duruma hiç beklenmedik bir anda savrulmuştur ve yabancı olmayı deneyimlemesi, evsizliği deneyimlemesiyle iç içe geçmiştir. “Yaklaşılan grubun kültürel örüntüsü yabancı için bir sığınak değil bir macera alanıdır; olağan bir durum değil tartışmaya açık bir sorgulama konusudur; sorunları durumları çözmek için bir araç değil bizzat üstesinden gelinmesi gereken sorunlu bir durumdur” (Schütz, 2019, s.50). Dolayısıyla “yer ve yerinden-olma; bir yerde kendin olmanın erdemi ve kendine başka bir yerden bakma illeti. Bir yabancı olmanın sorunları işte burada başlıyordu” (Sennett, 2017, s.67). Ancak sorunların başlangıcı burasıdır. Fakat bu başlangıç asla bir son değildir. Çünkü mültecilerin gittikleri yerlerdeki bulunma nedeni güvenlik talebidir. Ancak güvenliği yok eden savaş sebebiyle ülkelerinden kaçıp gelen mültecilerin geldikleri yerlerde kalıcı şekillerde dışlanıyor olmaları aslında onların talebinde bulunduğu şeyle ilgili büyük bir belirsizliği ortaya çıkarmaktadır. Çünkü talep ettikleri güvenlik, yerel insanın da kendisini güvensiz hissetme nedenine dönüşmektedir. Bir bakıma yaşanan çelişki uzlaşsallığı olmayan bir hal almaktadır. ‘Misafir’ olarak öne çıkan iyi niyet tavrı da bu nedenle ki dışarılığı ve mekânsızlığın kalıcılığını garanti altına almak olmaktadır. İyi niyet halinin dahi karşılığı mülteci için bir dünyadan dışlanmak olmaktadır. Bu açıdan her mülteci gidilen yerde kaldığı sürece kalıcı bir yabancıdır. Çünkü onun içeriden olabilmesi asla mümkün değildir. Dahası misafir olmayı reddetmesi de onun bir nankör olarak ilan edilme nedeni olmaktadır. Bu açıdan onun geldiği yer, evinin yok olduğu yerken; vardığı yer ise asla bir daha kendisi olamayacağı bir yer halini almaktadır.

“Yabancı, kendisine sunulan kültürel örüntünün ona sığınak ve koruma sağladığını kabul etmeyi reddettiği an nankör addedilir. Fakat bu insanlar, bir geçiş dönemi yaşayan yabancının bu örüntüyü hiç de koruyucu bir sığınak olarak görmediğini, aksine içinde tüm yön duygusunu kaybettiği bir çeşit labirent olarak gördüğünü anlayamazlar” (Schütz, 2019, s.51).

Mülteci varoluşsallığına dair yönünü kaybettiği labirentte yön bulmaya çalışan bir öznedir. Yeni bir mekânsal form içerisinde yeni bir kimlik inşa etmeye çalışmaktadır. Ama bu süreç nihai bir aşaması olmayan bir sürece karşılık gelmektedir. Dahası nihai aşaması olmayan bu süreç, tam da ortada bulunan belirsizlik atmosferi nedeniyle yereldeki diğer kimliklerin tehdidi olmaktadır. Çünkü evsizin (mültecinin) rolü, belirlenmişliklerin içinde olan diğer özneler için belirsizliği temsil edenlere karşılık gelmektedir. “Onlar düzenin bağlayıcı gücünü kaybetmiş bir düzenin

çöküşünün cisimleşmiş halleri” (Bauman, 2019, s.19) olmaktadır. Mülteciler kalesi yıkılmış varlıklardır.

“Terörizmden kurtulmak için deniz yoluyla kaçan insanların trajedisi zehir zemberek suçlamalar, inşa edilen duvarlar ve bu mültecilerin bizi öldürmeye geldikleri korkusuyla hafifletiliyor. Çoğu aslında sadece Ortadoğu’daki savaştan kaçıyor. Avrupalıların öfkesi ve onları yurtlarından süren şiddet arasında sıkışıp kalmış halde, mülteciler hala gitgide kötüleşen denizlere meydan okuyor” (Bauman, 2019, s.34).

Hayati tehlikelerle yola çıkan mülteciler varılan yerdeki doğal durumlarıyla bir anda suçluya dönüşebilmektedir. Kimine göre bunlar terörist, kimine göre cihatçılar olarak karşılanabiliyor. Yerel kitle, ortaya konulan bu suçlamalarla, mültecileri ahlaki sorumluluk alanının dışına çıkarmaktadır. Çünkü hayatın soz konusu olduğu yerde mültecinin yargılanması mümkün değildir. Mülteciyi yargılamak, onun temsilinde olabileceği olası belirsizliklerden türetilebilecek bir durumdur. Bu yönüyle de ahlaki boyuttaki olumsuz temsiller ancak bu yolla mümkün hale gelmektedir.

“Kamuoyunda bir kez geleceğin teröristleri kategorisine sokulduklarında, göçmenler kendilerine ahlaki sorumluluk alanının ötesinde, sınırları dışında buluyorlar; bunun da ötesinde, merhamet ve ilgi dürtüsünün alanının dışına çıkıyorlar. Gerçekten de, “güvenlikleştirme” politikasının etkisi ile pek çok insan bilerek ya da bilmeyerek lanetlilerin kaderinin sorumluluğundan ve aksi halde kaçınılmaz olarak seyircilere işkenceye dönüşecek ahlaki ödevin baskılarından kurtulmuş hissediyor” (Bauman, 2019, s.33).

Artık bu insanlar için kıyıya vuran bebeklerin ölümü ya da yaşamak uğruna denizlerde canını veren yüzlerce insanın bir önemi kalmamaktadır. Çünkü onlar kimsenin ahlaki sorumluluklarında değildirler. Nedeni de üzerlerinde taşıdıkları ve makulleştirilebilir olan özelliklerdir. Onlar yeri yurdu olmayı temsil ederken kapatılmaları ve de dışlanmaları gerekeni temsil etmektedir. Çünkü mekânsızlığın istikrarsızlığını sahip oldukları özelliklerle diğer insanların kıyısına getirmiş ve onlar için görünür bir sorun haline dönüştürmektedirler.

Bu insanlar aslında kendi mekansallıklarını güvenlik problemiyle kaybetmektedirler. Bu sebeple de istikrarlı ve görece daha güvenli bir mekansallık içerisine dahil olabilmek için göç etmektedirler. Hayatın istikrarlı oluşu bireylere güvenlik vermektedir. İstikrarın ortadan kalktığı, istikrarsızlığın hakim olduğu durumlarda ise bireylerin tüm güvenlik mekanizmaları ortadan kalkmaktadır. Bu insanlar, her ne kadar göç etmeden önceki yerle karşılaştırıldığında daha güvenli bir

mekansallık içerisine dahil olsalar da kendi mekansallıklarını kaybetmeleri ve istikrarlı olan yaşamlarının ortadan kalkması sebebi ile ontolojik bir güvensizlik içerisine girmektedirler.

3. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE MÜLTECİ GÖÇÜ

Mülteci, durumu gereği yaşadığı ülkede siyasi görüşleri, inancı veya herhangi bir nedenle yaptırma uğrayan, insan hakları ihlallerine maruz kalan ve buna bağlı olarak kendisini tehlikede hissettiği için ülkesini terk etmek zorunda kalarak başka ülkeye (içinde buldukları siyasal sınırların dışına) göç eden kişilerdir. BM’nin tanımıyla mülteci “dini, dili, ırkı, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle ayrımcılıklara maruz kalma korkusuyla ülkesinden ayrılan ve bu korku nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişi”dir (BMMYK Kıbrıs Broşürü, 2017, s.3). Bu kişiler maruz kaldıkları olumsuzluklar ve tehditler karşısında kendilerini güvende hissetmek istemektedirler. Kendi ülkelerinin onlara vermediği, veremediği güvenlik ortamını bulmak umuduyla başka ülkelere sığınmak zorunda kalmaktadırlar.

Tüm mültecilerin uluslararası korunma hakkı mevcuttur. “İnsan Hakları Evrensel Beyanname’sinin 14. Maddesi, mülteciler konusunda ‘Herkesin, baskı ve kısıcılık (gaddarlık) karşısında başka ülkelere sığınma ve bu ülkeler tarafından sığınık olarak kabul edilmesi hakkı...’ olduğunu belirtmektedir” (Faist, 2003, s.112). Mülteci olan kişinin uluslararası koruma başvurusu onaylandıysa hukuki açıdan mültecilik statüsüne erişmektedir. Fakat uluslararası koruma talep eden ve başvurusu henüz onaylanmamış kişiler uluslararası koruma başvuru sahibi olarak nitelendirilmektedirler. Dolayısıyla onlar uluslararası koruma başvurusu sahibi olan sığınmacılardır. Çünkü sığınmacılar mülteci olduğu iddiasıyla ülkelerini terk eden, fakat iltica başvurusu sonuçlanmamış kişilerdir. Mülteciler ile sığınmacılar arasındaki tek fark mültecinin uluslararası koruma başvurusu onaylanmışken sığınmacıların henüz süreçleri devam ediyor olmasıdır.

Tüm dünyada mültecilerin hukuki statüsü ve hakları 1951 Cenevre Sözleşmesi ile belirlenmiştir. Fakat Türkiye, Cenevre sözleşmesine ciddi bir coğrafi kısıtlama şartı ile taraf olmaktadır. Cenevre sözleşmesinin 1. Maddesinde; sözleşme hükümlerinin “1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar sonucunda ülkesi dışında bulunan şahıslara” uygulanacağı düzenlenmiştir. Yine sözleşmenin 1. maddesinin B.1 fıkrasında belirtilenlerin “Avrupa’da meydana gelen olaylar ve ya başka bir yerde meydana gelebilecek olaylar” olarak anlaşılacağı gerekçesi ile taraf devletlerden sözleşmeye katılırken, bu ifadenin kapsamını belirterek sözleşmenin yükümlülüklerini

taahüt etmeleri istenmektedir. Sözleşmeye taraf olan Türkiye başlangıçtaki ibareyi “Avrupa’da meydana gelen olaylar nedeniyle” anladığını ve yine bu doğrultuda kabul ettiğini 1961 yılında deklere ederek sözleşmeyi ciddi bir coğrafi sınırlama ile kabul etmiştir. Bu coğrafi sınırlama ile Türkiye’ye sadece Avrupa ülkelerinden gelen göçmenler hukuki olarak mülteci statüsünü elde edebileceklerdir. Onun dışında herhangi bir bölgeden ne sebeple olursa olsun göç eden kişiler hukuki olarak mülteci statüsüne erişemeyeceklerdir. “Fakat 1951 sözleşmesinde mültecilerin “1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar” şeklinde tanımlanması, dünyada konjonktürün değişmesi ve göç hareketinin artması ile aynı koşullara sahip kişilerin, eşit hukuki korumadan faydalanamamaları sonucunu doğurmuştur” (Parlak, 2021, s.65).

Bu sebeple BM Genel Kurulu Cenevre Sözleşmesinde bazı değişiklikler yapılmasını ön gören ve mülteciler konusunda ek bir protokol olan New York Protokolü’nü 1967 yılında New York’ta kabul etmiştir.

“1967 yılında New York’da 1951 Sözleşmesi’nde bazı değişiklikler öngören Ek Protokol kabul edilmiştir. 1967 Protokolü ile, Sözleşme’deki tanımda mevcut olan “1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar sonucunda” ve “söz konusu olaylar sonucunda” ifadeleri metinden çıkarılmıştır. Protokol ile tarih sınırlamasının yanı sıra coğrafi sınırlamaya da son verilmiştir. Böylece, mülteci tanımının evrenselleşmesi sağlanmıştır” (Parlak, 2021, s.66).

Türkiye bu protokole 1968 yılında bakanlar kurulu kararı ile katılım sağlamıştır. Ancak Cenevre Sözleşmesindeki Coğrafi sınırlamayı kaldırmamıştır. ‘Cenevre Sözleşmesiyle’ başlayan ve ‘New York Protokolü’ ile devam edilen mültecilerin durumuna ilişkin coğrafi kısıtlama sebebi ile Avrupa dışından gelen hiç kimse Türkiye’de mülteci olarak kabul edilmemektedir. Buna istinaden Türkiye’ye Avrupa dışından gelen ve sözleşme maddelerine göre mülteci statüsü taşıyan herkes “sığınmacı” olarak tanımlanmaktadır. Bu sığınmacılara üçüncü bir ülkeye yerleştirilene dek Türkiye’de geçici koruma sağlanmaktadır.

Suriyeli göçmenler aslında hukuki açıdan bakıldığında Türkiye sınırları içerisinde mülteci konumu elde edememektedirler. “Mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statülerinin hiçbiri Suriyeli göçmenlere verilen statüler değildir” (Savran, 2020, s.43). Bu göçmenler Türkiye’de ‘geçici koruma’ statüsünü edebilirler. Fakat konumları ve yaşadıkları süreç düşünüldüğünde aslında sosyal açıdan mülteci konumundadırlar. Çünkü yukarıda vermiş olduğumuz BM’nin tanımına göre ‘dini, dili,

ırkı, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle ayrımcılıklara maruz kalma korkusuyla ülkesinden ayrılan ve bu korku nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişi'lere mülteci denmektedir. Suriyeli göçmenlerim durumu, tanım ile uyumlu olduğundan kendilerinin mülteci olarak değerlendirilmesi herhangi bir sorun teşkil etmemektedir.

3.1. Dünyada Mülteci Göçü

Dünya üzerinde insanlar farklı sebeplerle göç etmektedirler. İnsanları göç etmeye iten temel nedenler arasında ekonomik şartlar, güvenlik problemleri, savaş gibi farklı etmenler bulunmaktadır. Son dönemlerde özellikle Ordaoğu’da çıkan savaşlar sebebi ile milyonlarca insan yerini-yurdunu tek etmekte başka memleketlere yol almaktadırlar. 2020 yılı Dünya Göç Raporuna göre, uluslararası göçmenlerin sayısı geçmişten günümüze süreklilik arz eden bir şekilde artmaktadır. “Genel olarak ifade etmek gerekirse, uluslararası göçmenlerin tahmini sayısı geçtiğimiz elli yıl içerisinde artış göstermiştir. 2019 yılında doğdukları ülkeden başka bir ülkede yaşadıkları tahmin edilen kişilerin toplam sayısı 272 milyon olarak kaydedilmiştir” (2020 Dünya Göç Raporu). 2020 yılında açıklanan verilere göre dünya üzerinde bulunan göçmen sayısı 281 milyonu aşmaktadır ve bu artış hızla devam etmektedir. Dünya nüfusunun toplamı üzerinden baktığımızda, uluslararası göçmenlerin oranı dünya nüfusunun %3,6’sını oluşturmaktadır. Yine 2020 Dünya Göç Raporunun verilerine göre bu göçmen nüfusun %52’si erkek, %48’i kadın olarak karşımıza çıkmaktadır. 17 Aralık 2020 de ‘dogrulukpayi.com’ sitesinin yayınladığı habere göre:

“Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Organizasyonu DESA’ya göre 2019 yılında uluslararası göçmenlerin yaklaşık %74’ü 20 ila 64 yaş aralığında bulunuyor. 20 yaşından daha genç göçmenlerin sayısı son 19 senede %16,4’ten %14’e düştü. Uluslararası göçmenlerin %52’sini erkekler oluşturuyor. 0-19 ve 55-75 yaş aralığında kadın göçmenler daha fazla iken 19-55 yaş aralığında erkek göçmen oranı daha fazla.”

Bu oranlar üzerinden düşünüldüğünde dünya üzerindeki her otuz kişiden biri göçmen olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.2. Türkiye’de Mülteci Göçü ve Suriyeli Mülteciler

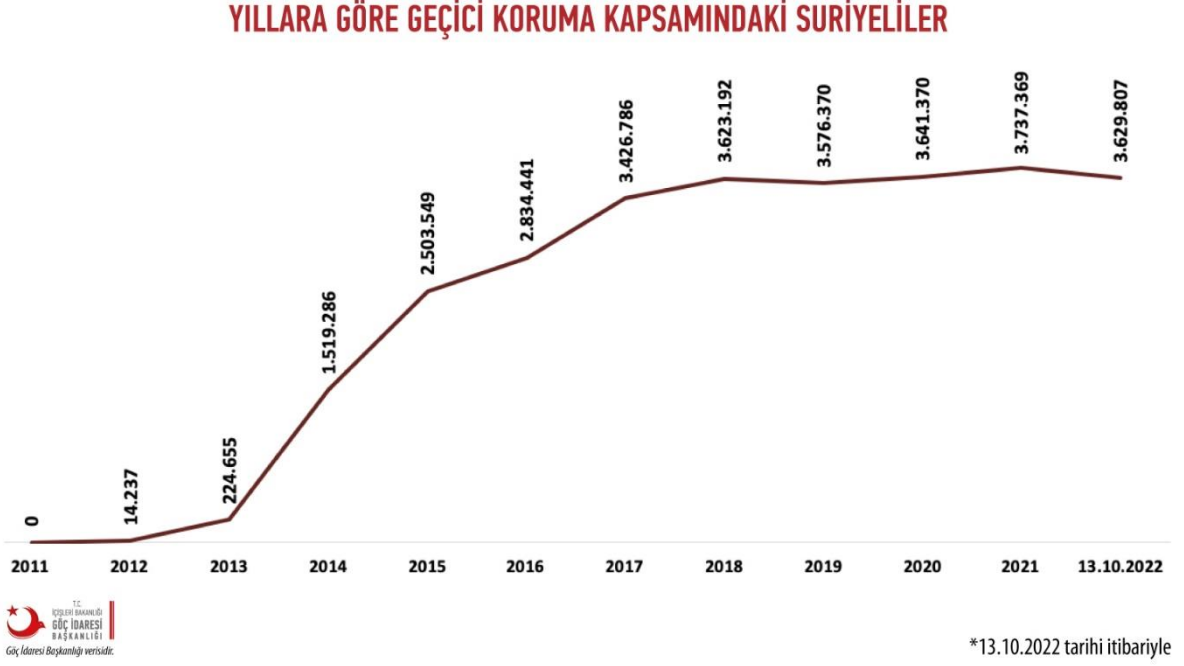
Türkiye özellikle Doğu ve Ortadoğu ülkelerinden çok ciddi sayılarda göç almaktadır ve bu göçlerin önemli bir kesiminin nedeni son yıllardaki savaşlardır. Türkiye’ye bu nedenlerle gelen kitlelerin çok büyük bir kısmı Suriye ve Afganistan gibi ülkelerden gelmektedir. Öztürk (2016) “Türkiye’nin 1951 Cenevre Sözleşmesini coğrafi kısıtlama ile uygulamak durumunda olduğunu” (s.396). ileri sürmektedir. Ancak Cenevre Sözleşmesine Türkiye’nin getirmiş olduğu coğrafi kısıtlamalar sebebi ile bu göçmenler mülteci statüsü elde edememektedir. Bu göçmenlerin resmi statüleri, Türkiye sınırları içerisinde geçici koruma statüsüne sahip olmalarıdır. “2011 yılında başlayan Suriye krizinde ‘açık kapı politikası’ izleyen Türkiye, Suriyelileri ‘Geçici Koruma’ Statüsü altında kabul etmiştir” (Çevik, 2017, s.189). Geçici koruma altında olan göçmenlerin tamamının uluslararası koruma talebinde bulunma hakları vardır. Uluslararası korumaya başvuran tüm göçmenler, ‘uluslararası koruma başvuru sahibi olarak’ nitelendirilmektedirler. Uluslararası koruma başvurusu onaylananlar ise mülteci statüsüne erişmektedirler. Türkiye’nin Cenevre sözleşmesine taraf olma biçimine dayalı olarak son yıllarda Türkiye’ye gelerek uluslararası koruma talep eden nüfusa yönelik ‘geçici koruma’ sağlamaktır. Dahası mültecilik, hukuki bir statüdür. Ancak Türkiye’ye “geçici koruma” adı altında gelen göçmenler –özellikle Suriyeli olanlar- hukuki olarak mülteci statüsüne erişemeseler de yaşadıkları süreç ve içerisinde buldukları koşullar nedeni ile sosyal açıdan mülteci durumunda olan kişilerdir. Nitekim Türkiye’nin uluslararası sözleşmelere taraf olma biçimine dayalı olarak, gelen kitlenin resmi statüleri farklı olsa da yaşadıkları bir savaşın sonucundaki yerinden edilmişlikleri nedeniyle, Türkiye’de bulunan Suriyeliler bu çalışma kapsamında mülteci olarak ele alınmaktadır. Çünkü onların sığınma şekilleri, Türkiye’deki on yılı aşkın sürelerle erişen kalıpları ve dahası sosyal yönlü yerinden edilmişlikleri, özellikleri nedeni ile mültecilik görünümü arz eden boyutlara ulaşmıştır. Bu nedenle ki çalışma kapsamında, resmi statüleri tarafımızca bilinse de bu kitleye bizler sosyal izdüşümleri nedeniyle ‘mülteci sorunsalı’ özelinde yaklaşmak konusunda herhangi bir sakınca görmedik.

Türkiye Asya ve Ortadoğudan yoğun düzensiz göç alan bir ülkedir. En çok göçü ise Irak, Afganistan, Türkmenistan, Suriye ve İran gibi ülkelerden almaktadır. Bu

ülkeler sıralamada en yoğun ilk beş içerisinde yer almaktadırlar. Bu göçmen grupları arasında Suriyeli göçmenler toplamda 3.629.807 kişi ile çok ciddi bir kitleye sahiptir.

Şekil 1. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Türkiye’de 2011-2022 yılları arasında toplam Suriyeli mülteci sayısı 3 milyon 629 bin 807 olarak belirtilmektedir. Bu nüfusun 1 milyon 679 bin 804’ü kadın, 1 milyon 950 bin 3’ü erkek olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine yıllara göre baktığımızda 2011 yılında Türkiye’de ‘geçici koruma’ altında hiç bir Suriyeli mülteci bulunmazken, 2012 yılında 14 bin 237 kişi ‘geçici koruma’ kapsamına dahil olmaktadır. Yine 2013 yılında bu sayı 210 bin 418 kişi artarak 224 bin 655 kişi, 2014 yılında 1 milyon 294 bin 631 kişi artarak 1 milyon 519 bin 286 kişi, 2015 yılında 984 bin 263 kişi artarak 2 milyon 503 bin 549 kişi, 2016 yılında 330 bin 892 kişi artarak 2 milyon 834 bin 441 kişi, 2017 yılında 592 bin 345 kişi artarak 3 milyon 426 bin 786 kişi, 2018 yılında 196 bin 424 kişi artarak 3 milyon 623 bin 192 kişi, 2019 yılında 46 bin 822 kişi azalarak 3 milyon 576 bin 370 kişi, 2020 yılında 65 bin kişi artarak 3 milyon 641 bin 370 kişi, 2021 yılında 95 bin 999 kişi artarak 3 milyon 737 bin 369 kişi

ve son olarak 13 Ekim 2022 tarihi itibari ile 107 bin 589 kişi azalarak 3 milyon 629 bin 807 kişi Türkiye’de ‘geçici koruma’ kapsamına dahil olmaktadır.

Tablo 1. 2018-2022 Yılları Arası Kamplarda Yaşayan Suriyeli Sığınmacı Sayısı

YIL	2018	2019	2020	2021	2022 (Kas. 13)	TOPLAM
KİŞİ	228252	143558	63243	58752	47702	541507

Türkiye’deki Geçici Barınma Merkezlerinde (mülteci kamplarında) yaşayan mültecilerin yıllara göre dağılımına baktığımızda her yılın başında olmak üzere 2018 yılında 228 bin 251 kişi, 2019 yılında 143 bin 558 kişi, 2020 yılında 63 bin 247 kişi, 2021 yılında 58 bin 752 kişi ve 2022 yılında Kasım 13 tarihi itibari ile 47 bin 702 kişinin mülteci kamplarında yaşadığı görülmektedir. Türkiye’de ‘geçici koruma’ altına alınan 3 milyon 639 bin 807 Suriyeli mültecinin 13 Kasım 2022 tarihi itibari ile sadece 47 bin 702’si ‘geçici barınma merkezlerinde’ (mülteci kamplarında) yaşamlarına devam etmektedir. Geriye kalan 3 milyon 582 bin 105 Suriyeli mülteci ise şehirlerde yaşamlarını sürdürmektedirler. Tam da bu nokta bizim araştırma sahamızın neden ‘geçici barınma merkezleri’ değil de şehirlerde yaşayan Suriyeli mültecileri kapsadığını anlamlı hale getirmektedir.

Şekil 2. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı

Şehirlerde yaşayan Suriyeli mültecilere bakıldığında, Suriyeli mülteciler 551 bin 738 kişi ile en fazla İstanbul’da karşımıza çıkmaktadır. Onu 464 bin 902 kişi ile Gaziantep ve 377 bin 387 kişi ile Şanlıurfa takip etmektedir. Sonra sırasıyla 362 bin 660 kişi ile Hatay, 256 bin 285 kişi ile Adana, 242 bin 783 kişi ile Mersin, 183 bin 804 kişi ile Bursa, 149 bin 5 kişi ile İzmir, 123 bin 925 kişi ile konya ve 99 bin 989 kişi ile ankara gelmektedir. Geriye kalan 815 bin 329 kişi ise Türkiye’nin diğer illerinde yaşamaktadırlar. Bu rakamlara içerisinde İstanbul’da yaşayan Suriyeli mültecilerin oranı %15,4 ile en büyük paya sahiptir.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLANMASI

Çalışanın bu bölümünde araştırmanın alanına dair tüm bulgular ortaya konulacak ve daha öncesinde tartışılan teorik çerçeve üzerinden anlamlandırılacaktır. Araştırmanın alanına dair görüşmecilerle yapmış olduğumuz mülakatlar sonucunda elde edilen verilerin analizlerine yer verilecektir. Bölümün başında görüşmecilerin demografik verileri üzerinde durulacaktır. Diğer kısımlarda ise yerinden olmak, mülteci olmak, evin anlamı ve evsizleşme, yersiz-yurtsuzlaşma kavramları üzerinden elde edilen bulgular ortaya konulacaktır. Bu bölümün başında demografik verilere yer verilmesinin en temel nedeni araştırma sahasında karşılaşılan kitlenin sahip olduğu profillerin bilinmesi, araştırmanın asıl konusunu anlamlandırmamıza yardımcı olacak olmasıdır.

4.1. Demografik veriler

Araştırmanın bu kısmında demografik verileri yer verilmesi aslında sahada karşılaşılan profilleri tanıyabilmek için sağlam bir veri kaynağı olarak görülmektedir. Araştırmacıları tanımak ve onların demografik özelliklerine dair verileri ortaya koymak, araştırma alanında bize aktarmış oldukları verileri daha iyi anlamamıza ve daha derinlemesine analizler yapmamıza dayanak sağlamaktadır.

Çalışma alanında karşılaşılan profillerin ‘yaş’ özelliklerine bakıldığında genç ve orta yaş kategorisinde daha fazla yayılma olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Katılımcıların yaş aralıklarına baktığımızda 20-29 yaş aralığında 4 kişinin, 30-39 yaş aralığında ise 5 kişi olduğu görülmektedir. Toplamda 13 kişi ile yapılan görüşmelerde bu oran toplamda %69 olarak genç ve orta yaş ağırlıklıdır. 40-49 yaş aralığında 3 kişi, 50-59 yaş aralığında ise sadece 1 görüşmeci ile karşılaşılmaktadır.

Tablo 2. Görüşmecilerin yaşlara göre dağılımı

Yaş	20-29	30-39	40-49	50-59	Toplam
Kişi	4	5	3	1	13
Oran	%31	%38	%23	%8	%100

Yine görüşmecilerin ‘cinsiyetine’ göre olan dağılımına baktığımızda, katılımcıların yoğunlukta kadın olduğunu söylemek mümkündür. Bu oran kadın katılımcılarda 8 kişi ile %62 iken erkek katılımcılarda 5 kişi ile %32 olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların ağırlıklı olarak kadın olması aslında araştırmanın konusu açısından daha anlamlı verilere ulaşmamızda kolaylık sağlamaktadır.

Tablo 3. Görüşmecilerin cinsiyetlerine göre dağılımı

Cinsiyet	Kadın	Erkek	Toplam
Kişi	8	5	13
Oran	%62	%38	100

Katılımcıların ‘eğitim düzeylerine’ baktığımızda ağırlıklı olarak ön lisans mezunu olduklarını söylemek mümkündür. Ön lisanstan mezun olan katılımcıların oranı %38 oran ile 5 kişiye tekabül etmektedir. Katılımcılardan orta okul mezunu olan 1 kişi (%8), lise mezunu olan 4 kişi (%31), lisans mezunu 3 kişi ise (%23) olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Görüşmecilerin eğitim düzeyine göre dağılımı

Eğitim Düzeyi	Orta Okul	Lise	Ön lisans	Lisans	Toplam
Kişi	1	4	5	3	13
Oran	%8	%31	%38	%23	%100

Görüşmecilerin ‘medeni durumuna’ göre dağılımlarına baktığımızda katılımcıların büyük bir çoğunluğunun evli olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Çünkü katılımcılardan evli olanlara bakıldığında 10 kişi ile %77 oranında oldukları görülmektedir. Geriye kalan 3 kişi (%23) ise bekarıdır. Yine görüşmecilerin ağırlıklı

olarak evli olması araştırmanın konusu bakımından anlamlı verilere ulaşmamızı kolaylaştırmaktadır.

Tablo 5. Görüşmecilerin medeni durumuna göre dağılımı

Medeni Durum	Evli	Bekar	Toplam
Kişi	10	3	13
Oran	%77	%23	%100

Görüşmecilerin ‘gelir düzeylerine’ baktığımızda çok büyük bir oranının asgari ücretin altında bir hane gelirine sahip oldukları görülmektedir. 0-4250 TL aylık hane gelirine sahip olan görüşmecilerin oranı 5 kişi ile %38,5 iken, 4251-5500 TL aylık hane gelirine sahip olanların oranı da 5 kişi ile %38,5’dir. Bu iki gelir grubunun da mevcut asgari ücretin altında olduğu görülmektedir. Asgari ücretin altında hane geliri olan görüşmecilerin toplam oranı 10 kişi ile %77 olduğunu söylemek mümkündür. Diğer gelir aralıklarına baktığımızda 5501-7000 TL aylık gelire sahip olan hiç bir katılımcımız olmamakla birlikte geriye kalan 3 katılımcımızın aylık hane gelirleri 7001-10000 TL arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Görüşmecilerin gelir düzeyine göre dağılımı

Gelir Düzeyi TL	0-4250	4251-5500	5501-7000	7001-10000	10001+	Toplam
Kişi	5	5	0	3	0	13
Oran	%38,5	%38,5	%0	%23	%0	%100

4.2. Savaş ve Yerinden Edilme

Dünya üzerinde insanlar çeşitli sebeplerle göç etmektedirler. Bu göçlerin bir kısmı ekonomik nedenlerden, bir kısmı kişisel tercihlerle, bir kısmı ise zorunlu nedenlerden ortaya çıkmaktadır. Savaş sebebi ile göç eden insanlar bir tercih ile değil mecburi olarak göç etmektedirler. Bu nedenle evlerini, mallarını hatta tüm sosyalizasyonlarını kaybeden insanlar gittikleri yerlere entegre olamamakta hatta kendilerini bir yere ait hissedememektedirler. Araştırma sahasında yapılan görüşmelerde Türkiye'ye nasıl geldiniz? Geliş hikayenizi geliş sürecinizi de dikkate alarak bize biraz anlatabilir misiniz? sorusu sorulmaktadır. Bu soru üzerinden de savaş ve yerinden edilmeye dair bulgular elde edilmiştir.

4.2.1. “Bir baktık sabah uçaklar gelmiş bombalıyor. Her yer bomba, her yerde insanlar kaçıyorlar.”

Görüşmeci-1: “Türkiye'ye kaçak geldim. Çünkü bizim evimiz Halep şehrindeydi. Bir baktık sabah uçaklar gelmiş bombalıyor. Her yer bomba, her yerde insanlar kaçıyorlar. Bizde direkt kaçmaya çalıştık. Arabamız olmadığı için birkaç saat kaldık bombaların arasında. Benim çocuğum o zaman bir buçuk yaşındaydı, seslerden çok korkuyordu, benim eşim ağlıyordu...Eniştem geldi arabayla bizi köye götürdü. Köyde birkaç ay kaldım. Paramız bitti, her şey pahalı. Çalışacaksın oğlum dedi babam. Nasıl geçineceğiz, iş yok Halep'e de gidemezsin, gitsen seni alacaklar. Ya savaşacaksın ya da öleceksin başka bir seçenek yok. Sonra duyduk işte insanlar Türkiye'ye gidiyorlarmış. Böyle bir karar verdim Türkiye'ye geçeceğim. Pasaportum olmadığı için kaçak yollardan gittik işte bir şekilde sınırı geçtik. Bu da sene 2013 falan. Biraz zorlandım.”

Görüşmeci-1'in söylemiş oldukları aslında meydana gelen savaştan zorunlu olarak kaçışlarını ortaya koymaktadır. Görüşmeci-1 ülkesinde kalmasının savaşmak yada ölmek arasında tercihi yapmasına bağlı olduğunu vurgulamaktadır. İnsanların Türkiye'ye geliyor olması kendileri için bir çıkış kapısı olmaktadır. Yine Görüşmeci-1 görüşmenin devamında şunları söylemektedir;

Görüşmeci-1: “Aslında savaş çok şey değiştiriyor. Artık hayata başka bir yerden bakıyorsun. Yani dzenli bir hayatta yaşıyordun, her şey tamamdı, her şey yanında bir anda bakmışsın mültecinin. Mülteci olmak çok zor bir şeydir. Mültecinin artık mücadele edeceksin. Başka bir çare yok, başka bir seçenek yok. Alışacaksın, yoksulluğa ya da çalışmaya ya da sömürüye...”

Savaş sebebi ile yerinden edilen bu göçmenler aslında yerinden-yurdundan olurken bir anlamıyla da istikrarlı olan yaşamlarından da olmaktadır. Çünkü onların rutin olan gündelik hayatları bir anda ortaya çıkan bir sava sebebiyle istikrarsız bir yaşam olan mülteciliğe dönüşmektedir. Nitekim Görüşmeci-1’in söylemiş olduğu düzenli bir hayat yaşıyordun, her şey tamamdı, bir anda bakmışsın mültecinin söylem bunu kanıtlar niteliktedir. Aslında bunu söylerken bir anlamıyla da mülteciliğin istikrarsız bir hayata sahip olduğu, kırılğan bir yapıya sahip olduğu ve mültecilerin hayat şartlarının zorluğuna da atıfta bulunmaktadır. Aynı soruya Görüşmeci-2 şu şekilde cevap vermektedir;

Görüşmeci-2: “2015’te o zaman benim ailem, annem, bir ablam, bir kardeşim Almanya’ya gitmeye çalıştılar. Önce Türkiye’ye geldiler. Burdan da kaçak yollarla Almanya’ya gittiler. İki küçük kardeşim orada kalmışlardı. Onları babam getirdi benim yanıma. Çünkü tek başlarına yapamıyorlardı. Ayrıca zaten tehditler de vardı orada. Çünkü babam ve annem ikisi de doktordu ve çalıştıkları hastane üst düzey insanların ve özellikle emniyet mensuplarının geldiği bir hastane olduğu için daha çok tehdit altındaydılar.”

Görüşmeci-2’nin söyledikleri yerlerinden-yurtlarından edilmelerinin savaş ve ailesinin mesleği dolayısı ile tehdit altında olmaları temel sebep olarak vurgulanmaktadır. Aslında burada vurgulanan tehditler doktor bir ailenin özellikle Suriye’deki iç savaşta zorunlu olarak taraf olmaları üzerine yapılan baskılar vurgulanmaktadır.

4.2.2. “Ondan sonra ben karar verdim ve her şeyimi olduğu gibi bırakarak kaçtım.”

Görüşmeci-9: “Önce halepte yaşıyordum ben. Ondan sonra savaş başladı. Bizim okulda bomba patladı biz çalışırken. Pencereden dışarı baktık ilk okul çocukları hepsinin eli yok kolu yok. Ben ilk defa o zaman gördüm savaşı. Gerçekten çok kötüydü. Ben ne olduğunu anlayamadım. Üzerinden yedi sene geçti hala giç gitmiyor gözümün önünden. Sürekli hatırlıyorum...Ondan sonra ben karar verdim ve her şeyimi olduğu gibi bırakarak kaçtım. Köye gittim ama hiçbir şeyimi almadım yanıma. Köyde hayat çok zor. İki sene orada yaşadım. İki sene sonra Afrin’e de çok ağır bir savaş geldi. Öyle olunca da her yer kapandı. Benzin yok, para yok, domates gelmiyor, et gelmiyor, hiçbir şey gelmiyor...Tüm ailemiz bir eve geldiler. On sekiz kişi iki odada yaşadık iki sene. Bir kış çok soğuk oldu ama bizim battaniyemiz yok. yatacak yer yok, ceket yok, yemek yok, rahat rahat içmek için suyumuz yok, karnını güzelce doyuracak kadar ekmek yok. Gece kalktım ağladım neden biliyor musun üşüdüğüm için. Allahım bu durum ne dedim. Ne hale geldik biz....Buraya gelince sanki yeni bir hayata geldim biliyor musun. Herşeyi arkamda bıraktığım için çok zor, yani gençliğini, çocukluğunu, aileni her şeyini bırakıyorsun ama önüne bakıyorsun.”

Görüşmeci-9’un yukarıda vurgulamış olduğu savaşın yıkımını ve yerinden edilmeyi en çarpıcı şekillerde ortaya koymaktadır. Savaş sebebi ile yaşadığı şehir olan Halep’ten her şeyini bırakarak kaçan Görüşmeci-9 memleketi Afrin’e gelmekte ve savaşın Afrin’e de sıçraması sonucunda Türkiye’ye kaçak yollarla göç etmektedir. Memleketi Afrin’de iki sene yaşayan Görüşmeci-9 savaş sebebi ile hayat şartlarının çok zorlaştığını vurgulamaktadır. Yiyecek ekmek, içecek su bulamayacak hale gelmeleri onların tüm sosyalizasyonlarını yerlerini-yurtlarını terk etmek zorunda kalmalarına sebep olmaktadır. Savaş sebebi ile yerlerinden edilen Görüşmeci-9’un söylediği “gençliğini, çocukluğunu, aileni her şeyini bırakıyorsun ama önüne bakıyorsun” cümlesi aslında yerinden edilmenin sosyal derinliğini de ortaya koymaktadır. Tüm sosyalizasyonu ortadan kalkan göçmenler aslında karşılırlarına

çıkacak tüm sorunlarda tek başlarına kaldıklarını vurgulamaktadırlar. Yine Görüşmeci-3 aynı soruya verdiği cevap ile yukarıdaki söylemleri destekler niteliktedir.

Görüşmeci-3: “Aslında biz ilk önce köye kaçtık. 23’den daha fazla kişi aynı evde kaldık. Ev küçük bir evdi. Aileler üst üste yatıyorduk. İnsanın kendi evinde ayrı bir hayatı oluyor ama öyle bir durumda herşeyi paylaşmak durumunda kalıyorsun özel eşyaların da dahil. Çok zor oluyor ama bir seneye yakın bir süre köyde kaldık. Hayat şartları iyice zorlaştınca buraya geldim...Aslında göç etmek çok zor bir şey. O anda evini kaybediyorsun, ülkeni kaybediyorsun. Ne dersen de vatan çok kıymetli bir şey. İnsan bunu hiç hissetmiyor ancak göç edince hissediyor. İnsan gerçekten çok değerli bir şey kaybediyor hayatından. Ben suriyede yeni bir ev satın almıştım. İnsan hayal ediyor. Ben o evde hayal ettiğim gibi yaşayamadım yani. Bir sene sonra savaş oldu. Her şeyi öylece bırakıp çıkıyorsun yani. Ne değer verdiğin şeyler kalıyor, ne hayallerin hepsini terk edip çıkıyorsun evden. Çok zor bir duygu bu...Savaş vatanımı aldı yani evimi aldı, hayatımızı aldı, hayallerimizi aldı.”

Görüşmeci-3 savaştan kaçış sürecini anlatırken önce köyüne kaçtığını, köyde hayat şartlarının çok zor olması ve daha da zorlaşması sebebi ile yerini-yurdunu terk etmek zorunda kaldığını vurgulamaktadır. Bu görüşmeci vatanın çok kıymetli bir şey olduğunu vurgularken aslında yerin, mekânın önemini vurgulamaktadır. İnsanın kendini ait hissettiği mekân onun vatanıdır. Evini kaybetmek ile vatanını kaybetmek arasındaki bağ kuran görüşmeci eve dair kurduğu tüm poetik hayallerini terk etmek zorunda kaldığını söylerken bunun çok zor bir duygu olduğunu da vurgulamaktadır. Savaşın vatanını yani evini aldığını söyleyen görüşmeci aslında yerinden-yurdundan edilmenin anlamını hayatından olmak olarak vurgulamaktadır. Yani mekân ile hayat arasında doğrudan bir bağ kurmaktadır.

Yine araştırma sahasında yapılan görüşmelerde sorulan Savaş sizin hayatınızı nasıl etkiledi? sorusuna Görüşmeci-1 şu cevabı vermiştir;

Görüşmeci-1: “Savaş bizim hayatımızı çok etkiledi. Yani geleceğimi kaybettim. Bütün planlarım bozuldu. Bir gün içinde bir baktık gökyüzünden uçaklar, jetler, bombalar, tanklar... Her şey maf oldu. Orada bizim evimiz,

dükkanımız vardı. Bir baktım kendimi kirada buldum. Halbuki ben hayatımda kirayı bilmiyorum. Kiralık daire olduğunu bile bilmiyordum, hiç yaşamadık böyle. Ne ben, ne babam, ne amcalarım, ne dayılarım... Doğduğumdan beri herkesin evi vardı. Buraya geldik tabi kiralık daireye oturmaya mecbursun bu birincisi. İkincisi eğitim hayatımı kaybettim. ... Evini bırakıyorsun, işini bırakıyorsun, dükkanını bırakıyorsun, mahalleni bırakıyorsun çok kötü bir duygu, çok kötü bir şey. Ve nereye gideceğini bilmeden gidiyorsun.”

Görüşmeci-1'in vurguladığı bu cümleler aslında savaş sebebi ile yerlerinden-yurtlarından edildiklerini vurgulamaktadır. Hiç bir şey yokken ortada bir anda yaşadıkları bölgede savaş çıkması sebebi ile evlerini terk eden bu insanlar, yerlerinden edilmekle herşeylerini kaybetmeyi ilişkili olarak ortaya koymaktadırlar. Evini bırakıyorsun derken yerinden edilmeyi, mahalleni bırakıyorsun derken ise tüm sosyalizasyonunu kaybettiğini vurgulamaktadır. Yerinden edilen Görüşmeci-1 “Nereye gideceğini bilmeden gidiyorsun” derken aslında mülteci olmanın ve yerinden-yurdundan edilmenin sonucunda istikrarsızlaşan ve belirsizleşen yaşam koşullarını vurgulamaktadır.

4.2.3. “Evimiz artık yok, yerimiz gitti. Zaten Suriye’ye geri gönmemiz artık imkansız.”

Görüşmeci-5: “Bana çok zor geldi. Çünkü ailem dağıldı. Abilerim başa ülkeye gitti, arkadaşlarım başka ülkelere. Bence çok zordu, evimi terk ettim. Burada da şimdi oturduğum evde komşularımız biraz zor. Suriyelileri kabul etmiyorlar. Evimiz artık yok, yerimiz gitti. Zaten Suriye’ye de geri dönmemiz artık imkansız. Mesela arkadaşım buradaydı, oraya geri gitti onu sınırda yakaladılar. Hapishaneye attılar. Ona sen Türkiye’den geliyorsun dediler, 1 sene hapiste kaldı. Sonra geri çıkardılar ama buraya artık gelemiyor.”

Savaş sebebi ile yerinden edilen Görüşmeci-5 evinin, yeri-yurduunun artık olmadığını vurgulamaktadır. Geldiği ülkede de köktencilğe maruz kalıyor olmasını

komşularının biraz zor olduğunu ve Suriyelileri kabul etmedikleri bağlamındaki söylemleri üzerinden vurgulamaktadır. Yeri-yurdu olsa dahi oraya gidemeyecek olması gitmesi sonucunda başına gelebilecekleri arkadaşının yaşadığı örnek olay üzerinden vurgulamaktadır. Bu görüşmeci ülkesine dönse tutuklanma, tutuklanmasa bile geri dönememe korkusunu örtük bir şekilde bize bu örnek olay üzerinden anlatmaktadır.

Yine araştırma sahasında sorulan Savaşın sizden aldıkları veya size kattıkları nelerdir? Bize biraz bahseder misiniz? sorusuna;

Görüşmeci-6: “Ben düşmanım bile olsa kimseyle savaşmak istemiyorum. Savaş yüzünden ülkemi kaybettim. Arkadaşlarımı, ailemi kaybettim. Önceden ailem ile birlikte yaşıyorduk artık onları göremiyorum. Eşimi kaybettim, kendimi çok zayıf görüyorum. Burada kendimi çok eksik hissediyorum.”

Görüşmeci-6 savaşın yıkımını ortaya koyarken, savaş sebebi ile ülkesini kaybettiğini söyleyerek yaşadığı kayıplarla beraber kendisini çok eksik ve zayıf hissettiğini vurgulamaktadır. Aslında kendisini zayıp hissetmesinin altında örtük olarak yatan neden savaş sebebi ile yerinde-yurdundan olması ile beraber eşini de kaybetmiş olması dolayısıyla ontolojik bir güvenlik krizi yaşıyor olmasıdır. Aynı soruya cevap veren Görüşmeci-12 şunları söylemektedir;

Görüşmeci 12: “Savaşın hayatıma olumsuz anlamda neler kattığını sayayım. Benim büyüdüm mahallede arkadaşlarım vardı, onlarla çocukken oyunlar oynardık, ben onları çok seviyordum onlar da beni çok severdi. Artık düşmanız ama sebebi nedir bilmiyoruz, biz neden kavga ediyoruz? Savaş arkadaşlarımı aldı. İlk savaş başladığında doğan bir bebek şimdi 10 yaşında, 10 sene az değil. Umutlarım vardı bekliyordum ama savaş umutlarımı aldım. Savaş 1 günde hayatımı değiştiriyor. Savaş hayallerimi aldı. Suriye’de 1 dükkanımız, 2 evimiz vardı. Evlerimizden birisi yandı, birisi yıkıldı, dükkanımız da kayboldu. Küçüktüm Suriye’de kral gibi yaşıyordum ama şu anda Suriye’den bir şey beklemiyorum. Ne kaldı ki orada? Annem öldü, evimiz yok, dükkanımız yok hayat yok ki...”

Görüşmeci-12 çocukken beraber büyüdükları arkadaşlarını çok sevdiği halde bir anda düşman konumuna gelmelerini savaşa bağlamaktadır. Çünkü bu savaş bir iç savaştır. Aslında söylemek istediği şey Suriye’de yaşanan savaşın bir iç savaş olması ve arakadaşları ve kendi arasındaki görüş farklılıklarının onların arasında bir düşmanlık oluşmasına sebep vermiş olmasıdır. Yerinden edilen bu göçmenlerin bir çoğu savaştan kaçma sebeplerinin taraflardan birini seçmek için sürekli baskı gördüklerini ve savaşmak ile ölmek arasında bir tercihe zorlanmalarını olarak göstermektedir. Savaşın bir günde hayatını değiştirdiğini vurgulayan görüşmeci evlerinin bir tanesinin savaş sebebi ile yanması ve diğerinin aynı sebeple yıkılmasını vurgulayarak tek seçeneğinin göç etmek olduğunu vurgulamaktadır. Yine savaş sebebi ile annesini ve evini kaybeden görüşmeci aslında “ne kaldı ki orada...hayat yok” derken aidiyetini kaybettiğini vurgulamaktadır. Kendisini ait hissettiği mekansallıkla birlikte tüm sosyalizasyonunu da kaybetmiş olmanın üzerine bir de annesini de kaybetmiş olması, kendisinin aidiyet bağlamındaki görüşlerinin ortadan kalkmasına sebep olması dolayısıyla yerinden-yurdundan edilmişliğini gözler önüne sermektedir. Yine Görüşmeci-10 yerinden edilmeyi şu cümlelerle ortaya koymaktadı;

Görüşmeci-10: “Savaş çok kötü bir şey. Sıkıntı içerisinde, her şeyin gidiyor. Malın gidiyor. Kazandığınla bir ev kurmuşsun, bir iş yeri kurmuşsun hepsini kaybediyorsun, hepsi gidiyor. Ben orda iki katlı daire yapmıştım. Dairemin içerisindeki her şeyi sıfır almıştım. Hepsi gitti, hiç bir şey alamadık içinden sadece kendimizi kurtarabildik...Savaş her şeyimizi aldı. Hiç bir şeyimizi bırakmadı ki. Akralarımızı aldı, canlarımızı aldı, mallarımızı aldı. Savaştan hiç bir fayda yok. ... Tabi, o süreç çok zordu. Yerinden yurdundan oluyorsun, evinden oluyorsun. Koridorlarda yatıyorsun, rezillik zor oluyor yani çok zor.”

Görüşmeci-10 burada hayatı boyunca çalışarak kurduğu evi ve eve bağlı olarak oluşturduğu tüm sosyalizasyonunu savaş sebebi ile kaybettiğini vurgulamaktadır. Kendisine ait mekansallıklarla beraber tüm sosyalizasyonunu da kaybetmesi sebebi ile ortaya koyduğu söylemler yerinden-yurdundan edilmişliğini ortaya koyan türdendir.

Yerinden edilmeye dair en çarpıcı vurguları Görüşmeci-3 şu cümleleri ile ortaya koymaktadı;

Görüşmeci-3: “Savaş olunca tamam evet evi kaybediyorsun ama aslında sadece evi kaybetmiyorsun. Tamam evi kaybettin ama sonra tekrar bir ev alabilirsin ama savaşın olması deyince her şeyi kaybediyorsun. Ülkeni kaybediyorsun, vatanını kaybediyorsun, bütün hayallerini kaybediyorsun. Sen orada doğdun, büyüdün, çocukken oyunlar oynadın, hepsi aklında kalıyor. Annenin evi orada büyürken yaşadıkların, gitmelerin gelmelerin hesi zihninde kalıyor. Bunlar çok farklı bir şey. Fiziksel olarak ev kaybetmen farklı bir şey vatanını kaybetmen çok farklı bir şey. Sen küçüklüğünden bu yana yaşadığın her şeyi bir anda kaybediyorsun.”

Görüşmeci-3 burada aslında savaş sebebi ile yerinden edilmeyi fiziksel anlamdaki mekân olan evi kaybetmek değil sosyal mekân olan evi ve eve dair tüm sosyalliklerin kaybedildiğini vurgulamaktadır. Sosyal mekân olarak evini kaybetmeyi vatanını kaybetmekle eşdeğer olarak gören görüşmeci fiziksel olarak ev kaybetmeyi vatanını kaybetmekten çok farklı olarak görmektedir. Çünkü evi ev yapan şey içerisinde barındırdığı tüm sosyalizasyondur. Bu sosyalizasyonu kaybetmek aslında yerinden-yurdundan, vatanından olmak anlamını taşımaktadır. Yine küçüklüğünden bu yana yaşadığın her şeyi kaybetmek derken aslında mekâna dair tüm anlamlandırma süreciyle beraber tüm sosyalizasyonunu kaybeteyi vurgulamaktadır.

4.3. Mülteci Olmak

Çalışmanın bu kısmı özellikle bizim için çok önemli bir konu olan “mülteci olmak ne demek” konusunu mültecilerin kendi yaşadıkları deneyimler üzerinden anlamlandırmak hedeflenmektedir. Savaş sebebi ile yerinden edilen mültecilere “Mülteci olmak sizin için ne anlam ifade ediyor?” sorusu sorulmuş ve katılımcıların bir çoğu birbirine çok yakın cevaplar ortaya koymuşlardır. Kalesi yıkılmış varlıklar olarak mülteciler, mülteci olmayı genelde istikrarsızlık, güvensizlik, belirsizlik ve içinde buldukları toplum tarafından dışlanma, ırkçılığa maruz kalma gibi kavramlara vurgu yaparak anlatmaktadırlar.

4.3.1. “Aslında mülteci istikrarsız, geleceği yok.”

Görüşmeci-1: “Aslında mülteci istikrarsız, geleceği yok. Ne olacak bilmiyor, içinde hep bir korku var. Ben mülteciyim. Mültecilik çok kötü bir şey. Yani sanki herkes sana kötü gözle bakıyor ya da yazık, bak bu mülteci diyor. ... Eşim ev hanımı, Türkçe bilmiyor. Ama ben bir şekilde ona ne yapması gerektiğini öğrettim. Mesela ona akbil aldım. Metroya, tramvaya nasıl bineceğini gösterdim. İşte şurası Eminönü, burası, hastane, burası market vs. ama korkuyoruz. Diyorum ki kapı çalınca açma. Kim gelirse gelsin sadece polis görürsen açarsın.”

Görüşmeci-1 yukarıda söylediği cümlelerle aslında mülteci olmanın kendi iç dünyalarında neye karşılık geldiğini ortaya koymaktadır. Kalıcı, sabit bir hayat yaşamıyor olmaları kendilerini güvensiz ve istikrarsız olarak anlamlandırmalarına neden olmaktadır. Çünkü mekân insana kalıcılıklar, rutinler verir. Rutin olana istikrarlı olduğundan onlara güvende hissetme duygusu verir. Fakat tüm mekânsallıklarını, kalıcılıklarını kaybeden mülteciler rutinlerini ve savaş sebebi ile tüm güvenlik mekânizmalarını kaybettiklerinden kendilerini istikrarsız, ve belirsiz yaşam koşullarıyla anlatmaktadırlar. Tüm güvenlik mekânizmalarını kaybeden bu insanların bazı korkular yaşıyor olmaları da çok normaldir. Nitekim Görüşmeci-1 bu korkularını “İçinde hep bir korku var, kapı çalınca açma. Kim gelirse gelsin sadece polis görürsen

açarsın.” cümleleri ile ortaya koymaktadır. Çünkü tüm güvenlik mekânizmasını (kalesini) kaybetmiş bu insanlar yabancı oldukları bu mekânsallıkta kendilerini güvende hissedememektedirler. Yine aynı soruya benzer cevaplar veren Görüşmeci-4 , Görüşmeci-1’in söylemlerini destekler niteliktedir.

Görüşmeci-4: “Güvensiz, vatansız yani her an bizi çıkarabilirler. ...Yani yurdundaysan güvendesin. Sürekli yeni bir karar, yeni bir kanun çıkmıyor senin hayatını alt-üst edecek ya da hayatını değiştirecek şekilde.”

Görüşmeci-4 burada “güvensiz”, “vatansız” derken aslında kendi mekânsallıkları içerisinde var olan güvenlik ortamının mülteci olduktan sonra ortadan kalktığını vurgulamaktadır. Kendi hayatlarının belirsizlik ve istikrarsızlığını ise “her an bizi çıkarabilirler” diyerek ortaya koymaktadır. Görüşmeci-3 ise aynı soruya cevap vererek mülteci olmayı daha çok ırkçılık üzerinden anlamlandırmaktadır.

Görüşmeci-3: “İnsanların bakışına göre çok kötü bir şey, sürekli ne yaparsan yap sonunda sen mültecisin. Ne kadar eğitilmiş olursan ol, ne kadar adapte olursan ol ama sonunda sen mültecisin. İnsanların bakışları öyle. Bu çok kötü bir duygu. Bazı zamanlar sen kendini ne kadar güçlendirirsen, tamam insanları duymak istemiyorum desen de ama sonuçta illa ki insanların tepkileri de var ve duyuyorsun. Örnek veriyorum ben sizi çok seviyorum ama sen onlardan çok farklısın diyorlar bana. Neden ben onlardan farklıyım diye sorguluyorum. Ben de Suriyeliyim ben de sonuçta yabancıyım ama yok sen çok farklısın onlardan diyorlar. Siz diğerlerinden bahsediyorsunuz ya, diyorsunuz ya onlar onlar zaten benim ülkemin çocukları. Bu duygu çok kötü bir şey. Sonuçta hepimiz insanız.”

Bu vurgularla mülteci olmayı anlamlandıran Görüşmeci-3 mülteci olmanın ve başka bir toplumda yaşıyor olmanın zorluğunu ırkçılığa maruz kalmak üzerinden anlamlandırmaktadır. Kendisine ait olmayan bir mekansallığın içerisinde kendi kimliği ile var olamıyor olması kendisini yabancı olarak görmesine neden olmaktadır. Nitekim köktenciliklere maruz kalıyor olmalarının altında yatan örtük sebep ise girilen

mekansallıklardaki istikrarı, kendi hayatlarının istikrarsızlığı nedeniyle bozma ihtimalinden kaynaklanmaktadır. Benzer vurguları bir başka görüşmecimiz şu şekilde ortaya koymaktadır;

Görüşmeci 7: “Bazı günler çok kötü oluyor. Bazı Türkler bana kötü davranıyorlar. Ben çok üzülüyorum. Ben bir şey yaşadım, hiç unutmam. Bir defasında ben ve kızım mescide giriyorduk, bir yaşlı kadın durdu ve niye buraya geldin, evine dön, buraya girme dedi. Ben neden böyle yaptığını bilmiyorum, anlamıyorum. Gerçekten bilmiyorum, çok üzüldüm. Çok kötü hissediyorum.”

Savaş sebebi ile yerinden edilen bu insanların gittikleri mekânsallıklarda dışlanıyor, istenmiyor olmalarıyla beraber köktenciliklere maruz kalıyor olmaları onların kendilerini çok kötü hissetmelerine, sürekli kendilerini güvensiz hissetmelerine neden olmaktadır. Bu görüşmecimiz de aslında mülteci olmayı ırkçılık üzerinden anlamlandırırken kendilerini kalıcı yabancılar olarak ortaya koymaktadırlar.

4.3.2. “Zor, çok zor. Herkes sana bakıyor yabancı gibi yani ikincil insan gibi.”

Görüşmeci 9: “Çalışmadan olmuyor. burada bir fabrikaya girdim, dil de yok. Ayakkabı paketleme işine girdim. O zaman hiç bir kelime de bilmiyorum sadece merhaba, iyi akşamlar diyebiliyorum. Hatta iyi akşamlar bile diyemiyordum. Zor, çok zor. Herkes sana bakıyor yabancı gibi yani ikincil insan gibi. Fabrikada dokuz ay çalıştım. Dokuz ay içim hiç rahat olmadı. Nasıl yemek yiyorum, su içiyorum bana bakıyorlar. Sanki başka bir dünyadan geldim ben.”

Görüşmeci-9 çalışmak için girdiği fabrikada kendisine olan bakışların ona kendini ikincil insan gibi hissettirmesini vurgulayarak aslında içerisinde bulunduğu mekânsallıkta kendisinin bir mülteci olarak nasıl değersiz görüldüğünü ortaya koymak

cinstendir. Yabancı olmayı ikincil insan olmakla eş değer görmesi aslında onun kendisini ne kadar zayıf gördüğünü ortaya koymaktadır.

Görüşmeci 8: “İlk zamanlarda Türkçe bilmediğim için çok zordu. Mahalleden geçtiğinde Suriyeliler diye bağırlar arkandan ya da şimdi Türkçe bilmeme rağmen zaten yine birçok ırkçılığa maruz kalıyorsun. İnsanların bilmediği şeyler de var. Biz keyfi olarak gelmedik zaten ya da biz öyle istediğimiz için değil. Bir insanın sürekli bir tehdit altında olması ya da işte ölümle ne zaman karşılaşacağımızı bilmediğimiz için aslında kaçtık ama bunları bilmedikleri için anlamıyorlar.”

Görüşmeci-8 yukarıda yapmış olduğu vurgularla aslında keyfi olarak göç etmediğini zorunlu olarak göç etmek durumunda kaldığını (yerinden-yurdundan edildiğini) ortaya koymaktadır. Bu görüşmeci yerinden edilmeyi savaşmak ile ölmek arasındaki denklemden kaçışıyla ortaya koymaktadır. Irkçılığa maruz kalmasının sebebinin ise yerinden edilmişliğini yabancı olduğu varılan ülke vatandaşları tarafından anlamlandıramadıklarına bağlamaktadır. Yine Görüşmeci-8 görüşmenin devamında yabancılığını şu şekilde ortaya koymaktadır.

Görüşmeci 8: “Aslında şöyle bir şey, geldiğin ülke ile aynı dil değil, oturduğun ev kendi evin değil, komşular bile farklı oldu. Orada bir sürü arkadaşım vardı ama burada tek başınasın orada bir sürü akrabam var ama burada hiç kimse yok sadece sen. Ailenden kimse olmayabilir. Orada bir tek anılarını değil aslında bazen çok sevdiğin insanları da bırakabiliyorsun. Onlar zaten ölümle burun buruna oluyorlar ve her zaman bir kötü haber duyabiliyorsun.”

Görüşmeci-8 evsizleşmesi dolayısıyla da kimsesizleşmesini ve buna bağlı olarak varılan noktada bir yabancı, bir mülteci konumunda olduğunun vurgusunu yukarıda yapmaktadır. Gelinek ülke ile varılan ülke dillerinin farklı olması, varılan noktada hiç bir sosyalizasyon inşa edememiş olması onun varılan noktadaki yabancılığını ortaya koymaktadır. savaş sebebi ile evini, tüm sosyal çevresini bırakarak mülteci konumuna düşen bireyler, geride bıraktıkları hayatlarının ve tüm sosyal

çevrelerinin içerisinde buldukları kaygıyı kendi içlerinde de yaşar niteliktedirler. Görüşmeci-6'nın da yapmış olduğu vurgular, Görüşmeci-8'in söylemlerini destekler niteliktedir.

Görüşmeci-6: “Ben Türkçeyi iyi öğrenemedim bu yüzden kendimi zayıf hissediyorum. Ne kadar uzun süre burada otursak da kendimizi hep yabancı olarak görüyoruz, buraya ait değilmişiz gibi hissediyoruz. Mesela akrabalarım burada değil, ailem burada değil yani bunun için kendimi buraya yabancı hissediyorum.”

Görüşmeci-6 yukarıda yapmış olduğu vurgularla aslında bilmediği bir dil konuşulan Türkiye'ye gelmesinin ve dil öğrenememiş olmasının kendisini zayıf hissettirdiğini ortaya koymaktadır. Bununla beraber dil öğrenememiş olması ,varılan ülkede bir aidiyet geliştirememelerine de etki ettiği görülmektedir. Çünkü bu görüşmeci ne kadar uzun süre de Türkiye'de bulursa kendisini hep yabancı olarak görmektedir. Yabancı olmayı da bir anlamıyla kendi sosyalizasyonunun kaybetmesi ile ilişkilendirmektedir.

Görüşmeci-2: “Mülteci olmak aslında çok kötü bir şey. Herkes seni kabul etmeyebilir. Ev tutmak çok zor, kimlik olmayınca ev de tutamıyorsun. Her an deport edilme (sınır dışı edilme) riski var. Mülteci olmak aslında bunu ifade ediyor başka bir şey değil. Sürekli kararlar değişiyor, kanunlar değişiyor her an bir risk her an yeni bir risk.”

Görüşmeci-2 yukarıda yapmış olduğu vurgularla mülteci olmayı istikrarsızlık ve belirsizlikle anlamlandırmaktadır. Çünkü mülteci olmak olduğun yere ait olamamaktır. Kendine ait bir mekânsallığın olmadığı yerde her an yerinden olma korkusuyla burun buruna yaşamak bir zorunluluktur. Nitekim görüşmeci-2 de mülteci olmayı her an sınır dışı edilebilmekle anlamlandırırken kendine ait bir mekânsallığın olmayışı sebebi ile istikrarsız bir hayat yaşamak zorunda kaldıklarını ve buna bağlı olarak bir ontolojik güvenlik krizi yaşıyor olduklarını ortaya koymaktadır. Yine Görüşmeci-1 benzer vurguları farklı cümlelerle ortaya koymaktadır.

Görüşmeci-1: “Yani tabi ki mülteci hayatı zor bir hayat. Ben de mesela geleceğimi bilmiyorum. Yani geleceğini bilmiyorsan acaba sonun ne olacak? Yani ben Türkiye’de kalmak istiyorum. Türkiye kültürüm var, aslında kendimi Türk bile hissediyorum. Ama yine en son kimliğin “geçici koruma” en büyük sorun bu. Yani kimliğin geçici koruma(mülteci) olduğu için baya bir sorun.”

Görüşmeci-1 burada geleceğini bilmiyorsun derken aslında mülteci olmanın belirsiz bir hayat yaşamak ve kalıcılıkların olmadığı istikrarsızlık üzerinden anlamlandırmaktadır. Aslında kendisinin edindiği, öğrendiği Türk kültürüne rağmen hatta kendini buraya ait hissetmesine rağmen köktencilğe maruz kalıyor olması onun mülteci olduğunu hatırlamasına neden olmaktadır. Kendisine verilen kimliğin geçici koruma yani mülteci olmasını da bir sorun olarak görmektedir. Yine bu görüşmenin devamında Görüşmeci-1 şu vurguları yapmaktadır;

Görüşmeci-1: “En büyük sorun çocuklar. Benim çocuklarım çok etkilendi, mesela benim çocuklarım normal çocuk değiller çünkü korkuyorlar. Biz çocukların önünde konuşamıyoruz, ırkçılıktan. Irkçılık Türkiye’ye özel değil, her yerde var. Hatta Türkiye’de 2013, 2014, 2015’e kadar ırkçılık hiç yoktu. Ama sonra göçmen artışı sebebiyle tepkiler ortaya çıkmaya başladı. Ve benim çocuklarım etkilendi. Benim çocuklarım soruyorlar “Baba Suriye nasıl?”, “Acaba Türkiye’den daha mı güzel?”, “Türkiye’den daha mı iyi?”... Bilmiyorlar çünkü çok küçüklerdi geldiğimizde. Sonra diyorlar mesela biz başka bir yere gideceğiz ama biz Suriyeliyiz, bizi alırlar mı, almazlar mı? Böyle bir sorun var.”

Görüşmeci-1 yabancı olmak ve buna bağlı olarak varılan ülke vatandaşları tarafından yapılan ayrımcılık sebebi ile çocuklarının çok etkilendiğini dile getirmektedir. Bunun sonucunda da çocuklarının normal olmayan boyutlarda korktuklarını ortaya koymaktadır. bu durum aslında yabancı olmanın sosyal yıkımını ortaya koyar niteliktedir. Kendi toplumsallıkları içerisine dahil olan mültecilere yapılan köktencilğin, mültecilerin kırılğan hayatlarını daha zor bir noktaya taşıdığını ortaya koymaktadır bu durum. kendi hayatlarının istikrarsız bir hayat olduğunu ortaya

koyan Görüşmeci-1 bu istikrarsızlığın sonucunda farklı bir ülkeye göç ettikleri durumda kendilerinin kabul edilip edilmeyeceğine dair kaygılarını çocuklarının kendisine yönelttiği sorular neticesinde ortaya koymaktadır.

4.3.3. “Nerede bir problem olsa Suriyeliler yapmıştır diyorlar.”

Görüşmeci 11: “Ben buraya geldim arkadaşım yok, kardeşim yok, sohbet edeceğim kimse yok. Kimse seni tanımıyor, bilmiyor. Çalışmak istiyorsun ama dil yok. İki sene çok zordu sonra dil öğrendim...İlk buraya geldiğimizde halk bize çok yardım etti. Hükümet çok yardım etti. Herkes bize arkadaş gibi, insan gibi baktı sonradan nedenini bilmiyorum ama herkes için Suriyeliler problem olmaya başladı. Nerede bir problem olsa Suriyeliler yapmıştır diyorlar. Bir adam çöp atıyor bu Suriyelidir diyorlar. Bu düşünce bence yanlış.”

Yine Görüşmeci-11 yukarıdaki vurgularında mülteci olmakla kimsesiz olmak arasında bir bağ kurmaktadır. Çünkü savaş sebebi ile kendi mekansallıklarını kaybeden bireyler beraberinde tüm sosyalliklerini ve buna bağlı olarak tüm sosyal çevrelerini de kaybetmektedirler. Savaş sebebi ile tüm sosyalizasyonunu kaybeden Görüşmeci-11 ilk geldiklerinde halkın onlara iyi davrandığını vurgulamakta daha sonra ise kendilerini problem olarak gördüklerini vurgulamaktadır. Aynı vurguları Görüşmeci-5 bize farklı cümlelerle aktarmaktadır.

Görüşmeci-5: “Karşımıza çok iyi insanlar çıktı. Çok şeyler öğrendik. Başka bir şey yaşayamadık ama bazı günlerde de bazı şeyler bizim zorumuza gidiyor. Bazı insanlar bizi kabul etmiyor burada. Siz neden buradasınız, hadi gidin orada savaşın falan diyorlar. Babam yaşlı ben babamın yaşlı olduğunu söylüyorum, sen neden buradasın git savaş diyorlar ama nasıl savaşalım. Aslında burada ne kadar evimizde gibi hissetsek de aslında evimiz gibi değil. Çünkü evimiz orada.”

Görüşmeci-5 yukarıda yapmış olduğu vurgularla aslında kendisini mülteci olarak görmesini bir anlamda kendisine yapılan ırkçılık olarak görmektedir. Yerli halk tarafından yapılan “neden buradasın”, “git savaş” gibi cümlelerle istenmediklerini vurgulayan bu görüşmeci kendisini ne kadar buraya ait gibi görsede aslında ait olmadığını vurgulamaktadır. Çünkü kendilerinin istenmediğini bilmek onların aidiyet duygusu geliştirmelerine engel teşkil etmektedir.

4.3.4. “Yabancı olmak, yerli olmak gibi değil.”

Görüşmeci-5: “Yabancı olmak, yerli olmak gibi değil. Mesela siz şimdi buranın halkındasınız ama bize başka bakıyorlar. Biz ne kadar vatandaşlık alsak da Suriyeli kalıyoruz onların gözünde. Bunu bize çok söylediler. Sen vatandaş olmuşsun ama sen aslında Suriyelisin diyorlar. Bu bize biraz zor geliyor. Bir arkadaşım şöyle bir şey yaşadı. Türkçesi çok az, vatandaşlık aldı. Komşusu ona neden sana vatandaşlık verdiler, sen Suriyelisin. Türkçe de bilmiyorsun. Artık siz buranın sahibi olacaksınız dedi. Bu benim çok zoruma gitti, çok ağladım. Bu biraz zor bir şey.”

Yabancı olmak ile yerli olmak üzerinden kurguladığı denklemde kendilerini yabancı hissetmelerinin nedeni olarak kendilerine yerli halk tarafından sergilenen tavır göstermektedir. Çünkü kendi mekansallıklarını kaybeden mültecilere bir de varılan ülkede köktencilik uygulandığında mülteciler, varılan ülkeye bir aidiyet duygusu geliştirememektedirler. Aidiyet duygusu geliştiremeyen mülteciler kendilerini sürekli yabancı olarak görmektedirler. Aynı vurguları benzer bir şekilde Görüşmeci-12’de şu şekilde ortaya koymaktadır.

Görüşmeci-12: “Mülteci olduğunda hiçkimsenin bir faydası olmuyor. Sadece bir kağıt, kimlik verdiler korumak için bunu sadece polise göstereyim diye. Bu kağıt olmasa yada yanımda olmasa polis çevirdiğinde hadi bay bay diyorlar, beni gönderiyorlar. ... Türkiye’de biraz ırkçılık fazla. Geldiğimde ilk 5 sene çok güzel bir hayatımız vardı. Biraz anlaşıyorduk ama Türkler bizi insan olarak gördüler. O da çok güzeldi ama sonra nasıl karıştı bilmiyorum. ırkçılık yapılmaya başladı. ... ırkçılık beni öldürüyordu. Sen az önce bana sordun ya, ev

sana neyi ifade ediyor diye. Evin içinde ırkçılık görmüyorsun, evin dışında ırkçılık görüyorsun. En kötüsü de Suriyelilere asla diyenler oluyor.”

Görüşmeci-12 kendisine verilen geçici koruma kimliğini yanına almadan bir çevireye takıldığı taktirde sınır dışı edilebileceğini vurgularken aslında bir anlamıyla mülteci olmanın istikrarsız yaşam koşullarına sahip olma tarafına ve buna bağlı olarak bir ontolojik güvenlik krizine vurgu yapmaktadır. Görüşmeci-12’de kendinden önceki diğer görüşmeciler gibi Türkiye’de köktencilik fazla olduğunu vurgulamaktadır. Kendi mekânsallıkları içerisinde ırkçılığa maruz kalmadıklarını evi anlamlandırırken vurguladığı şu cümlelerle ortaya koymaktadır; “Evin içinde ırkçılık görmüyorsun, evin dışında ırkçılık görüyorsun”. O zaman varılan noktada köktencilik maruz kalmaları kendilerinin yerinden-yurdundan edilmişliklerini onlara hatırlatan cinstendir. Görüşmeci bu vurguyu yaparken aslında kendisinin buraya ait olmadığını ve bunun sebebinin yine ırkçılığa bağlı olduğunu örtük bir biçimde anlatmaktadır.

Görüşmeci 13: “Savaşla beraber her evde ölen olmuştur ve her evde göçmen olmuştur. Herkesin başına aynı şey gelmiş ama sesimizi duyacak kimse yok. Çünkü mültecilik zor bir şey. Eğer mültecilik rahat olsaydı herkes mülteci olurdu zaten. Bence mecbur olmazsa kimse mülteci olmaz. ... Mültecinin ne çekeceğini kimse bilmez. Mülteci gideyim, çalışayım, ailemi kurtarayım diye düşünüyor ama gerçek öyle olmuyor. Yani sessiz, kimse onu duyamaz. Kimse onu duymazsa kötü bir şey oluyor, haksızdır mülteci. Burada başka arkadaşlarım var durumları çok zor. Suriye’de olmak da mülteci olmak da çok zor ama arkadaşlarım Suriye’de olmak mülteci olmaktan daha iyi diyor. Çünkü ben Suriye’ye gitsem kimse bana sen neden buradasın demez. Arkadaşlarım öyle diyorlar, ben Suriye’ye dönsem ne kadar zor olsa da buradan daha kolay diyorlar.”

Görüşmeci-13 yukarıda vurgulamış olduğu savaş sebebi ile her evde ölenlerin ve her evden birilerinin göçmen olduğunun vurgusunu yaparken aslında bir anlamıyla savaşın insanları yerinden hatta canından bile ettiğinin vurgusunu yapmaktadır. Savaş sebebi ile yerinden-yurdundan olan ve mülteci konumuna düşen bireylerin yaşadıkları

yıkım boyutları çok yüksek olmakla beraber kendilerine de kayıtsız kalındığını ortaya koymaktadırlar. Görüşmeci-13 herkesin başına gelmiş ama sesimizi duyan kimse yok, mülteci sessiz yani kimse onu duymaz derken aslında tüm dünyanın kendilerinin yaşamış olduğu felakete kayıtsız kaldığının altını çizmektedir. Yine görüşmeci-13 kendi arkadaşlarının ona anlattıkları üzerinden yapmış olduğu vurguları mülteci olmak ile savaşın ortasında kalmak arasında Suriye’de kalmanın mülteci olmaktan daha iyi bir seçenek olduğunu anlatmaktadır. Çünkü mülteci olmak nedeniyle uğradıkları ayrımcılığın ve sömürünün onların üzerindeki etkisi ölmekten daha hafif bir noktada kalmaktadır. Yine Görüşmeci-13 görüşmenin devamında şu vurguları yapmaktadır;

Görüşmeci-13 “Zaten bazı ustalar mültecilerin sırtından geçinmeye başlamış, bunu heralde kimse bilmiyor. Sigortasız çalıştırıyorlar, daha çok para kazanıyorlar, bir gün işe gelmediğinde parasını kesiyor, güzel para da vermiyor. Esir kalsın istiyorlar, ona muhtaç kalsın diye yapıyorlar. Bu durumda paran olsa zaten kendine iş kurabilirsin ama dediğim gibi göçmenlerin, mültecilerin hayatı %80 geleceksiz. Sanmasınlar ki Türkiye’de mülteciler rahat.”

Görüşmeci-13 yukarıda çalışma hayatında maruz kaldıkları sömürünün yada ırkçılığın kendi üzerlerindeki etkisini anlatmaktadırlar. Kendilerinin çok düşük ücretlerle çalıştırıldığını vırulayan Görüşmeci-13 sistemsiz kırıncılığını bu duruma kayıtsız kalınması üzerinden vurgulamaktadır. Görüşmeci-13’ün vurgulamış olduğu “mültecilerin hayatı %80 geleceksiz” cümlesi mültecilerin hayatının belirsizliği ve istikrarsızlığını ortaya koyacak niteliklerdedir. Son olarak Görüşmeci-9’a iletilen “Mülteci olmak sizin için ne anlam ifade ediyor?” sorusuna görüşmeci şu cevabı vermektedir.

Görüşmeci-9: “Misafir gibi yani sabit bir insan değil. Bugün buradayım yarını bilmiyorum. Birincisi Türkiye milleti bize çok karşı duruyor, ikincil bakıyor. Ben birincilim, sen ikincilsin, her şey benim sonra senin gibi bakıyorlar. Sürekli aramızda mesafe var. Her insanın yapabileceği küçük bir hata yap, bizim için çok büyük bir hata olarak gözüküyor. Çünkü sen Suriyelisin. Suriyeli olmak ne demek? Sanki herkes istediği gibi davranabilir, istediğini

söyleyebilir çünkü o Suriyeli. Benim Türk komşum çok iyiydi bana dedi ki Nur sen dışarıda Türk olduğunu söyle, Suriyeli olduğunu söyleme. Çünkü bazen sadece Türk olduğun için bile farklı muamele görebilirsin. Ama ben Suriyeliyim.”

Görüşmeci-9 misafir gibi kavramını kullanarak aslında mülteci olmanın istikrarsızlığına ve hayatlarının belirsizliğine vurgu yapmaktadır. Çünkü misafir olmak her an gitmeyi içerisinde barındırmaktadır. Aynı zamanda misafir olmak kendine ait olmayan bir yerde olmaktır. O zaman mülteci olmak misafir olmakla eşdeğer görülüyorsa, mülteci olan kişi kendisine ait mekânsallığı olmayan kişidir. Yine Görüşmeci-9’da kendinden öncekiler gibi mülteci olmaları nedeni ile kendilerine uygulanan ayrımcılığa, ırkçılığa dikkat çekmektedir. Yapılan sıradan bir hatanın mülteciler tarafından yapıyor olmasının kendilerine karşı büyük tepkilere neden olduğunu vurgulayan Görüşmeci-9, mülteci olmak nedeni ile hür görülme, aşağılanma gibi kavramları meşrulaştırdığına dikkat çekmektedir. Yine Görüşmeci-9 konuşmanın devamında şunları söylemektedir;

Görüşmeci-9: “Bir şey daha hatırladım, ben bir gün doktora gittim. Devlet hastanesine kadın doktora gittim. Sekreter yazıyor, adım sordu söyledim, bilgilerimi istedi Türkçe söyledim ondan sonra beni doktorun odasına gönderdi, odaya girdim. Arkamdan iki kadın geldi, ben Suriyeliyim onlar Türk buyrun dedi onlara, onlarla çok saygılı konuştum. Ben gittiğimde kimliğini ver dedi, verdim. Baktı kimliğim Suriyeli, aldı bekle dedi. Sonra arkamdakileri aldı, beni bekletti. Ayrımcılık yapan var.”

Görüşmeci-9’un yukarıda yapmış olduğu vurgular aslında kendilerine yapılan köktencilik boyutlarını otaya koyarken bir taraftan da kendi iç dünyalarında mülteci olmanın yıkımını ve mülteci olmanın kendilerine nasıl hissettirdiğini ortaya koymaktadır.

Genel anlamıyla bakıldığında mülteci olmak aslında istikrarsız hayat koşullarına sahip olmak üzerinden ortaya koyulmaktadır. Kendi hayatlarının istikrar

mekanizmalarının çökmüş olması onların ontolojik anlamda kendilerini güvende hissetmelerine engel olmaktadır. Kendi istikrarlı mekanları içerisinde ontolojik anlamda bir güvenlik mekanizması geliştiren bireyler, mekansallıklarını kaybettiklerinde bu ontolojik güvenlik mekanizmalarını da kaybetmektedirler.

Savaş başladığı andan itibaren kendi mekansallıklarında can güvenlikleri olmadığı halde varılan noktada kendi can güvenlikleri vardır. Fakat istikrarsız ve belirsiz yaşam koşullarında mülteciler her ne kadar can güvenlikleri olsada ontolojik bir güvenlik krizi yaşamaktadırlar. Bununla beraber kendilerine uygulanan ayrımcılık, dışlanma gibi durumlar nedeniyle varılan ülkeye bir aidiyet geliştiremediklerinden kendilerini sürekli yabancı olarak görmektedirler.

4.4. Evin Anlamı

Tüm insanlar kendi gerçekliklerini bir mekânsal form üzerinden ortaya koymaktadırlar. Çünkü insanın kendine ait mekânsallıkları kendine özgü güvenlik stratejilerini ortaya koymalarını mümkün kılar. İnsanlar mekâna anlamlar yükleyerek bu mekâna bir form verirler. Bu form ev olarak karşımıza çıkmaktadır. Ev insanın gündelik hayatında istikrarın merkezidir. Ev insana bir ritim verir bu ritim evin içerisi ile dışarıyı arasındaki denklemi kurar. Ev en temelde insana istikrarlı bir hayat sunarak onların kendilerini güvende hissetmelerini sağlar. Bu bölümde aslında temelde bu noktalardan yola çıkarak bu anlamlandırma sürecini evini, yerini-yurdunu kaybeden insanların nasıl ortaya koyduğunu kendi öznellikleri üzerinden ortaya koymak hedeflenmektedir. Tabii bu anlamda sorulan sorulara evini, yerini-yurdunu kaybeden insanlar yanıt verdiği için evin anlamı ile evsizleşmenin anlamı ve bunula beraber mekâna atfedilen poetik anlam da ortaya konulmaktadır. Görüşmecilere yöneltilen “Ev deyince ne anlıyorsunuz?” sorusuna Görüşmeci-2 şu cevabı vermektedir.

Görüşmeci-2: “Oradaki evimiz çok lüks olmasa da kendimi çok rahat hissediyordum. Çünkü kendi evimizdi. Çok rahattık. Bahçesi vardı çok rahattık. Ev sadece çerçeve değil o taştan yapılan bir şey değil. Yuvan olacak, ailen olacak.”

Evin kendi evi olması onun kendini rahat hissetmesinin sebebidir. Çünkü insanların kendi mekânsallıkları onlara bir güvenlik mekânizması sağlamaktadır. Bu güvenlik varoluşsal anlamdaki güvenlidir. Görüşmeci-2 ev kavramını anlamlandırırken fiziksel mekân olan eve değil sosyal bir mekân olan eve vurgu yapmaktadır. Çünkü ev insanın yaşam boyu oluşturduğu tüm sosyalizasyonun merkezidir. Evi ev yapan şey içerisinde barındırdığı sosyalliklerdir. Bu evi yuvaya dönüştüren şey ise içerisinde bir ailenin var olmasıdır. Görüşmeci-3 ise evin anlamı sorulduğunda güvenlik ve istikrara vurgu yapmaktadır.

Görüşmeci-3: “İstikrar, güvenlik aklıma bunlar geliyor. Benim orada evim vardı. Burada da şu an evim var ama aynı şey değil, aynı duygu değil. İnsan kendi ülkesinde olunca hayalleri bile bambaşka. Burada sürekli insanın aklına şu geliyor illaki bir gün seni bu ülkeden çıkarabilirler. Sen burda öylece

kalamazsın, sonuçta sen yabancısın, en nihayetinde sen mültecin. Ama orada, Suriye’de bambaşkaydı. Senin vatanın kimse seni buradan çıkarmaz, tam hayal kurdumuz bir şey bu.”

Görüşmeci-3 evin anlamını ortaya koyarken güvenlik ve istikrara vurgu yapmaktadır. Fakat mevcut koşulları üzerinden düşündüğünde de tersinin olduğunu yani mülteci olmanın güvensiz ve istikrarsız olduğunu ortaya koymaktadır. Kendi evinde istikrarlı olduğunu vurgulayan Görüşmeci-3 mevcut koşullardaki istikrarsızlığını her an evden ya da ülkeden çıkarılabileceği korkusuyla ortaya koymaktadır. Aslında bu görüşmeci, ‘benim orada evim vardı, burada da evim var ama aynı şey değil’ demesinin altında her ne kadar varılan noktadaki ev gelinen noktadakinden güvenli olsa da varılan noktadaki ontolojik güvensizliği yatmaktadır.

4.4.1. “Suriye’deki ev güvenimdi, benimdi.”

Görüşmeci 4: “Suriye’deki ev güvenimdi, benimdi. Her an birisi kapıyı çalıp, çık diyemezdi. Çünkü benim evimdi, ben kendi yurdumdaydım. Burada her an birisi gelip beni, çocuklarımı eşyalarımı sokağa atabilir. Suriye’de büyük bir evim vardı. Çocuklarım mutluydu. Herkesin kendi odası vardı. Mutluyduk, mutlulardı. ... Evim olmadığı için güvende hissetmiyorum kendimi. Burada kiramı ödüyorum ama her an sokağa atabilirler.”

Görüşmeci-4 ev güvenimdi derken aslında kendine ait mekânsallıklarda kendine ait bir güvenlik mekânizmasının da var olduğunu ortaya koymaktadır. Bu güvenlik ontolojik güvenlidir. Mevcut koşullarda kendi hayatının istikrarsızlığını, güvensizliğini ve belirsizliğini her an ailesi ve eşyaları ile birlikte sokağa atılabilmek ihtimali üzerinden ortaya koymaktadır. Evi güvenlik olarak anlamlandıran Görüşmeci-4 kendini ontolojik anlamda güvende hissetmemesinin sebebini kendisine ait bir evin, kendisine ait bir mekânsallığın olmayışına bağlamaktadır.

Görüşmeci-6: “Ev deyince özgür hissediyorum, güvende hissediyorum. Suriye’deki evim çok küçüktü, 3 odası 1 salonu vardı. Yeni eşyalar almıştım, seviniyordum yeni eşya aldığım için ama onları kullanamadım. Sonra savaş oldu her şeyi orada bırakıp buraya geldim. Güzel hatıralarım, anılarım var orada. Çocuklarıma doğum yaptığım zaman o evdeydim, ailem yanıma geldiği zaman, orada geçirdiğimiz vakitler, ramazan ayında iftar-sahur zamanları hep birlikteydik, çocuklarım oynadığı zaman, temizlik yaptığım zaman orada evin her yerinde hatıralarım vardı. Hastalıkta da sağlıkta da, mutlu olduğum zamanlarda da mutsuz olduğum zamanlarda da hepsinde bir hatıram var o evde.”

Kendinden önceki görüşmeciler gibi Görüşmeci-6 da evi güvende olmak ile ilişkilendirmektedir. Fakat bu görüşmeci eve dair vurgular yaparken daha çok eve dair anılarını ve özlemlerini (evin poetikasını) ortaya koymaktadır. Çünkü ev en temelde bizim tüm sosyalizasyonumuzu inşa ettiğimiz, kendimizi en güvende hissettiğimiz kalemizdir. Görüşmeci-7 bunu en açık haliyle ortaya koymaktadır.

Görüşmeci 7: “Eşim, çocuklarım ve güvenli olmayı anlatıyor. ... Aileyi anlatıyor. Benim ailem benim için yurdum. ... Ben evimi bıraktım, ailemi bıraktım. Annemi, babamı görmedim. Her şeyi bıraktım buraya geldim yani her şeyi.”

Görüşmeci-7 yukarıda yapmış olduğu vurgularla evi; aile, yurt, güvenlik gibi kavramlarla eşdeğer tutmaktadır. O zaman evini kaybeden insan aslında ailesini, yerini-yurdunu kaybetmiş gibidir. Evini kaybeden insan aslında ontolojik güvenliği ile beraber her şeyini kaybetmiş gibidir.

4.4.2. “Tüm evler önce hayatı hedefler.”

Görüşmeci 13: “Tüm evler önce hayatı hedefler. Ev istikrar ve sığınacak yerdir. Ev olmazsa nesil olmaz. Ev hayattır kısaca. Ev vatan gibidir zaten ikisi birbirine benziyor. Eve vatan deriz çünkü bu ev kendi adını taşıyor. Ben evin

hayatın istikrarını kurmak için kurulmuş bir yer olduğunu düşünüyorum. ... İstikrar, istikbal yani gelecek, sesini duyacak birileri var demek, yani yurt demek. Bir yurdun olduğunda ev sahibi, iş sahibisin ama malesef herkesin bildiği gibi mülteciler geleceksiz.”

Görüşmeci-13 tüm evler önce hayatı hedefler derken aslında mekân ile yaşam arasındaki bağı ortaya koymaktadır. Mekân yaşamın sağlayıcısı, sığınacak bir liman, istikrar ve güvenliğin merkezi olarak görülmektedir. Yani mekan insan için onu koruyan kollayan bir kale gibidir. Yine ev hayattır derken de aynı şey kast edilmektedir. Ev ile vatan, yurt arasında kurulan ilişkide ev de vatan gibi istikrarın sağlayıcısıdır. İstikrarlı olan ev insana örtük bir biçimde varoluşsal bir güvenlik vermektedir. Fakat mevcut koşullar üzerinden mülteci olmayı değerlendiren Görüşmeci-13 mülteci olmak ile evsiz, yersiz yurtsuz olmayı eşdeğer olarak görmekte ve buna bağlı olarak da mültecilerin bir geleceğinin olmadığını vurgulamaktadır.

4.4.3. “Zaten evden çıktıktan sonra hayatta savaş başlıyor.”

Görüşmeci 12: “Ev zaten vatandır, vatan. Ya gerçekten söylüyorum. Ben buralıyım, buraya aidim, buradan güç duyuyorum diyeceğin yerdir ev. Ben evde böyle hissediyorum...Rahatlayacağım yere evim derim, hiç kimse bana dokunmaz derim. Hayattır, ev hayat. Zaten evden çıktıktan sonra hayatta savaş başlıyor...Suriye’de iki tane evimiz vardı. Biri annemindi, diğeri de üvey annemindi. İkisi de büyüktü. Ev malzemeleri biraz eskiydi, her yerden güneş geliyordu, her türlü hava alıyordu ev. Birde ayrıca 4. kat vardı. Orada balkon vardı, bomboş bir yer. Küçükken sadece orada oturmayı seviyordum bir de hemen yan tarafta teyzem oturuyordu. Şimdi anlatsam size belki anlamayabilirsiniz ama ben Suriye’deki o mutluluğu bugün burada yaşamıyorum.”

Yine Görüşmeci-12 de evi,vatan ile eşdeğer görmektedir. Görüşmeci-12 , vatan ya da ev insanın kendini ait hissedebileceği ve ona güç verecek yer olarak tanımlamaktadır. Hiç kimse bana dokunmaz derken de evin güvenli olmasına atıfta

bulunmaktadır. Görüşmeci-12'nin vurgulamış olduğu "Zaten evden çıktıktan sonra hayatta savaş başlıyor." Cümlesi ile evin koruyucu sınırlarının ortadan kalkması ile insanın kendi iç dünyasındaki savaşı ortaya koymaktadır.

Görüşmeci-1: "Evin anlamı, Suriye'deki ev bizim olduğu için sanki benden bir parçadır. Ev bizim evimizdir. Suriye'deki evimiz iki katlıydı, dubleks. Benim annem, babam, kardeşlerim birinci katta yaşıyorlardı. Ben, eşim, çocuklarım ikinci katta yaşıyorduk. Bizim orada dam üstü dedikleri bir alan vardı. O alanda mesela annem çiçekler ekmişti, ben de mesela tavşan besliyordum, iki-üç tane güvercin besliyordum."

Görüşmeci-1'in evin sanki kendinden bir parça olduğu söylemi aslında bireylerin kendi mekansallıklarına ilişkin olarak anlamlandırdığı bütün süreçler kendi iç dünyaları ile ilişkilendirmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu sebeptendir ki evi kendilerinden bir parça olarak görmektedirler.

Görüşmeci-1: "Aslında hep özleyorum yani böyle rüyalarım da bile görüyorum evimi. Çünkü ben gözümü açtım bu evde doğdum. 25 yıl o evde yaşadım mesela. Gittikçe unutuyorsun. Yani aslında unutmuyorsun ama artık insan alıyor."

Görüşmeci-1 yukarıda yapmış olduğu vurgularda aslında bireylerin hayat boyu yaşadıkları mekansallıklarda bir aidiyet duygusu geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. Kendilerini ait hissettikleri bu mekansallıklarını kaybetsele dahi onlara yükledikleri değerler bireylerin kendi içlerinde yaşamaya devam etmektedir. Evini kaybeden birisi için, eve duyulan özlem Görüşmeci-1'in söylemiş olduğu 'rüyalarım da bile görüyorum' vurgusu aslında bireylerin rüyalarında evlerini görece kadar derin bir psikolojik arka plan barındırdığını ortaya koymaktadır. Bu özlemin temel sebebi kendi mekansallıklarıyla beraber aslında hayatları boyunca anlam yükledikleri her şeyi ve tüm sosyal içerimlerini kaybetmiş olmalarından kaynaklanmaktadır.

Görüşmeci-11: "Her şeyi güzel tabi, her şeyi güzel geliyor evimin. O koku, bir kokusu vardır kendi evinin. Senin kafanda o kadar çok problemin vardır ama

evinin kokusu burnuna geldiğinde sen çok rahatlarsın. Yatağın bile kokar. Sen şimdi buradayken o kokuyu hissetmezsin ama eve gittiğinde o koku senin burnuna gelir çünkü artık gittin, oradasın.”

Görüşmeci-11’in yukarıda yapmış olduğu vurgular aslında bireylerin evlerine ‘poetik’ anlamlar yüklediklerini ortaya koymaktadır. Bachelard’ın ortaya koyduğu üzere ev, düşlemeyi barındırır, düşleyeni korur; ev huzur içinde düşünmemizi sağlar. Görüşmeci-11 de aslında söyledikleriyle bachelard’ın bu doğrultuda söylediklerini kanıtlar niteliktedir. Çünkü Görüşmeci-11 kendi dünyasında problemleri olmasına rağmen evin kokusunun bile kendisini rahatlattığını söylerken aslında evini hatırlamanın bile kendisine ontolojik bir güvenlik verdiğini ortaya koymaktadır.

Genel anlamda bakıldığında görüşmecilerin tamamı evi anlamlandırırken güvenlik -bu güvenlik ontolojik anlamdaki güvenlidir- ve istikrar kavramı üzerinden anlatmaktadırlar. Çünkü ev güvenliğin merkezidir. Evin sınırları içerisi ile dışarı arasındaki denklemleri kurmakta ve dışarının kaosunun evin merkezine etki etmesine izin vermemektedir. Ev istikrarın merkezidir. İstikrarlı olan ev istikrarlı hayat yaşamayı mümkün kılmaktadır. Tüm bu mekânsal ve mekânsallığa atfedilen anlam doğrultusunda ev insanı koruyan, kollayan, insanın kendisini güvende hissetmesini sağlama bir kale gibidir. Mülteci olmak ise tüm bu kalenin ortadan kalkmasını temsil etmektedir. Çünkü onları koruyan, kollayan kendilerini güvende hissetmelerini sağlayan tüm o mekânsallıkla beraber sosyalizasyonun da ortadan kalkmasına karşılık gelmektedir. Bu yüzden kendi mekânsallıklarını yani evlerini kaybeden mülteciler yeni bir ev kurma (yeni bir hayat kurma) ümidiyle başkalarının mekânsallıklarına canları pahasına da olsa dahil olmaya çalışırlar.

4.5. Evsizleşme, Yersiz-Yurtsuzlaşma

Öncelikle bu kısımda yurtsuzlaşmayı anlamlandırabilmek için mekânın, yerin-yurdun insan için nasıl bir anlam ifade ettiğini ortaya koymak gerekir ki yersiz-yurtsuz olmanın ne anlama geldiği anlaşılabilir. Nitekim bu anlamlandırma tartışmasını çalışmanın teorik tarafında ve ‘evin anlamı’ başlığında elde ettiğimiz verilerle ortaya koymuş bulunmaktayız. Mekân insana aidiyet verir. Ait olduğun mekân senin yurdunsa kendini güvende hissedersin. Görüşmeci-1 bunu şu cümlelerle ortaya koymaktadır.

Görüşmeci-1: “Aslında yurt, yaşadığın bir yurtda seni savunacak o yurt, sana mutluluk verecek, sana temel ihtiyaçlarını verecek, sana eğitim, sağlık vb. tüm bunları sana temin edecek. Bu zaten benim yurdum. Benim yurdumda eğer, benim hayatım tehlike içindeyse bu ne anlama geliyor, nasıl bir yurt? Mesela benim yurdum bizi savunmadı. Ben yurdumda korkuyorum, hiçbir şey yapmadan boşuna ölebilirim, cezaevine de gidebilirim, zulüm de görebilirim. Benim çocuklarım eğitime, sağlığa ulaşamıyorlar. E bu nasıl bir yurt? O zaman benim yurdum değil. Ben hain değilim. Her insan yurdunu sever. Ama yurdunu seven insan karşılığında o yurt da seni sevecek. Sen kanını vereceksin, o yurt da sana ve çocuklarına bakacak ama ben gidip ölsem çocuklarım maf olur. Yurt demek sadece yaşadığın yer değil, yurt demek sen canını vereceksin yurt da sana savunma, hayat verecek, güvenlik verecek.”

Aslında Görüşmeci-1 yurduna olan aidiyeti karşılığında canını bile verebileceğinin vurgusunu yapmaktadır. Fakat bunun karşılığı olarak da yurt denilen mekânın kendi, ailesi ve çocukları için güvenli ve huzurlu bir ortam sağlaması gerektiğini vurgulamaktadır. Eger yurdun seni savunmuyorsa, sana güvenlik sağlamıyorsa ve huzur içerisinde yaşayamıyorsan derken aslında yurdun güvenlik sağlaması, istikrarlı olmasına atıfta bulunmaktadır. Eger o mekân kendisi için bunları sağlamıyorsa o aslında gerçek yurt anlamını taşıyamıyordur demektedir. Görüşmecilerin yersiz-yurtsuzluklarını kendi ağzlarından dinleyebilmek adına sorulan “Yaşadığınız süreci düşününce kendinizi yersiz-yurtsuz, evsiz hissediyor musunuz? Bize nedenleri ile anlatır mısınız?” sorusuna Görüşmeci-4 şu şekilde cevap vermektedir.

Görüşmeci 4: “Hayır. Kendimi kendi evimdeymiş gibi hissetmiyorum. Birkaç sene öncesini sorarsanız belki daha iyiydik. Mesela ev sahibi zorla çıkardı bizi evden bir süre önce. Şu anda başka bir yerdeyim belki bugün ya da yarın ev sahibi gelecek tekrar evden çıkın diyecek. O yüzden kendi evimdeymişim gibi hissetmiyorum...Geleceğimiz ile alakalı endişeliyiz. Aslında çocuklar hala zorluk yaşıyorlar. Biliyorsunuz ayrımcılığa uğruyorlar. Siz Suriyelisiniz, sen Suriyelisin diye. Bu yüzden etkileniyorlar.”

Mülteci olmak beraberinde evsizleşmeyi de getirmektedir, evsizleşme ise beraberinde istikrarsızlaşmayı ortaya çıkarmaktadır. Görüşmeci-4’ün kendini evinde hissetmemesinin nedenlerinden bir tanesi ev sahibinin kendisini evden zorla çıkarmasıdır. Kendilerine ait bir evin olmaması nedeni ile ve tekrar evden çıkarılabileceği korkusu kendisinin aidiyet duygusuna erişememekte olduğunu göstermektedir. Yine Görüşmeci-1 yersiz-yurtsuzluğunu kimliksizliğine bağlayarak şu vurguları yapmaktadır.

Görüşmeci-1: “Evet yersiz-yurtsuz hissettiğim bir dönem oldu. 2013-2014’te yani o zamanlar pasaportum yoktu. Geçici koruma kimliğim ve böyle bir sistem yoktu. Sadece Suriye kimliğim vardı. O zamanlarda kendimi yersiz-yurtsuz hissediyordum. Çünkü çok zordu yaşamak.”

Ona göre kimliksiz olmak yersiz-yurtsuz olmakla eşdeğerdir. Aslında bir anlamıyla yapmış olduğu bu vurgu kendi içerisinde tutarlıdır. Çünkü mekân insana kimlik yükleyerek onları iletişime açık hale getirir. Fakat kendine ait olmayan bir mekânsallıkta kendi kimliğiyle bulunman mümkün olmadığından kimliksiz olmak aslında yersiz-yurtsuz olmak, mekânsız olmak demektir. Yine aynı vurguların benzerlerini Görüşmeci-2 de yapmaktadır.

Görüşmeci-2: “Hayır hiç bir şekilde kendimi evimdeymiş gibi hissetmiyorum. Çünkü ilk başda dili bilmiyoruz bu çok önemli. İkamet iznimiz bitecek, sürekli yasalar değişiyor, artık ikamet izni vermeyecekler bize. Yeni kanun çıkmış ve sürekli bunun korkusuyla yaşıyoruz. Ailem insanlarla temas kurmakta ve

entegre olmakta çok zorlanıyor. Çünkü kimse ile konuşamıyorlar. Bir de iletişime geçse bile insanlarla onların tepkileri neler olacak onu bilmiyoruz. Onun korkusu da var. Son zamanlarda göçmenlere karşı aşırı bir tepki var, ayrımcılık var. O yüzden kimin nasıl bir tepki vereceğini bilemiyorlar. Böyle bir durumda insan burada kendini nasıl kendi ülkesinde, kendi evinde olarak düşünsün ki. Kimseyle konuşamıyorlar, hiç bir fırsattan yararlanamıyorlar. Hastaneye gitsen bir Türk vatandaşı gibi tedavi olamıyorlar. Bu konulardan dolayı kendilerini evlerinde gibi göremiyorlar.”

Aslında Görüşmeci-2 kendisini buraya ait hissedememesinin temel nedenini evsizliği, istikrarsızlığı ve Türk vatandaşları ile arasındaki hak ve özgürlük farklılıklarından bahsederek ortaya koymaktadır. Her an yerinden edilme korkusu yaşayan bu görüşmeci kendi istikrarsızlığının boyutlarını ortaya koymaktadır. Ailesi üzerinden vurguladığı kimseyle iletişime geçemiyorlar vurgusu aslında burada bir sosyalizasyon inşa edemediklerini ortaya koymaktadır. Kendilerine ait olmayan bu mekansallık içerisinde kendi kimlikleri ile var olamayan bireyler ontolojik anlamda bir güvenlik krizi ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu sebeptir ki aslında kaçıp geldikleri yerden çok daha güvenli bir ortamda olmalarına rağmen kendilerini sürekli bir güvensizlik -bu güvensizlik ontolojik anlamdaki güvensizliktir- içerisinde bulmaktadırlar.

4.5.1. “Ailemiz paramparça oldu”

Görüşmeci-2: “Ailemiz paramparç oldu. Hepimiz ayrı ayrı yerlere düştük. Mesela şuan eşim başka bir yerde, ailem başka bir yerde, babam burda tek başımıza kaldık ikimiz. Vize bekliyoruz. Tabiki etkiledi negatif etkileri de vardı pozitif etkileri de vardı. Negatif etkilerde mesela evimizi kaybettik şu an evimiz yok. Burada kiralık evde kalıyoruz. Orada evimiz vardı, arabamız vardı, iş vardı, her şey vardı. Ama artık burdayız her yerde yabancısın, her yerde göçmensin. Ne kadar entegre olsan da yine de sıkıntılar oluyor ve sıkıntılar yaşıyoruz. Onun dışında pozitif yanları da var. Bu yönleri bakarsak da savaştan kaçtık artık orada bir can riskimiz yok. Burada can güvenliğimiz var.”

Görüşmeci-2 savaş sebebi ile yerinden-yurdundan olmasının sonucunda ailesinin paramparça olduğunu söylemektedir. Bu söylemlerin altında örtük bir biçimde aslında kendi mekansalıkları (evleri, yurtları) içerisinde kendi sosyalizasyonlarıyla birlikte yaşamının onlara ontolojik bir güvenlik sağladığını ortaya koymaktadır. Aslında yola çıkılan ülkedeki istikrarsızlık ve güvensizlik hali varılan ülke sınırları içerisinde ortadan kalkmaktadır. Varılan noktada kimsenin can riski yoktur fakat ontolojik anlamda bir güvenlik krizi ile de karşı karşıyadır mülteciler. Yine Görüşmeci-2 yersiz-yurtsuzluğunu şu şekilde ifade etmektedir;

Görüşmeci-2: “Çoğu zaman kendimi yersiz-yurtsuz hissettim. Çünkü bazı zamanlar oldu ben o zamanlar mesela evet yurdum yok, evim yok diye çok düşündüm. Mesela bir kere bir şey tecrübe ettim onu anlatayım sana. Bir kişi bana yurtsuz olduğumu söyledi. Ben vatandaşlık başvurusu için gittim. Orada bir tane güvenlik vardı. Bana dedi ki evet sizin ülkenizin durumu çok kötü. Şu an bize kaldınız değil mi. O yüzden başvuruda bulunuyorsunuz falan dedi. Benim zaten içim acıyor sadece yüzüne baktım ve bir gün burdan gideyim dedim kendi kendime. Gerçekten gideceğim artık buradan dedim. Adama hiç bir şey söylemedim. Gözlerim doldu ama hiç bir şey söylemedim ama içimde kaldı.”

Yine Görüşmeci-2 yukarıda evsiz, yersiz-yurtsuzluğunu bir örnek olay üzerinden anlatmaktadır. Zaten yerinden edilen, sistemsel kırgınlık yaşayan bu görüşmeciye bir güvenlik görevlisinin bize kaldınız değil mi diyerek kendisine kökrecilik yapması kendisinin sistemsel kırgınlığını arttırıcı niteliklerdedir.

4.5.2. “Savaştan önce ev, gerçek bir ev gibiydi. Kendini ona aiy hissettiğin bir ev.”

Görüşmeci-2: “Evimiz çok neşeliydi. O zamanlar hep birlikteydik...Herkesin evine gidebiliyorduk onlar da bize geliyorlardı. Yani evin havası daha sıcaktı daha güzeldi. Burda öyle değil çünkü kimsemiz yok. ... Savaştan önce ev,

gerçek bir ev gibiydi. Kendini ona ait hissettiğin bir ev. Aslında ben bunu şu şekilde açıklayabilirim. Ben ülkemde kendimin var olduğumu daha çok hissediyordum. Çünkü ailemden ayrı değildim, beni savunabilecek babam vardı, annem vardı orada. Evim vardı ve kendimi bir yere ait hissediyordum. Ama buraya geldikten sonra bir müddet ben kimim diye sorguladım hep kendimi. Ben nereliyim, ben kimim, nereye aidim sürekli bunları düşünüyordum. Ve hala da düşünüyorum.”

Kendine ait mekânda tüm sosyalizasyonunun var olması kendi neşelerinin kaynağı olarak ortaya konulmaktadır. Çünkü mekânı anlamlı kılan şey içerisindeki yaşanmışlıklardır ve bunlara atfedilen değerlerdir. Yani evi ev yapan şey içerisinde barındırdığı sosyalizasyondur. Kendilerini oraya ait hissetmelerinin nedeni evin neşeli olması ve sosyal çevrelerinin orada olmasıdır. Görüşmeci-2 evsiz olmak ile kimsesiz olmayı eşdeğer olarak görmektedir. “evin havası sıcaktı. Burada öyle değil çünkü kimsemiz yok” derken aslında mekân ile birlikte tüm sosyalizasyonlarını da yitirdiklerinin vurgusu yapılmaktadır. Yine Görüşmeci-2 vurgularında mekânı kaybetmenin aslında kimliğini de kaybetmek olduğu ortaya koymaktadır. Az önce de söylediğimiz gibi mekân insana kimlik yükleyerek onları anlamlı birlikteliklere açık hale getirmektedir. Eğer mekânın yoksa kimliğin, kimliğin yoksa aidiyetin, aidiyetin yoksa da yerin-yurdun yoktur. “Ben ülkemde kendimin var olduğumu daha çok hissediyordum. Çünkü ailemden ayrı değildim, beni savunabilecek babam vardı, annem vardı orada. Evim vardı ve kendimi bir yere ait hissediyordum.” Görüşmeci-2'nin yukarıda yapmış olduğu bu vurguların aslında orada kendisini, kendi mekansallıkları ve sosyalizasyonları içerisinde ontolojik anlamda güvende hissettiğini fakat varılan noktada durumun tam tersi olduğunu vurgular niteliktedir. Görüşmeci-3'ün yapmış olduğu vurgular da bunu destekler niteliktedir.

Görüşmeci-3: “Evet kendimi yersiz-yurtsuz, evsiz gibi hissettim. Çünkü annemler benden iki ay önce buraya gelmişlerdi. Orada 25 kişiş 2 odalı bir dairede kalıyorlardı. Çok zor bir şeydi bu gerçekten. Bu çok zor bir duygu. Bir seneye yakın bu evde yaşadık. Sonra acaba başka bir eve taşınacak mısın, hayatın daha iyi olacak mı sürekli bunları düşünüyorduk. Hala da acaba daha

burada kaç sene kalacağız sürekli bunu sorguluyorum. Kendime ait bir evim olmadığı için kendimi yersiz yurtsuz gibi hissettim.”

Görüşmeci-3 burada yersiz-yurtsuz olmayı evsiz olmasına bağlamaktadır. Çünkü kendine ait istikrarlı bir mekânın olmayışı geleceğinden kaygı duymasına ve kendini buraya ait hissedememesine neden olmaktadır. Görüşmeci-3 “Hala da acaba daha burada kaç sene kalacağız sürekli bunu sorguluyorum.” derkende aslında varılan noktadaki kendi istikrarsız hayatının kendisinin örtük olarak ontolojik anlamda güvende olmadığına vurgusunu yapmaktadır. Görüşmeci-13 de kendinden önceki görüşmeciler gibi yersiz yurtsuzluğunu kendine ait bir evinin olmayışı üzerinden anlamlandırmaktadır.

Görüşmeci 13: “Tabi ki kendimi yersiz-yurtsuz hissediyorum. Yani evsiz hayat zaten çok zor bir şey. Kira evlerde geçici olarak kalıyorsun ama senin doğduğun büyüdüğün yer çok farklı. Ben 5 senedir aynı evde kiracıyım, biraz alıştım ama güvenemiyorsun. Belki adam der ki ben oğlumu evlendireceğim evi boşaltır mısın? Yani o zaman evden çıkman lazım. Kiracı olmak zor bir şey, geçici olarak sayılır. O zaman ben anladım evsiz olduğumu, evsiz olmanın ne kadar zor olduğunu.”

Evsiz hayatın çok zor olduğunu vurgulayan Görüşmeci-13 kendine ait bir evin olmayışı sebebi ile hayatının istikrarsız ve belirsizlik içerisinde olduğunu kirada oturduğu evden çıkarılma korkusu üzerinden ortaya koymaktadır. bireyin kendisine ait bir mekansallığın olmayışı, kendi istikrar ve güvenlik mekanizmalarının da çöküşünü de beraberinde getirmektedir. Kendilerine ait bir mekansallık dolayısıyla istikrarlı bir hayat yaşayamayan bireyler kendilerini yersiz-yurtsuz olarak görmektedirler. Bunun da en temeldeki nedeni kendilerine ait bir mekansallığın olmayışı sebebi ile ontolojik bir güvenlik krizi yaşıyor olmalarıdır.

4.5.3. “Yurt bir ağacın kökü gibidir, insan sabit kalabilir.”

Görüşmeci-9: “O kadar sene çalış, çabala o evi satın al 15 sene o evde otur, sonra bakıyorsun her şeyin o evde ama gidemiyorsun. Ölüm gibi işte, sanki yavaş yavaş ölüyorsun...Yurt bir ağacın kökü gibidir, insan sabit kalabilir. Yurdun yoksa sabit kalamazsın...Aslında ne kadar kendimizi buraya ait hissetsek de aslında tam olarak öyle değil. İnsan kendini nasıl evinde gibi hissedebilir. Ne zaman sabit kalacağını hissedersen, işin sabit, her yere özgürce gidip gelebilirsen, ev almak istediğinde devlet izni varsa ve alabiliyorsan işte o zaman kendini kendi ülkende hissedebilirsin. Ama biz gidiyoruz araştırıyoruz ev kiralamak için bir daire bile vermiyorlar. Çünkü Suriyeliyim. O zaman mecburen kendini yersiz-yurtsuz hissediyorsun. Kendi evin değil, kendi ülken de değil.”

Görüşmeci-9 savaş sebebi ile yerinden edilmesini senelerce çalışıp elde ettiği evini bir anda kaybetmesi üzerinden anlatmaktadır. Ona göre evsiz kalmak yavaş yavaş ölmektir. Çünkü insanın hayatta var olabilmesinin nedeni kendine ait bir mekânsallığının olmasıdır. Bu mekânsallığı kaybeden Görüşmeci-9 bunu ölüm gibi görmektedir. Yine yurdu bir ağaca ve köklerine benzeterek yaptığı metaforunda aslında mekânın istikrarlı oluşuna dikkat çekmektedir. Çünkü istikrarlı olan mekânda sabit bir hayat yaşamak mümkündür. İstikrar belirsizlikleri ortadan kaldırmakta ve bireylere kendi mekansalıklarında güven içerisinde yaşama ortamı sağlamaktadır. Doğal olarak görüşmeci yersiz-yurtsuz olmayı istikrarsızlık üzerinden ortaya koymaktadır. Mevcut koşullarına vurgu yapan görüşmeci ne zaman sabit kalırsa kendini o zaman evinde gibi hissedersen derken aslında kendi hayatının istikrarsızlığına dikkat çekmektedir.

SONUÇ

Ev kavramı her ne kadar günümüz evleri bağlamında kullanılsa da aslında ilkel barınaklardan bu yana ev insan için hep bir yuva olmuştur. İlkel dönemlerde barınak olarak kullanılan mağaralar ile günümüzdeki evler arasında aslında sosyal kurgu açısından bir fark bulunmamaktadır. Ev her yönüyle içerisinde sosyal derinliği barındıran bir yapıya sahiptir. Ev, insanın içerisinde ontolojik bir güvenle hayatını sürdürmesine kaynaklık eden bir konumdadır.

İnsanlar mekâna dayalı gerçekliklerden bir sosyal mekân kurgusu inşa etmektedirler. Sosyal mekân denildiğinde insanların başkaları ile bulunma haline bir kod kazandırılmaktadır. İnsanlar kendilerine ait sosyal mekânın içerisinde kendilerine özgü yaşamları inşa etmektedirler. Kendine özgü inşa ettikleri yaşamlar aracılığıyla da kendi kimliklerini var etmektedirler.

İnşa edilmiş en temel sosyal mekân evdir. İnsanlar evlerine kutsallık atfetmektedirler. Evin kutsanmasının en temeldeki nedeni insanların kendilerine ait gerçeklikleri dünyanın bir lokalizasyonu üzerinden izah edebilmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu sosyal derinlik insanın dünyada var olma halini anlatmaktadır. Dünyadaki var olma halini insan istikrar ve güven algısıyla izah etmektedir.

İnsanlar makana anlamlar yüklemektedirler. Bu mekânlar çerçevesinde kendi sosyalizasyonlarını inşa etmektedirler. Ortak mekân anlayışı ile ortak davranış kategorisi sergileyen insanlar benzer profilde insanlar olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Nitekim bunun sebebi ortak mekân aracılığı ile kendilerine özgü yaşamlar ortaya koymalarındandır.

Mekânsallıklarını kaybeden insanlar aslında bir anlamıyla kimliklerini, hatta hayatlarını kaybetmektedirler. Mekân aracılığıyla kendi güvenlik stratejilerini inşa ederek, evlerini adeta güvenli bir kale olarak görmekte, evlerini kaybettiklerinde “kalesi yıkılmış varlıklar” olarak ortalıkta dolanmaktadırlar. Kalesi yıkılmış varlıklar olarak bu insanlar sürekli ontolojik bir güvensizlik içerisinde yaşamlarını sürdürmektedirler. Çünkü kendilerine ait bir mekânsallık olmadığından her an mekân değiştirmekle karşı karşıya kalabilmektedirler ve buna bağlı olarak da istikrarlı bir hayat denklemi ortaya koyamamaktadırlar.

Mekân insana bir ritim vermektedir. Bu ritim evin içi ile evin dışı arasındaki denklemi ortaya koymaktadır. Bu denklem insana bir rutin kazandırmaktadır. Rutin olan her zaman aynı sonucu verdiği için güvenli olarak görülmektedir. Mekânını kaybeden insan rutinini de kaybetmekte, bu sebeple istikrarlı olan hayatı, istikrarsızlıkla sonuçlanmaktadır.

İnsanlar yaşadıkları mekânlara anlamlar yüklemektedirler. Bir insanın içerisinde doğduğu mekân fiziki mekânı aşmakta içerisinde sosyallikler barındıran sosyal mekâna dönüşmektedir. Bu mekân aracılığıyla insanlar içerisinde yapıp ettiklerine anlamlar yüklemektedirler. Mekân aracılığı ile inşa ettikleri tüm sosyalizasyonları kendilerini varoluşsal güven içerisinde hissetmelerini sağlamaktadır. Mekânını kaybeden insan aslında tüm sosyalizasyonunu da kaybetmektedir. Fakat mekânını kaybetse dahi insan o mekân içerisinde yapıp ettiklerine yüklediği anlamları (mekânın poerik anlamını) hayat boyu belleğinde taşımaya devam etmektedir.

Tüm bu anlatılanlar ‘mülteci olmak’, ‘ev’, ‘evsizlik’, ‘istikrar-istikrarsızlık’, ‘yersiz-yurtsuzluk’, ‘güvenlik’ ve ‘ontolojik düvenlik’ kavramları üzerinden ortaya koyulmaktadır. Mülteci olan sonuç itibari ile tüm mekânsallıklarını kaybettiğinden ontolojik güvenlik problemleri ile karşı karşıya kalmaktadır. Evini ve yerini-yurdunu kaybeden bu kimlikler kaybettikleri istikrarlı ve güvenli kalelerini tekrar kurabilmek umuduyla ölümü dahi göze alarak göç ettikleri görülmektedir. Çünkü kendine ait bir mekânsallık inşa etmeden insan dünyada var olma halini ortaya koyamamaktadırlar.

KAYNAKÇA

- Anderson, B. (2020) Hayali Cemaatler (Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması), Metis Yayınları, İstanbul.
- Bachelard, G. (2000) Mekânın Poetikası, İthaki Yayınları, İstanbul.
- Bauman, Z. (2018a) Siyaset Arayışı, Metis Yayınları, İstanbul.
- Bauman, Z. (2018b) Sosyolojik Düşünmek, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bauman, Z. (2019) Kapımızdaki Yabancılar, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bauman, Z. (2020) Kimlik, Heretik Yayınları, Ankara.
- Çetin, İ. (2012) Gecekonduunun Mekân Sosyolojisi, Yaba Yayınları, İstanbul.
- Çevik, M. (2017) Sosyal Problemler Sosyolojisi Perspektifinde Suriyeli Mülteciler: Problem mi, Fırsat mı?. İçinde: *Rota Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi* Cilt 4(8) (s. 183-195), İzmir.
- Eiguer, A. (2013) Evin Bilincisi, Bağlam Yayıncılık, İstanbul
- Erbaş, H. (2019) Gidişlerden Kaçışlara Göç ve Göçmenler (Kuram, Yöntem ve Alan Yazıları), Phoenix Yayınları, Ankara.
- Ersoy, A. ve Saban, A. (2017) Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Faist, T. (2003) Uluslararası Göç ve Uluslararası Toplumlar Alanlar, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Öztürk, N. Ö. (2016). 1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme Çerçevesinde Mülteci Statüsünün Sona Ermesine Yönelik Ölçütlerin

İncelenmesi Ve Türk Hukuku Üzerindeki Yansımalarının Değerlendirilmesi.
Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 65 (2), 393-448.

Said, E. W. (2014), *Yersiz Yurtsuz*, Metis Yayınları, İstanbul.

Schütz, A. (2019)Eve Dönen. İçinde: *Yabancı Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik*.
(Derleyen: Levent Ünsal; s.53-69) Heretik Yayınları, Ankara.

Schütz, A. (2019)Yabancı: Bir Sosyal Psikoloji Makalesi İçinde: *Yabancı Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik*. (Derleyen: Levent Ünsal; s.35-53) Heretik Yayınları, Ankara.

Sezen Savran, Ankara'da Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Farklılaşan Gündelik Yaşam Pratikleri: Altındağ Örneği, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, Ankara 2020, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Sennett, R. (2017) *Yabancı (Sürgün Üzerine İki Deneme)*, Metis Yayınları, İstanbul.

Simmel, G. (2019)Yabancı. İçinde: *Yabancı Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik*.
Derleyen: (Derleyen: Levent Ünsal; s.27-35) Heretik Yayınları, Ankara.

Stonequist, E. V. (2019)Marjinal İnsan Meselesi. İçinde: *Yabancı Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik*. (Derleyen: Levent Ünsal; s.83-97) Heretik Yayınları, Ankara.

Şahin, K. (2008) Aydın Örneğinden Hareketle Göç ve Kentle Bütünleşme: Kemer ve Osman Yozgatlı Mahalleleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Aydın 2008, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Şahin, K. (2019). Güvensiz Dünyada Bir Belirsizlik Faktörü Olarak Yabancı Korkusu: İstanbul'daki Kapalı Yerleşimler Üzerinden Bir Değerlendirme . İDEALKENT, 10 (27) , 733-768 . DOI: 10.31198/idealkent.528289

Taşçı, H. (2014) *Hayat Tarzı Olarak Şehir, Mekân, Meydan*, Kaknüs Yayınları, İstanbul.

Tekeli, İ. (2011) Göç ve Ötesi, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Türkan Melis Parlak, Avrupa Birliği Mülteci Hukuku Reformunda Düzensiz Göçmenlerin Statüleri, T.C. Özyeğin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, İstanbul 2021, Yayımlanmamış Doktora Tezi.

DİĞER KAYNAKLAR

TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS), 2019

2020 Dünya Göç Raporu

BM Mülteci Ajansı Kıbrıs Broşürü (Aralık 2017), *Mültecileri Korumak*, Kıbrıs.

<https://www.dogrulukpayi.com/bulten/dunyada-271-milyonu-askin-uluslararası-gocmen-bulunuyor>

https://muhteciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/?gclid=CjwKCAjw-8qVBhANEiwAfjXLr1OIittndnTm6FhmSPro9QnrZiM8LXHe5sjK7q8XPqc6Fr1M3u6gpxoCIroQAvD_BwE

Göç İdaresi Başkanlığı, Resmi Web Sitesi, (13 Kasım 2022)

<https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. 2018-2022 Yılları Arası Kamplarda Yaşayan Suriyeli Sığınmacı Sayısı.....	56
Tablo 2. Görüşmecilerin yaşlara göre dağılımı.....	59
Tablo 3. Görüşmecilerin cinsiyetlerine göre dağılımı.....	59
Tablo 4. Görüşmecilerin eğitim düzeyine göre dağılımı	59
Tablo 5. Görüşmecilerin medeni durumuna göre dağılımı	60
Tablo 6. Görüşmecilerin gelir düzeyine göre dağılımı	60

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1.** Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler 55
Şekil 2. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı 57

EKLER

Ek1. Görüşmeci Listesi ve Demografik Veri Tablosu

Görüşmeci	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Düzeyi	Meslek	Medeni Hal	Aylık Gelir(TL)
G-1	38	Erkek	Lise	Ayakkabıcı	Evli	5500-7000
G-2	26	Kadın	Lisans	Araştırmacı	Evli	5500-7000
G-3	40	Kadın	Lisans	İşçi	Evli	5500-7000
G-4	38	Kadın	Lise	Ev Hanımı	Evli	5500-7000
G-5	35	Kadın	Ön Lisans	Rehber	Bekar	0-4250
G-6	47	Kadın	Ön Lisans	Danışma	Evli	0-4250
G-7	37	Kadın	Ön Lisans	İşçi	Evli	7000-8500
G-8	23	Kadın	Lise	Öğrenci	Evli	8500-10000
G-9	42	Kadın	Ön Lisans	İşçi	Evli	0-4250
G-10	54	Erkek	İlk Okul	İşçi	Evli	8500-10000
G-11	34	Erkek	Ön Lisans	Reklamcı	Evli	5500-7000
G-12	27	Erkek	Orta Okul	İşçi	Bekar	0-4250
G-13	24	Erkek	Lise	İşçi	Bekar	0-4250

Ek.2. Yapılandırılmış Görüşme Formu

Görüşme Numarası: .....

Tarih:...../...../.....

Yer:.....

Sayın Katılımcı,

Bu çalışma Suriyeli mültecilerin savaş sebebi ile evlerini/yurtlarını terk etmek zorunda kalmaları ve “evin/yuvanın” mülteciler için ne anlam ifade ettiğini saptamak ve bu bağlamda “evsizleşmenin” sosyal boyutunun ne olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında görüşmeler sadece bu araştırma amaçları doğrultusunda kullanılacaktır. Üçüncü şahıslara, herhangi bir kurum ya da kuruluşlara hiç bir şekilde paylaşılmayacaktır. Araştırmaya gösterdiğiniz ilgi ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

ROJHAT ACUN

Karabük Üniversitesi Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Programı

1. Yaşınız? :

2. Doğum Yeriniz? :

3. Eğitim Düzeyiniz? :

4. Mesleğiniz?

Suriye'deyken:

Türkiye'de:

5. Sigortalı bir işte mi Çalışıyorsunuz? Evet (...) Hayır (...)

6. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığınız var mı? Evet (...) Hayır (...)

7. Medeni Haliniz? :

8. Varsa Eşinizin Mesleği nedir? (Hayatta mı?) :

9. Çocuğunuz var mı? : Varsa Kaç Tane? (.....)

10. Aylık ortalama gelir düzeyiniz nedir?

0-4250   4251-5500   5501-7000
 7001-8500   8501-10.000   10.001 ve üzeri

Ek 3: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

1. Bize biraz kendinizden bahseder misiniz?
2. Türkiye'ye nasıl geldiniz? Geliş sürecinizi dikkate alarak bize biraz anlatır mısınız?
3. Aile hayatınızı düşününce, göçün hayatınıza etkisi neler oldu? Bize biraz anlatır mısınız?
  - 3.1. Buraya geldikten sonra ailenizle birlikte neler yaptınız, neler yapıyorsunuz? Bize biraz bahseder misiniz?
  - 3.2. Türkiye'de hayat nasıl, göç etmeden önceki yerle karşılaştırarak bize biraz anlatabilir misiniz?
4. Savaş sizin hayatınızı nasıl etkiledi? Savaştan önce ve savaştan sonra olacak şekilde karşılaştırarak bize anlatır mısınız?
  - 4.1. Yaşadığımız süreci düşününce kendinizi Türkiye'yede evinizde hissediyor musunuz?
5. Savaş sizin için ne anlam ifade ediyor?
  - 5.1. Savaşın sizden aldıkları ve ya size kattıkları nelerdir? Bize biraz bahsedebilir misiniz?
6. Mülteci olmak sizin için ne anlam ifade ediyor? (Bize biraz anlatabilir misiniz?)
7. Yurt denildiğinde size neyi çağırıştırıyor? Yurdun sizin için anlamı nedir? Bize biraz bahseder misiniz?
8. Ev deyince ne anlıyorsunuz? (Bize biraz Suriyedeki evinizden bahseder misiniz?)
  - 8.1. Kendinizi yersiz-yurtsuz, evsiz hissediyor musunuz? (Bize nedenleriyle anlatır mısınız?)
  - 8.2. Suriyedeki evinizle ilgili hatırladıklarınız nelerdir? Bize biraz anlatır mısınız?
  - 8.3. Savaş sizin ev (yer-yurt) algınızı nasıl etkiledi? Bize biraz anlatır mısınız?

9. Tüm bu konuştuklarımızı dşndgnzde bize söylemek, aktarmak istediğiniz başka bir Şey var mı?

ÖZGEÇMİŞ

Rojhat ACUN ilk ve orta örtetimi tamamladıktan sonra 2009 yılında Başakşehir Lisesine kaydolmuştur. Dördüncü sınıfta açık öğretim lisesine geçiş yaparak 2013 yılında açık öğretim lisesinden mezun olmuştur. 2013 yılında Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji bölümüne kayıt yaptırdıktan iki sene sonra 2015'te okula ara vermek zorunda kalmıştır. 2017'de okula geri dönerek 2019'da 4 üzerinden 3,28 ortalama ile lisans eğitimini tamamlamıştır.